

UZUN YÜRÜYÜŞ

www.uzunyuruyus.com *Sosyalist Dergi * Sayı: 77 * Fiyatı: 2 YTL. * Eylül 2006



Kapital Okuma Notları-III • Bayram KAYA
Devletin Kürt Politikaları-VI • Bertan SEYCAN
Acı, Kadın, Yaşam • Kirve KALENDER
Seçim ve Sol Üzerine Düşünceler • Ragıp ZARAKOLU
Ökkeş Özlenen Gelecekteki İnsan(lık)dır • Temel DEMİRER
İlerlemeci Tarih-II • Haşmet ZEYBEK
Kavramlar-III • Hüseyin MUTLU



Merhaba;

Belli bir aralıktan sonra tekrar beraberiz. Kapitalist sistemin insanlığın önüne koyduğu tüm seçenekler barlıktan öteye varmamaktadır. Eşitsizlik ve sömürü üzerine kurulu sistemin, ezilenleri her geçen gün kendi hegemonya alanında tutmak için başvurmadığı ikiyüzlülük, yalan, hile ve sahtekarlık kalmadı. Çürümüş, pespaye bir kapitalizmin, tüm insanlığı kendisine benzetmek için her yola baş vurmaktadır. İnsanlığa vaat edilen ise kepa-zelikten öte bir yaşam değildir.

Kapitalizmin riyakarlığı, büyük emperyalist devletler ile onların bağlaştığı olan diğer sınıf ve devletler arasında kâh "barış", kâh anlaşmazlıkların çözümü için patronla-rın lehine savaş içinde idare etme biçiminde yansıyor. Bu süreçte, büyük bir yıkım ve felaketle yüzyüze kalan ise halklar olmaktadır.

Tek alternatif olan sosyalizm seçeneği, halkların ihti-yacı ve somut talebi haline gelmeden/getirilmeden ve de bu uğurda mücadele edilmeden esaslı bir kurtuluş ger-çekleştirilemez. Bugün yaşananlar, bu mücadelenin ne kadar önemli ve kaçınılmaz olduğunu bir kez daha belir-liyor.

Bu uğurda yürüyüşümüze, bu sayıda yine alternatif yazıların gerek eğitim, gerekse de dönüştürücü bir pers-pektif rotası içinde ele alınmak üzere devam ediyoruz.

Yayınımızın düzene oturması ve periyodunun aksa-maması için okuyucu ve yazarlarımızın katkılarını zamanında iletmesi gerekmektedir.

Aynı biçimde dar olanaklar içinde yayınının daha geniş kesimlerle buluşması için de aynı sorumluluk bilinci gereklidir. Bunun için amaca uygun düşünmek koşuluyla ne gerekiyorsa, yaratıcılığımızı kullanarak yerine getirmek zorundayız.

TOHUM BASIM YAYIN GÖSTERİ VE ORGANİZASYON LTD. ŞTİ.

Adına

Sahibi ve Yazışmaları Müdür: M. Ali VARİŞ

Adres: İstiklal Cad. Büyük Bayram Sokak

No: 19 Kat:3

Beyoğlu / İSTANBUL

Tel/ Fax: (0212) 251 05 61

uzunayruiyus@netbulmail.com.

Baskı: Berdan Matbaacılık

Banka Hesap:

Mehmet Ali VARİŞ

İş Bankası Beyoğlu Şubesi

TL Hesabı: 101 1519452 Euro 3246817

İsviçre Frangı: 3246836

Vakıflar Bankası Beyoğlu Şb. Euro: 026-4032973

UZUN YÜRÜYÜŞ

Yayın Türü: Aylık Süreli yaygın

EYLÜL 2006 SAYI: 77

Fiyatı: 2 YTL.

İÇİNDEKİLER

Yıkılan ve Yeniden Kurulan Uluslararası Dengeler
Bağlamında Devletin Kürt Politikaları-VI.....02

Bertan SEYCAN

Acı, Kadın, Yaşam.....11

Kirve KALENDER

Seçim ve Sol Üzerine Düşünceler.....16

Ragıp ZARAKOLU

Ökkeş Sadece Ökkeş Değildir,
Özlenen Gelecekteki İnsan(lık)dır.....19

Temel DEMİNER

İlerlemeci Tarih-II.....29

Haşmet ZEYBEK

Kavramlar-III.....33

Hüseyin MUTLU

Kapital Okuma Notları-III.....37

Bayram KAYA

Kitap Tanıtımı.....48

A. KARATAŞ

İrtibat için:

Avusturya: B. KAHRAMAN

Enns gasse 21/33 1020 Wien AVUSTURYA

İsviçre: Mustafa KORU

Grabmatt Weg 14 3176 Neuene gg Bern

Tel: 0041 0317415986

Fransa: Ali HİDİR

Tel: 0033 0679811683

ULUSLARARASI DENGELER BAĞLAMINDA DEVLETİN KÜRT POLİTİKALARI - VI

Bertan SEYCAN

T.C.'NİN "BAHAR TAARRUZU" YA DA KÜRT ULUSAL HAREKETİNİN YENİLGİ SÜRECİNİN BAŞLANGICI

T.C. devleti 1984-1992 yılları arasında K. Kürdistan'da giderek kızışan mücadele sürecinde, taraflardan birisi olarak gerileyen, güç kaybeden, dolayısıyla Kürt halkı üzerindeki hegemonyasını önemli ölçüde yitiren, halk yığınları nezdinde önemli ölçüde tecrit olan bir pozisyondaydı. Ve bu süreç içerisinde mevcut özel savaş politikası ve uygulamalarının yetersiz kaldığını görmüştü. Bunun üzerine devlet, Mesut Yılmaz'ın başbakanlığını yaptığı ANAP Hükümeti döneminde bu mücadelede ortaya çıkan eksiklikleri gidermek, başarısızlıklarına yol açan etken ve nedenleri bertaraf etmek için bir dizi tedbirler aldı ve uygulamaya koydu. Ancak, bunların istenen sonucu almak için yeterli olmayacağı kısa sürede ortaya çıktı.

Bunun üzerine; gerektiğinde büyük bir soykırımı da göze alacakları ve sorunu "kökünden çözmek" amacı güden "topyekün savaş" politikasını uygulamaya koydular. Ve bu topyekün savaşın komutasını da resmi düzeyde siyasi olarak DYP-SHP hükümetinin başı Demirel'e verdiler.

'90 baharına kadar, esas olarak sömürge valiliği (Olağanüstü Hal Bölgesi'ndeki valilerin üzerindeki vali-süper vali statüsü) komutasında yürütülen "özel savaş"ta, devlet esas olarak TSK'yı, Köy koruyucularını ve işbirlikçi şebekelerini kullanmıştı. Bu savaş aygıtının gerilla karşısında başarısızlığına koşut olarak, adına "özel tim" denen ve aslında kontr-gerillanın meşrulaştırılmış biçimi olan, özel eğitilmiş paramilitar güçler devreye sokulmuştur.

Gerilla hareketinin giderek güçlenmesi, kırlardan şehirlere yayılması, beraberinde hareketin giderek kitlesel bir güç haline gelmesi; devletin geniş halk yığınlarını değil, sadece PKK ve çevresini hedef alan baskı

ve terör politikasının başarısız kaldığının bir ispatıdır. Yani gerilla avcılığı ve bilinçli Kürt emekçilerine yönelik baskı ve terör politikaları ters tepmiştir. Bu politikalar karşısında gerillanın başarılı şekilde sürdürdüğü direniş, geniş yığınlar üzerinde örülü bulunan korku ve yalınlık duvarının yıkılmasını beraberinde getirmiştir. Onların aktif şekilde mücadele arenasına atılmalarına yol açmıştır.

Doğu Avrupa ve Sovyetler Birliği'nde yaşanan gelişmelerin sosyal faşist diktatörlükleri tarih sahnesinin dışına itmesiyle ortaya çıkan kaos ortamı, bölgede ayrılıkçı-milliyetçi bir dalganın yükselmesini beraberinde getirmişti.

Bu ayrılıkçı rüzgarlar, Yugoslavya'nın, "Sovyetler Birliği'nin, Çekoslovakya'nın parçalanmasına yol açmıştı. Hiç kuşku yok ki, bu bölgede yükselişe geçen bu milliyetçi dalga, dünya ölçeğinde de yankılar yaratıyordu. Soğuk savaşın galibi olan Batı Blok'u emperyalistleri bu ayrılıkçı-milliyetçi dalgayı, kendi çıkarları doğrultusunda kullanmışlardır.

Bu milliyetçi-ayrılıkçı dalganın koca devletlerin parçalanmasına yol açması; dolayısıyla Batı emperyalistlerinin bu dalgadan kendi çıkarları doğrultusunda ustaca yararlanmaları, bu dalgayı çıkarları doğrultusunda ustaca yönlendirmeleri, T.C. devletinin sahipsizliğini büyük bir korku ve panik atmosferine sürüklemiştir. Korkmaları ve paniğe kapılmaları da doğaldır. Çünkü; eğer batılı güçler, Kürt ulusal hareketini kendi çıkarları doğrultusunda kullanmaya kalkarlarsa; yani, 1920'lerde gündeme getirdikleri "Sevr" benzeri bir senaryoyu tekrar pişirip yağma sofrasına sürerlerse ne yapacaklardı? İşin kötü tarafı; şimdi, 1920'lerin başında olduğu gibi, gerektiğinde sırtlarını dayayabilecekleri Sovyetler Birliği gibi emperyalist dünyanın karşısına dikilen büyük bir güç de ortada yoktu.

T.C.'nin o sırada, "vatanın ve milletin bölünmez bütünlüğü" üzerine büyük yaygaralar koparması ve böylesi bir dünya bağlamı içerisinde daha anlamlı ve

anlaşılır hale gelmektedir. Anlaşılmayansa, böylesi bir ortamda, 70 yıllık üniter devlet konseptiyle çelişen her şekilde "Kürt gerçeğinin" kabul edilmesidir. Kürtler ile Türklerin kardeşliğinden sıkça dem vurulmaya başlanmasıdır. Görünüşte bir çelişki gibi dursa da bu politik bir manevra 70 yıl öncesi gerçekleştirilen ve başarı getiren eski bir politik manevrayı anımsatıyor. Kemalistlerin Sevr'i atlatmalarında yalan ve sahtekarlık üzerine kurulu bu politik manevranın önemli rolü olmuştur. Zira, Lozan'da onlar da "Kürt gerçeğini" tüm dünyaya ilan etmişlerdi.

Kısaca söylemek gerekirse; 1920'lerde elle tutulur ciddi bir Kürt ulusal hareketi henüz tarih sahnesine çıkmış değildi. Yani, batılı emperyalistler, Kemalistlere karşı Kürt kozunu kullanmak isteseler bile dayanabilecekleri ciddi bir Kürt gücü ortalıkta yoktu. Eğer böylesi bir Kürt gücü olsaydı bile, Kemalistler sırtını Sovyetler Birliği'ne yaslayarak bu güçlü ezmek için harekete geçebilecekleri uluslararası elverişli bir ortama sahiptiler. 1920'lerin ikinci yarısında patlak veren çok sayıdaki yerel Kürt ayaklanması böylesi bir ortamda Kemalistlerce çok rahat bir biçimde bastırıldı. İkinci olarak, devletin karşısında ilkeliliğini büyük ölçüde aşmış modern anlamda güçlü bir ulusal Kürt hareketi var. Eğer batılı emperyalistler bu hareketi kullanmak isteseler ve hareket onların diemen suyuna girerse, T.C. devleti böylesi bir durumda, kendisini oldukça dar bir köşede sıkışmış olarak bulur. Kapı komşuları Saddam'ın başına gelenler, onlar için hem korkutan hem öğreten bir ders olmalı. O halde en acil olarak yapmaları gereken tek şey, niyeti ciddi olan bu Kürt hareketini hızla bastırmak olacaktı. "Bahar taarruzu", "topyekün savaş" politikasının politik ve psikolojik arka planını oluşturan faktörler arasında bu gerçekler önemli bir yer tutar.

Ancak mevcut uluslararası konjonktör, "topyekün savaş"ın kadife bir kın içine gizlenmiş kılıçlarla yürütülmesini zorunlu kılmaktaydı. Bu yüzden, savaş iki ana cephede planladılar. Dünyada meydana gelen gelişmelerin yarattığı yeni tablodan işlerine gelen yanları ustaca kullanma yolunu tuttular. "Milliyetçilik yüz yıl öncesinde kalmıştır. Bugün sorun insan hakları ve terör sorunudur" buyurdular. "PKK terörü ile Kürt sorunu ayrı ayrı şeyler" olduğunu, Kürt sorununun varlığını kabullendiklerini ve bu sorunun demokratik yollardan çözeceklerini ilan ettiler. Büyük sermaye babalarını ikna etmek ve onların gözüne girmek için

"PKK terörünü" Marksist-Leninist ilkelere dayalı, kapitalizm düşmanı bir örgütün işi olarak tanımladılar.

Devlet, yeni savaş planı ve politikası doğrultusunda bir yandan etkilediği ya da satın aldığı aydın takımını da kullanarak, tüm diplomatik aygıtını Avrupa ve ABD'de teyakuza geçirdi.

1992 Newroz'u öncesinde; Başbakan ve Dışişleri Bakanı'nın dış gezileri büyük bir yoğunluk kazandı. Demirel, Baba Bush ve CIA başkanıyla "PKK terörü"nü neden ve nasıl ezilmesi gerektiğini konuştu ve destek istedi. Hikmet Çetin de aynı amaçla Avrupa başkentlerinde mekik dokudu. Avrupa'nın sol eğilimli kamuoyu Kürt sorunu karşısında duyarlıydı. "Sosyal demokrat" H. Çetin onları yanıltmak için devletin elinde güçlü bir silahtı. Çetin, Avrupa devletlerinin yöneticilerinden PKK'yi "terör örgütü" olarak görülmesini istedi ve bundan başarılı oldu. Ve onlara "terör ezilirken, teröre alet olmuş olanların da zarar görebileceğini" söyledi ve böylesi durumlarda yaygara koparmamalarını rica etti.

"Bahar taarruzu"nın önemli bir parçası da Güney Kürdleri'nin yola getirilmesi idi. Amaç, mümkünse onları PKK'ye karşı kullanmak, eğer bu da olmazsa tarafsız kalmalarını sağlamaktır. Aynı şekilde İran, Suriye ve Irak'a da hem havuç hem de sopa gösterildi. Kısacası; devletin bahar taarruzu hareketinin diplomatik ayağının temel amacı PKK ve K. Kürdistan'daki ulusal kurutuluş hareketini uluslararası destekten mahrum kılmaktır. Ve aynı zamanda, ulusal harekete karşı başlatacağı saldırı karşısında sesiz kalmalarını sağlamaktır.

"Hükümetin" "bahar taarruzu"na yönelik hazırlıklarının esasını, içe dönük olanlar teşkil ediyordu. İçe dönük hazırlıklar da esas olarak iki cephede sürdürülüyordu: Bir yandan "demokratikleşmeye" hız kazandırma ve Kürt sorununu da "demokratik" yollardan çözüme ara eksenine oturtulan demogojiler hız ve yoğunluk kazanıyordu. PKK ezildikten sonra uygulamaya konulacağı vaat edilen bazı reformlar için zemin yaratma faaliyetlerine hız veriliyordu. Bu biçimli bir havuç göstererek, HEP içinde ve meclisteki HEP kökenli milletvekilleri arasında çelişki çıkarmak; dolayısıyla bir kısmını devletin yanına çekmek için çabalar yoğunlaştırılıyordu. Yine bu sırada Kürtçe gazetelerin çıkmasına, Kürt konferansı yapılmasına, Kürt Enstitüsü kurulmasına göz yumuluyordu. Parti aynını gözetilmeksizin Kürt kökenli milletvekilleri, gerilimin

yüksek olduğu bölgelere, gerilimi yumuşatma ve yatıştırma gezilerine gönderilmekteydi.

Diğer yandan; yeni Dersimler yaratmak üzere, terörist yoldan çözüme varmak için psikolojik plandan askeri plana kadar her sahada, çok yoğun şekilde hazırlıklar hızla sürdürülüyordu.

Bu hazırlıklar sürdürülürken kamuoyunda işlenen ana tema da şu oluyordu: PKK Newroz gösterilerini büyük çaplı bir halk ayaklanmasına dönüştürecek. Eğer bu ayaklanma başarılı olursa, vatan bölünecek. İçişleri Bakanı İsmet Sezgin, "Apo'nun beyni bu planları yapmaya yetmez" dedikten sonra; Öcalan'ı dış güçlerin maşası ilan ediyor. Ve ardından "Türkiye'nin bahar taarruzuna" değil, kendini "savunmaya hazırladığını" iddia ediyordu. Yani; "Vatanı bölünmekten kurtarmak" için "bu ayaklanmayı bastırmaktan başka çare yok." Topyekün savaşın hedefi ve amacı da budur.

Bu ara uygulamaya konulacak askeri hareketin planını yapmak üzere 600 subayın bölgeye gittiği haberleri gazetelere yansıyor.

Gerilla karşısında başarısız kalan düzenli ordu yerine bir yandan kamuoyunda "gözüllü ordu" mu kurulsun tartışmaları yapılırken; öte yandan TSK ve polis örgütü içerisinde özel timler oluşturulup bölgeye yerleştiriliyordu. İspiyon şebekeleri yaygınlaştırılıyor, itirafçılar askeri eylemler için örgütleniyor.

Özel tim cinayetleri büyük bir yoğunluk kazanırken, sivil halkı hedef alan bir de "Hizbullah" terörü piyasaya sürülüyordu. Özel tim kimliği altında faaliyet gösteren Kontr-gerillaya Hizbullah adı altında sivil kimlik kazandırılıyor...

Topyekün savaşın bir başka cephesini de, Türkiye'de Kürt düşmanlığını yaygınlaştırmak ve buna dayalı olarak Türk şovenizmi dalgasını yükseltmekti. Bu amaca hizmet eden birçok araç kullanılıyordu.

Uzun lafın kısısı; bütün doneler, adım adım bir komponun hazırlandığını gösteriyordu: Bu komponun gerçek hedefi Kürt halkıydı. Komponun amacı ise, Kürdistan'ı kan gölüne-yangın yerine çevirerek "Kürt sorunu"nu kökünden çözmektir!

O günlerde Öcalan gelişmeleri şöyle değerlendiriyordu: "Yeni hükümet kendi savaş politikasını şimdi uygulamaya koymuştur. Programlanan savaşın ana unsurları, kontra terörünün tırmandırılması ve ordu gücünün sonuna kadar kullanılması, olağanüstü hal ve köy koruculuğu uygulamaları restore edilirken,

bu alanın sivil savunma, paralı faşist ordu ve iç toplumsal güçlere dayanırken Kuzeyde de benzeri yapıların ortaya çıkartılması, Türkiye'de şovenizmin alabildiğine tırmandırılarak 'milli cephe' olayının daha da geniş hale getirilmesi, demokratikleşme demagojisiyle kitlelerin aldatılması ve bazı ekonomik kırımlarla satın alınması, her türlü yöntem kullanılarak PKK'nin dünyadan ve bölgeden tecrit edilmesi olmaktadır..." (Serxwebûn, sayı: 121, Ocak 1992)

Kısacası; devlet, "Kürt sorununu köklü bir şekilde çözmek" üzere, kirliliği yeni bir aşamaya tırmandırma hazırlıklarını hızla tamamlamaya çalışıyordu. Bu yeni aşamanın en belirgin özelliklerinden birisi, açık ve örtülü devlet terörünün Kürt halk yığınlarını daha yaygın ve yoğun şekilde hedef alacak olmasıdır. Çünkü, bu yeni aşamada güdülecek politikanın, işlenecek savaş stratejisinin özünü Kürt emekçi yığınlarını kan ve terörle yıldırma oluşturuyordu. Kürt halkı üzerinde hızla yaygınlaşan ve güçlenen PKK hegemonyasını kırmak ve giderek yok etmenin başka yolu kalmadığı bilinciyle hareket ediliyordu. Belde-lerde, kasabalarda ve şehirlerde, devletin denetim ve hakimiyetini yeniden tesis etmek bu yeni aşamanın öncelikli hedefi oluyordu. Bundan sonraki temel hedef ise, kırlarda denetimi sağlamak, yani "bataklığı" kurutmak olacaktı. Böylelikle kitlelerle bağlantısı kopartılan gerilla sudan çıkartılmış balığa dönecekti. Ve yenilgiye uğratılması kaçınılmaz hale gelecekti!

Şimdi de cephenin öte yakasındaki manzaralara ve duruma kısaca göz atalım: PKK, T.C.'nin neyi hedeflediğini çok iyi biliyordu. Bundan hareketle, bir yandan halkı, TSK'nın "toplu imha hareketi"na hazırlandığı noktasında uyarıyor, öte yandan ise genç yaşlı, kadın erkek tüm halkı "topyekün direniş"e çağırıyordu. Yani, devlet cephesinden iddia edildiği gibi ne silahlı halk isyanı-ayaklanması çağırısı yapıyor/kışkırtıyor, ne de bu yönlü hazırlıklar sürdürüyordu. Tersine halkı, "Newroz barış içinde" ve "bayram havasında" sokaklarda kutlamaya davet ediyordu.

'92 yılının 21 Mart'ı, "topyekün savaş"ın fiilen başlangıç tarihi olarak çok önceden belirlenmişti. Savaş hazırlıkları, "PKK Newroz'da silahlı halk ayaklanması başlatacak" yaygarası adına gizlenerek tamamlanmıştı. Birakalım "barışçı kutlamalar", halk evine kapansa ve hiçbir şekilde Newroz kutlaması yapılmasa dahi, devlet saldırıya geçecekti. Nitekim öyle de oldu. Halk, Newroz'u büyük bir tedirginlik içinde

ve sönük şekilde kutladı ve devletin saldırıya geçmesi için bahane olarak kullana bileceği "şiddet hareketleri" yaşanmadı. Ne var ki savaş ve zulüm makinesi harekete geçmişti bir kere. 21 Mart ve takip eden günlerde, özellikle Botan'da devlet halka amansız bir savaş başlattı. Bu saldırılara karşı yer yer direnişler de gerçekleşti. İdil, Silopi, Cizre gibi direniş merkezleri yakılıp yıkıldı. Halk yığınları yoğun ve ağır işkence ve baskı çarkından geçirildi. Giderek baskı ve zulüm dalgası, Kürdistan'ın her köşesine yayıldı. Halk yığınları bu terör dalgası karşısında geriledi. Gerilla dağlara çekildi. Kısacası, devlet birkaç ay içerisinde bölge kentlerinde inisiyatifi tekrar ele geçirdi. Ve hızla kendi egemenliğini tesis etmeye girişti.

Devlet kentlerin denetimini alır almaz hızla kırlara yöneldi. Hiç kuşku yok ki, kırlarda kontrollü yeniden sağlamak, kentlere kıyasla oldukça zor olacaktı. Devlet bunun bilincindeydi ve kırlara dönük saldırı planlarını ve böylesi bir bilinçle hazırladı. Ve bu plan dahilinde saldırı dalgasını zamana yaydı. Bu saldırı hareketinin temel hedefi dağdaki silahlı gerillanın kırlardaki halk desteğini ortadan kaldırmaktı. Bu amaca ulaşmak için ormanları yakmak gerekli ise ormanlar yakıldı. Binlerce köy boşaltılması gerekiyorsa, o da yapıldı. Göldeki balıkları yakalamak için gölün suyu kurutulacaktı. Bu amaçla onbinlerce Kürt köylüsü ve emekçisini metropollere büyük bir yoksulluk ve sefalet batağının ortasına sürükledi.

İki-üç yıl içerisinde devlet, büyük ölçüde kırlarda da kontrolü sağladı ve inisiyatifi ele geçirdi. Dolayısıyla dağlarda direniş yürüten gerillanın işi de günbegün zorlaştı. Gitgide gerilla büyük kayıplar vermeye başladı. PKK, bu durum karşısında; bir yandan gerilla birliklerini küçültme yolunu tuttu, öte yandan ise zamana yayarak askeri güçlerini Güney'e çekme yolunu tuttu.

'90'ların sonuna gelindiğinde, devlet gerilla karşısında büyük ölçüde başarı sağlamış; dolayısıyla gerillayı askeri olarak büyük ölçüde geriletmişti. Devlet, askeri başarıyı kalıcı bir siyasi başarıya dönüştürmek amacı güden bir plan dahilinde PKK önderliğini ele geçirmek ya da ortadan kaldırmak üzere harekete geçti. Bu plan dahilinde, Talabani ve Barzani'den Pentagon'a kadar birçok güç odağı ile görüşmeler yapıldı. Ve Suriye sık sık uyarılmaya başlandı. Ve ABD'nin desteği sağlandıktan sonra, Suriye TSK tarafından resmen tehdit edildi. Ve bu ortamda Öcalan, Suriye'yi terk etmek zorunda kaldı.

Nihayetinde Öcalan, CIA tarafından tutuklanarak Türkiye'ye teslim edildi. ABD bunu, II. Körfez Savaşı için başlatılan hazırlıkların bir parçası olarak Türk hükümetinin güvenini kazanmak için yaptı. Ve ABD'nin bu jesti, azınlık hükümetinin başı olan Ecevit'in yaklaşan seçimlerden birinci parti olarak çıkmasına yardımcı oldu.

Öcalan'ın Türkiye'ye getirilmesi ve İmralı'da zindana atılması, PKK için tayin edici önemde bir dönüm noktası oldu: Öcalan'ın devlet karşısında uzlaşmacı bir tavır sergilemesi, PKK içerisinde ve çevresinde ideolojik ve moral bakımından büyük bir yıkıma yol açtı. Bu yıkım PKK'nin çevresinde yaşanan yılgınlık ve çözülme sürecini hızlandırdı. ve PKK, ağır bir önderlik krizine sürüklendi. Bir süre sonra oluşturulan "önderlik komitesi" de bu boşluğu dolduramadı. Keza o zamana değin PKK'de "tek adam" yönetimi hakimdi. Tek adam kendi yerine geçebilecek çap ve nitelikte önderlerin yetişmesine pek imkan tanımamıştı. Dolayısıyla "önderlik komitesi" gözünü ve kulağını İmralı'ya dikti. Ve Öcalan'dan gelen sinyaller doğrultusunda hareket etti. Bu sinyaller doğrultusunda gerilla savaşına resmen son verildi. Ve dağlarda bulunan gerilla güçleri Güney Kürdistan'a çekildi. Devlet de bu çekilme hareketine göz yumdu...

İdam tehditi altındaki Öcalan İmralı'da görülen özel mahkemede, PKK'nin ideolojik ve siyasi hattında köklü değişiklikler gerçekleştirdi. PKK programının temel taşının ve stratejisinin temel hedefini oluşturan "Bağımsız Birleşik Kürdistan" şiarından vazgeçti. Bunun yerine "Demokratik Cumhuriyet" konseptini koydu. Yani artık T.C.'den ayrılma gibi sorun olmayacak; "Demokratik Cumhuriyet" çatısı altında Kürtler ve Türkler birlikte yaşayacaklar. Hal böyle olunca da 'silahlı mücadeleye gerek yoktur' buyurdu. Bundan böyle; PKK'nin Demokratik Cumhuriyet için yürüteceği mücadele, siyasi mücadele araç ve yöntemleriyle gerçekleştirilmesi gerektiğini buyurdu. Onun yerini alan "Önderlik Komitesi" de resmen onun izinde yürüdüklerini ilan etti. Ve PKK'nin yeni siyasi hattının Öcalan'ın çizdiği doğrultuda çizdi. Ve Irak'da kenara çekilip topu T.C. hükümetlerine attılar.

T.C. cephesinde güçlenen beklentiler gerçekleştirilemeyince bu bekleme süreci PKK içerisinde büyük çalkantılara yol açtı. Bölünmeler çözülmeleri beraberinde getirdi. 2005'lere gelindiğinde dağılma tehlikesiyle yüz yüze kalan PKK, devleti köklü Kürt

reformları gerçekleştirmek üzere zorlamak amacı güden yeni bir politik rota belirledi. Bu yeni politik rota çerçevesinde yeniden Kürdistan'da silahlı eylemlere başladılar. Demokratik Cumhuriyet konsepti ile çelişen bu yeni süreç, devletle "uzlaşma" zemini sağlayacak imkanları doğurmazsa; PKK içerisinde İmralı öncesi politika ve stratejilere geri dönme ve önderlik düzeyinde Öcalan dönemine son verme ihtimalini de içeren yeni bir dönemin başlaması da imkan dahilinde değerlendirilebilir.

BİRİNCİ POSTMODERN DARBE

"Topyekün" savaşın önemli hedeflerinden birisi de ulusal hareketin yasal cephesi olmuştur. Zira, serhildanlarla birlikte odak noktasını Botan bölgesi oluşturmak üzere, ulusal mücadelenin ağırlık merkezi Kürdistan şehirlerine kaymıştı. Ve ulusal mücadele ateşi milyonlarca insanı etkisi altına almıştı. Sayıları yüz binleri bulan Kürt emekçi yığınları, yasal/yasadışı sokak gösterileri, kepenk kapatma, boykot vb. mücadele biçimleri ile kendilerini mücadele arenasına fırlatmıştı.

Yığın mücadelesi biçiminde ortaya çıkan bu gelişmeler, daha önce de belirttiğimiz gibi, PKK önderliği açısından büyük ölçüde sürpriz olmuştur. Zira PKK, serhildanları belli bir plan dahilinde belirlemesi ve bir mücadele sürecinin ürünü olarak örgütleyerek ortaya çıkarmamıştır. Tersine; serhildanlar, gerilla mücadelesinin kaynaklığı ulusal kurtuluş kazanımını yaydığı buharlardan etkilenen ve devletin baskı ve zulmüyle bilenen yığınların, büyük ölçüde kendiliğindenci şekilde gerçekleşen bir "patlaması"dır.

Yine daha önce belirttiğimiz gibi; PKK önderliği, kendiliğinden patlamalar şeklinde ortaya çıkan bu yığın hareketlerini ulusal kurtuluş savaşının yeni ve daha üst bir aşamasına yönlendirmeye taşınmaya hazır ve kararlı değildi. Bu durum PKK önderliğini bir çıkmanın içine doğru sürükledi. Çok geçmeden mücadele sürecinin "tıkanlığı"ni dile getirmeye başladılar.

1991 Sonbaharında yapılan yerel ve genel seçimler, ulusal kurtuluş mücadelesi sürecinin ortaya çıkan tıkanmayı açmak açısından yeni imkanlar doğurdu. Seçimler öncesi kampanya dönemi ulusal kurtuluş mücadelesinin daha geniş yığınlara taşınması ve yayılması için azımsanmayacak imkanlar sundu. HEP ve diğer ulusalcı akımlar bu imkanları, görüşleri ölçüsünde kullandılar.

DEP, birleşmiş olan ulusal mücadele potansiyelini yasal zemine kanalizetmeye aday olan en güçlü siyasi hareketti. İdeolojik-siyasi planda büyük ölçüde PKK'nin etkisinde olmakla birlikte PKK ile doğrudan bağı yoktu. Yani doğrudan PKK tarafından oluşmuş "kukla" bir parti değildi. Tersine farklı siyasi akımlardan gelme çok sayıda Kürt yurtsever ve aydınını bünyesinde toplamıştı.

DEP %10 barajını hesaba katarak, seçim öncesi süreçte SHP ile bir seçim ittifakı gerçekleştirmişti. Bu ittifak, seçimlerde DEP'i parlamentoya taşıdı. Yine, bu seçimler Kürdistan şehirlerinin çoğunun belediye yönetimine DEP'i taşıdı.

Bu iki gelişme T.C. tarihinde bir ilkti: Kürtler kendi kimlikleri altında Türk parlamentosuna girmişlerdi; belediye yönetimlerine gelmişlerdi. Kürtlerin kendi kimlikleri altında parlamentoya girmeye hak kazanmaları ve kendi kimliklerini daha meclisin açılışından önce gerçekleştirilen "yemin töreninde" ifade etmeleri büyük tepkilere yol açtı. DEP Meclis çatısı altında gerilim odağı olarak görülmeye, gösterilmeye başlandı. DEP milletvekillerinin parlamentoyu ulusal mücadele için kullanma yolunu tutmaları, egemen sınıfı özellikle de onların şahinler kanadını çılgına çevirdi. İşin aslına bakacak olursak gerçekten de ulusal kurtuluş hareketine karşı başlatılan topyekün savaşın selâmeti açısından Kürt vekillerin mecliste bulunması, vekil kimliklerini ve meclisi birer silah olarak kullanmaya kalkışmaları yenilip-yutulacak şeyler değildi. Türk egemen sınıfları, T.C.'nin çizdiği yasal çerçeve içerisinde kalmak kaydıyla, belediye yönetimleri bazında iktidarı örtük şekilde de olsa Kürt kimliği taşıyan siyasi bir partiyle paylaşmayı sineye çekmek zorunda kaldılar. Ancak bu durumu bugün dahi sindirmiş değiller. Kürt belediye başkanlarının "siyaset yapmalarını" asla kabullenmek istemiyorlar. Onların zoraki sindirdikleri şey, Kürt belediye yönetimlerinin suya sabuna dokunmadan yerel idareyi ilgilendiren işlerle meşgul olmasıdır. Ancak her şeye rağmen, çok geri bir noktada da olsa devletin yerel yönetimlerde iktidarı Kürtlerle paylaşması, Kürt ulusal hareketi açısından kazanılmış bir mevzidir; korunmalı, geliştirilmeli ve güçlendirilmelidir.

Mecliste bulunan Kürt vekiller, "topyekün savaş"ın pisliklerini meclis kürsüsünden ve medya üzerinden gün ışığına çıkarma mücadeleleri, TSK'yı her geçen gün daha fazla rahatsız etmeye başlamıştı.

Leyla Zana ve üç arkadaşı, apar topar polis tarafından gözaltına alındılar. Bu gelişmeler karşısında diğer Kürt vekiller de yurtdışına kaçtılar. Sürgünde "Kürt Meclisi" ve hükümeti oluşturma çabaları başta gelmek üzere, T.C.'ye karşı Avrupa kamuoyunda tesir mücadelesi yürüttüler. Kürt vekillerin tutuklanıp 10 yıla yakın zindanlarda tutulması ve diğer vekillerin meclisi terk etmesini sağlayan bu saldırılar, TSK'nın birinci postmodern darbesinin ürünüdür. Yani, bu saldırılar Çiler-Karayalçın hükümeti eliyle meclisin Kürt kanadına dolayısıyla meclise karşı geliştirilen; mecliste girilen siyasi bir darbedir. Bu darbenin birinci dereceden faili aynı zamanda "kirli savaşın" bir numaralı faili olan TSK'dır. Bu darbe MGK'da çoğunluk oyuna sahip olan ve yasal olarak hükümete talimat verme yetkisiyle donatılmış genaraller çetesinin postmodern darbesidir. Keza dünyanın hiçbir demokratik ülkesinde parlamentolar siyasi nedenlerden dolayı milletvekillerinin dokunulmazlığını kaldırmamıştır. Milletvekilleri polis tarafından sokak ortasında yaka paça tutuklanmamıştır.

ÖCALAN'IN YAKALANMA SÜRECİ

Devlet, 98 öncesinde Öcalan'ı değişik biçimlerde tasfiye etmeye yönelmişti. Yani; taşeron kullanarak ya da "derin devletin" özel timler aracılığı ile Öcalan'ı ortadan kaldırmayı zaman zaman gündemine almış olsa bile; bunun kesin resmi hedef haline getirmemişti. Hiç kuşkusuz bunun birçok nedeni vardı. Bu nedenlerden birisi de, Öcalan'ın bir suikastle ortadan kaldırılmasının doğuracağı sonuçların, devletin yürüttüğü mücadele açısından, yarardan çok zarar getireceği kanaatinin devlet tarafından daha ağır basması olabilir.

Devlet, PKK önderliğini sıkıştırma ve ele geçirme ihtiyacını, esasen hareketi askeri olarak büyük ölçüde başarısızlığa uğrattıktan sonra duydu. Çünkü; devlet, Kürt ulusal hareketinin yenilgisini kesinleştirmek için, örgüt ile önderliği arasındaki bağlantıyı ortadan kaldırmak; mümkünse örgütü önderliksiz bırakmak gerektiği sonucuna varmıştı. Zira; yaşanan mücadele süreci, örgütü etkisizleştirmedikçe, yenilgiyi kalıcılaştırmanın mümkün olmadığını göstermiştir.

Aslına bakılırsa; Öcalan'ı sınır dışı etmesi için Suriye'ye yüklendiğinde, devlet açısından, Öcalan'ı yakalayıp yargılamak yakın ve gerçekçi bir hedef olarak görülmüyordu. Zira; Devletin, Suriye'yi Öcalan'ı sınır dışı etmesi için tehdit etmesinin esas nedeni,

"Öcalan'ı ele geçirmek" değil, onun örgüt üzerindeki etkisini ve yönlendirmesini zaafa uğratmak ve zorlaştırmaktır.

Ancak, Öcalan'ın Suriye'den sürülmesi, YDD düzenin patronu ABD emperyalizminin de istemiydi. Çünkü Irak Kürdistan'ında da üçüncü büyük güç haline gelen Öcalan önderliğindeki PKK, ABD'nin bölgede uygulamaya koyduğu ve koyacağı seneryolar açısından da tehdit ve tehlike unsuru olarak görülüyordu. Fiili olarak da; Kürdistan'ın iki parçasında, Öcalan önderliğindeki PKK ciddi bir istikrarsızlık unsuru durumundaydı. Zira bünyesinde uzlaşma ve teslimiyetçi eğilimler barındırsa da; halen PKK bağımsız siyasi bir güç niteliğini koruyordu. Eğer; o süreçte Öcalan bir Barzani bir Talabani gibi ABD uşağı olsaydı, Türkiye'ye teslim edilmezdi.

Aslında; Türkiye devletinin Öcalan'ı sürgün etmesi için Suriye'ye 1998'de yüklenmesi de bir tesadüf değildi. Zira, başını ABD'nin çektiği batılı güçler, Saddam rejimini devirmek amacıyla baskılarını arttırmışlardı. ABD emperyalizmi, TC. yönetimine daha 1. körfez savaşı öncesi dönemde, "Irak'ın toprak bütünlüğü" korunacak sözünü vermişlerdi. Amaçları, Saddam rejimini devirip onun yerine ikame edilecek yeni yönetimiyle Irak'ı YDD'ne bağlamaktı. Ancak; Saddam rejimi beklenen zaman dilimi içinde devrilmeyince; Irak'ın kuzeyinde-Kürt bölgesinde defakto bir ortam ortaya çıkmış; iktidar boşluğu doğmuştur. Bu boşluğun giderek Kürt partileri tarafından doldurulması ve Talabani ile Barzani'nin bölgede "bağımsız" bir Kürt devleti kurma eğilimi içine girmeleri, TC. devletini ciddi şekilde endişelendirmeye başlamıştır. Bu durum, Türkiye ile ABD devletleri arasındaki "iyi ilişkileri" zedelemeye başlamıştı. Bu iki devlet arasında gerilim kaynağı haline gelmişti.

ABD, Saddam rejimi devrilene kadar, geçici bir "çözüm" olarak, TC. devletini, Talabani ve Barzani ile uzlaşmaya zorluyordu. Uzlaşma zemini olarak da, PKK'nın bölgeden tasfiyesi belirleniyordu. Suriye'yi tehdit etmesi için ABD'nin Türkiye'ye yeşil ışık yakması da bu sürecin bir ürünü idi.

Bu gelişmeleri yakından takip eden Suriye yönetimi, Türk devletinin ciddiyetini çabuk kavradı. Ve kısa bir süre içinde beyaz bayrak kaldırdı. Ve çıkış yolunu Öcalan'ı Moskova'ya göndermekle buldu. Dolayısıyla, uzunca bir süredir Türk devletine karşı kullandığı Kürt kartını geri çekmek zorunda kaldı.

Öte yandan bir süredir, Türkiye'nin Türki Cumhuriyetleri üzerindeki emelleri ve bu emellerin gerçekleştirilmesine dönük çaba ve oyunlarına karşılık olarak, Rusya da, Türk devletine karşı Kürt kartını kullanma eğilimi içine girmiştir. Bu gelişme de PKK'ye Rusya sınırları içerisinde yürüttüğü faaliyetler açısından oldukça önemli elverişli ortam yaratmıştır. Bu ve benzeri nedenlerden ötürü Rusya Öcalan'a güvenilir bir sığınak olarak görülmüş olsa gerek. Zira; ona göre, Rusya büyük bir güç olduğu için Türk devletinin tehditlerine de aldırış etmeyebilirdi... Ancak devreye, ABD emperyalizmi girince, kendisini uluslararası sermayenin kucağına terk eden ve o sıralarda ciddi bir ekonomik çöküş yaşamakta olan Rusya, Öcalan'ın varlığını ve iltica talebini kamuoyundan gizleme yolunu tuttu. Ve kısa bir zaman zarfında Öcalan'ı Avrupa'ya gönderdi.

Güney Kürdistan'ın tek başına ABD'nin elinde olması, birçok Batı Avrupa ülkesinin işine gelmiyordu. Bölgede söz sahibi olabilmek bakımından PKK'yi bir koç başı olarak kullanmak kendileri için değerlendirilmeye değer bir seçenektir. Dünyanın en büyük petrol havzasının yanbaşıda oynanan oyuna PKK kartı ile katılmak, bazı riskler taşısa da, çıkarlarına uygun gibi görünüyordu. Yunanistan açısından, Öcalan ve PKK kartını elinde tutmanın başka birçok avantajları da olacaktı.

Öte yandan PKK'nin de Avrupa kamuoyuna ihtiyacı vardı. Zaten Avrupa çapında geniş bir örgütlenme ağı da oluşturulmuştu. Zira, 1992 Newruz'undan sonra yaşanmakta olan tıkanma sürecinin giderek hızlanan bir şekilde askeri yenilgi sürecine dönüşmesine koşut olarak, silahlı mücadeleyi ikinci plana itme, onun yerine siyasi mücadeleyi öne çıkarma eğilimleri gelişmeye başlamıştır. 1993'de tek yanlı ve şartsız bir şekilde ilan edilen ateşkes bir yanıla bu eğilimin izlerini taşıyordu. Ancak o süreçte gerekli doğru bir taktikti.

Ancak 1998'de gündeme getirilen "ateşkes" 92'ninkinden birçok bakımdan farklılıklar içermektedir. 98'e gelindiğinde PKK askeri açıdan büyük kayıplar vermiş, bölgede sağlamış olduğu inisiyatif büyük ölçüde kaybetmiş bulunuyordu. Dolayısıyla o koşullarda ateşkes, yenilgiyi kabullenme anlamına geliyordu. Zira, o koşullarda devleti de ateşkese zorlayacak her hangi ciddi bir yaptırım gücüne sahip değildi.

Bu durumun bilincinde olan PKK yönetimi, Avrupa kamuoyunu kullanarak güç kazanma yolunu tuttu. Bu amaçla, Avrupa merkezlerinde "barışçıl çözüm" için çok yönlü yoğun bir faaliyet içine girmişti. Bu yol FKÖ vari bir yoldu. Amaç Kürt Sorununu uluslararası bir sorun haline getirmektir. Öcalan'ın Suriye'den çıkartılması, bu eğilime hız kazandırmıştır.

Bu bağlam içerisinde, İtalya'nın Öcalan'ın açıktan açığa sahip çıkması; dahası İtalyan hükümetinin devlet ile PKK'yi barış masasına oturtmak üzere arabuluculuğa soyunması, devleti çileden çıkardı ve ABD'yi de oldukça tedirgin etti: Avrupa'nın Kürdistan'da PKK kartını ele geçirmesi ABD'nin bölgedeki çıkarları açısından ciddi bir tehdit olarak algılanıyordu. Kürt sorununun uluslararası bir sorun haline gelmesi ve Avrupa'nın PKK'ye açıktan açığa kucak açması, devlet açısından fiilen yeni bir Sevr sürecinin başlangıcı olarak algılanıyordu. Sürecin akışı içerisinde, Sırp şovenistlerinin başına gelenlerin kendi başlarına da gelebileceğinin kaygısı ve korkusuna kapıldılar.

Kısacası, askeri açıdan tam zafer kazandık derken, devlet kendisini bir felaketin eşiğinde hissetmeye başlıyordu. Böylesi bir bakış açısıyla harekete geçen devlet, bu gelişmelerin önünü kesmek için vargücünü ortaya koydu. Çıkarları gereği ABD ve İngiltere de Türk devletine destek verdi.

ABD ve İngiltere'nin desteğini alan devletin sert tepkileri karşısında İtalyan hükümeti soyunduğu arabuluculuk rolünü çabucak unuttuğu gibi Öcalan'dan kurtulmanın yollarını aramaya koyuldu. Ki İtalya'nın bu kadar süre içerisinde bu denli çabuk çark etmesinin birçok nedeni vardır. Ancak bu nednelerin en başında geleni, başta Almanya ve Fransa olmak üzere önde gelen Avrupa devletlerinin İtalya'yı yalnız bırakmaları olsa gerek. Dolayısıyla, bu durumda, hiçbir Avrupa devleti, Öcalan'ı sahiplenme riskini göze alamadı.

Ancak bu, Avrupa'nın bölgede ABD'yle çıkar dalaşı bağlamında, Kürt kartını kullanmaktan vazgeçtiği anlamına gelmez. Onlar için, Öcalansız ya da "barışçıl çözüm yolları" haline dönüşmüş Öcalan'lı PKK kartı daha fazla tercih edilir bir hale gelmişti. Hatta, kendi güdümeleri altına girmiş bir PKK, onlar için en çok tercih edilen bir seçenek olacaktı: O koşullarda, silahlı mücadele yanlısı Öcalan önderliğindeki PKK, onları ABD ve İngiltere ile açık hesaplaşmaya ve kutuplaşmaya sürüklüyordu. Öcalansız PKK, onları bu

riskten kurtaracaktı. Kısacası Avrupa devletleri, renkli manzaralar eşliğinde Kürt hareketinin siyasallaşması-na kucak açmaya devam edeceklerdir. Öcalan yakalandıktan sonra devlet ve ABD açısından risk taşımayan "yeni" bir yola girilince, Avrupa'nın ona sahip çıkması da kolaylaştı. Ve devlet, çok istediği halde Öcalan'ı asamadı.

Hiç kuşku yok ki, ulusal direniş hareketleri, savaş-tıkları düşmana karşı, başka güçlerle çıkar ilişkilerine ve dayanışmalara girebilir. Bu ilişkilerin düzeyini karşılıklı çıkarlar belirler. Burada sorun, kimin kimi ne amaçla nereye kadar kullanacağı ve her iki tarafın da bu ilişkilerden kazanç sağlayıp sağlayamayacağı sorunudur. Bu arada hemen belirtmek gerekir ki, iktidar mücadelesi yürüten komünist direniş hareketlerinin, emperyalist devletlerle bu türden ilişkilere girmeleri yanlıştır. Komünistler, emperyalist ülkelerin kamuoy-larına yönelir. Hükümetlerine, kendi halklarının baskı yapmasının taktiğini güder. Ancak fiilen savaş halin-de oldukları düşmanın düşmanlarının sunacakları ba-zı destekleri de gözardı etmezler. Düşmanlar arası çat-laklardan yararlanmayı bilirler. Ancak, bu türden uz-laşma ve istisnai çıkar ilişkilerinde bağımsızlıklarına ve amaçlarına gölge düşürmemesine de büyük özen gösterirler.

Suriye'den sürülmesiyle başlayan süreçte Öcalan ve PKK, Avrupalı sermaye hükümetlerine güvenmek-le büyük hata etti ve yanlışa sürüklendi. Öcalan sü-recin belli bir aşamasında oynanan oyunun farkına va-rıp, sermaye hükümetlerine güvenmekten vazgeçebilirdi. Ve eğer PKK Öcalan'ı kendi olanaklarıyla gizle-me yolunu tutmuş olsaydı, gelişmeler, yaşanmış olan-lardan farklı istikametlerde olabilirdi. Zira Öcalan'ın ne şekilde olursa olsun devletin eline geçmesi ulusal hareket için büyük zararlara yol açacağı açıktı.

Ulusal hareketi askeri yenilgiye uğratan devlet, onun liderini tutuklayarak, kendi kamuoyu önünde zaferini pekiştirdi. Öcalan şahsında ulusal hareketi "yargılama" ve "mahkûm" etme şansını yakaladı. Özellikle, Öcalan'ın ele geçer geçmez izmeye başla-dığı "barışçı" çözümle süslenmiş uzlaşmacı çizgi, devletin işini alabildiğine kolaylaştırdı.

"Devletin hizmetine girmeye hazır" olduğunu bil-dirmekle başlayan bu uzlaşmacı çizgi, Öcalan'ın dev-rimci bağlamda aslında siyasal bir ölü haline getirmiş-tir. Yani devrimci Öcalan, böylesi uzlaşmacı bir çizgi-ye çark ederek siyasal açıdan intihar etmiştir.

Oysa Öcalan, Bulgaristan Komünist Partisi lideri Dimitrov'un yolunu tutabilseydi, hem ulusal kurtuluş davasına tarihi değeri büyük hizmetler verecek; hem ulusal hareketin moralini yükseltecek, harekete yeni bir ivme kazandıracak, hem de devletin işini oldukça zorlaştıracaktı. Yani mahkemeyi ulusal kurtuluş hare-ketinin bütün dünyaya hitap eden bir kürsü haline ge-tirecekti. Ve en önemlisi tüm dünyanın gözleri önün-de, devleti sanık sandelyesine oturtarak devletin yü-rüttüğü kirli savaşı yargılayabilecek, sömürgeciliği mahkûm edebilecekti.

Bilindiği üzere Dimitrov, Alman faşizmini Alman faşizmi mahkemelerinde mahkûm etmeyi başarmış ve dünya kamuoyunu ayağa kaldırmıştı. Hitler faşizmi maruz kaldığı büyük çaplı kamuoyu baskıları karşı-sında boyun eğmiş ve Dimitrov'u serbest bırakmak zorunda kalmıştı.

Öcalan, tutuklanma sürecinde izlemeye başladığı çizgisini İmralı'da kurulan özel mahkemelerde sür-dürdü. Dahası bu çizgiyi "Demokratik Cumhuriyet" şiarı eşliğinde teorize etti. Dolayısıyla kendisinin ve PKK'nin devrimci geçmişini de mahkûm etti. Bağımsız Birleşik Kürdistan mücadelesinden ve devrimin-den vazgeçtiğini ilan etti. Devletin kapısına adeta bir dilenci gibi oturdu. Ve devletin Kürtler için bazı hak ve özgürlük kırıntılarını bahşetmesini beklemeye ko-yuldu. Yakalanmasından sonra oluşturulan PKK Baş-kanlık Konseyi de yeni açılımları ikinci önemli mani-festo olarak kabul etti. Ve Öcalan'ın İmralı'da çizdi-ği hat yolunda yürümeye koyuldu.

İMRALI SÜRECİ

Öcalan, savunmasında "burada benim şahsında yargılanan acı bir tarih ve yaralı bir toplum"dur belir-lemesini yaparak başlamıştır. Ancak yine kendi deyimi ile "karşılıklı eleştiri ve suçlamaları derinleştirmeyi an-lamlı" bulmamıştır. Bunun yerine Kürt ulusunun tari-hine ve ulusal harekete aşağılayıcı ithamlarda bulunma yolunu tutmuştur: "Devletleşemez", "adam olmaz", "işe yaramaz", "gericilikle malül", "ilerlemenin önün-de engel" gibi nitelermeleri ard arda sıralamıştır. Bu ith-am ve belirlemelerin bazı doğruları ihtiva etmesi, Öcalan'ı haklı kılmaz. Bu türden belirlemelerin özel mahkemede dile getirmek, devletin belirlediği kaldeye uygun şekilde devletin davuluna tokmak vurmaktır.

Kuşkusuz Öcalan'ın savunmasında "yol açıcı çö-zümlemeler" yapması, tamamıyla onun kendi özgür

iradesi ve bilincinin bir ürünü değildir. Bu çizgi Öcalan ile Pentagon ve Türk Genelkurmayı arasında gerçekleşen bir "anlaşma"nın ürünüdür.

Öcalan'ın İmralı'da yargılanmasını, "benim için yeniden bir doğum anlamına gelebilecek" bir süreç olarak değerlendirmesi, birbirleriyle bağıntılı olan bir dizi gerçeğin dile getirilmesidir. Bir şeyin, hareketin ya da canlının yeniden doğabilmesi için, ölmüş olması şarttır.

Tutuklama, sorgu ve yargı sürecinde Öcalan bu iki işi bir arada halediyor: Yani, teslimiyetçi bir çizgiye yönelirken devrimci Öcalan'ı öldürüyor. Yöneldiği teslimiyetçi çizgiyi savunmasında bütünlüklü bir şekilde teorize ederek de yeniden doğuyor.

PKK ve ulusal kurtuluş hareketi açısından bakıldığında bu yeniden doğuş ne anlama geliyor. Ulusal kurtuluş hareketinin Yeni Dünya Düzeni'nin belirlediği çerçevenin içine çekilmesi anlamına geliyor. Yani, gerçekte Kürtler artık bir ulus olarak değil de, ulusal azınlık olarak değerlendirilecektir. Dolayısıyla YDD'nin "ulusal azınlıklara" tanıdığı-bahşettiği ve kültürel özerkliğin ötesine geçmeyen bazı hak ve özgürlük kısıntıları nihai kazanım olarak görülecektir. Bazı kazanımlar sağlandığı takdirde sorun çözülerek "nihai" zafer kazanılmış olacaktır. Bunun pratik anlamı, devrimci hareketin reform hareketine dönüştürülmesidir. Ulusal hareketin "ayrılma hakkından" vazgeçip egemen ulusa entegre hareketi haline getirilmesidir.

"70'lerde moda olan ve uygulandığında sadece ayrı devlet kurma anlamında yorumlanan 'ulusların kendi kaderini tayin hakkı' gerçekten bu yorumu ile bir çıkmazdı." (Savunma sayfa 17). Ve Öcalan, günümüzde "bu ilkenin geçerliliğine esasta yitirdiğini" dile getiriyordu. Onun bir anda 180 derece çark edışı şaşkınlık vericidir. Ancak, açıklanamaz, anlaşılamaz değildir...

Esaret öncesi dönemde, kargadan başka kuş, kendisinden başka "güç" tanımayan Öcalan, esaret ile gücünün tükendiğini sanmış ve dolayısıyla kendisini esir eden güçlerin manipüle nesnesi haline gelmiştir.

Böylesi bir ruh hali; onu, Kürt ulusal sorununun siyasal bir sorun olduğu gerçeğini de inkar etmeye sürüklemiştir. Ve sorunun "çözümünün özünün dil ve kültürel özgürlükler boyutlu olduğu" sonucuna varmasını sağlamıştır. (Savunma sy. 128).

Dil yasağı ve kültürel özgürlüğün önünde engeller sorunun en özgün yönüdür. Bu özgünlüğünün üzerinde

yoğunlaşmama, çok karmaşık bir durum yaratmıştır. Siyasal boyutla kültürel boyutun karışması, sorunun birçok yanlış ifade tarzı ve beraberinde uygulamalara, hatta isyanlara yolaçabilmiştir. Bu bir talihsizlik olduğu kadar, bilimsel yaklaşamamanın, dogmatik ideolojik yaklaşımın acı sonuçlarıdır." (Savunma sy. 130-131)

Bu yaklaşımların doğal sonuçları olarak Öcalan, devrimi, bağımsız Birleşik Kürdistan davasını tedavülendirdi. Küçük burjuva bakış açısından da olsa Marksizm-Leninizm ile olan ilişkisini kesmiştir.

İnancını ve bilincini kapitalist-empyalist sisteme köle etmiş umudunu burjuva demokrasisine bağlamıştır. "Demokratik Cumhuriyet" projesi böylesi bir bakış açısının ürünüdür. Bu proje ile daha önceki şiddetle eleştirdiği Kemal Buray'ın gerisine düşmüştür.

Devlet ise, PKK ve önderliğini muhatap almayıp düşman görmeye devam etti. Ve tasfiyesi için elinden geleni yaptı.

2005'lere gelindiğinde Kürdistan'da yeni bir ulusal dalga yükselmeye başladığında bu kez T. Erdoğan Diyarbakır çıkartması yaptı. Ve Kürt gerçeğini bir kez daha kabul etti. Ki, Kürt gerçeğini 90'ların başında Demirel'de kabul etmişti. Ve "Kürt sorununun Türkiye'nin bir sorunu" olduğunu ilan etmişti. Ancak fazla bir zaman geçmeden bu söyleminden ötürü Erdoğan pişman ettirildi. Kısacası, düzenin-devletin gerçek sahiplerinin, Kürt sorununu demokratik düzeyde çözmek gibi bir derterleri halen yoktur. Onların çözümden anladığı, sorun ortaya çıkınca, bu sorunu şiddet kullanarak ortadan kaldırmaktır.

"Demokratik Cumhuriyet" projesinin hayat bulması bağlamında devletin her hangi ciddi bir adım atamaması, bekleme süreci yaşayan PKK içerisinde devletten meddet ummanın bir çare olmadığını savunan bir eğilim geliştirdi.

Böylelikle en azından pratik açıdan Öcalan'ın İmralı'da çizdiği politikadan vazgeçildi. Ve devleti çözüme zorlamak amacı güderek yeniden silahlı eylemler başlatıldı. Bu aşamada görünen o ki PKK silahlı eylemler ve kitlesel sokak eylemleriyle devleti "reform yapmaya" ve kendisini muhatap almaya zorlama taktiği izliyor. Yine görünen o ki, PKK içerisinde ortaya çıkmış olan farklı eğilimler henüz üçüncü bir manifesto-yeniden devrimci bir manifesto yayınlayacak derecede netleşmiş ve bütünlüşmüş değildir.

JAN, JIN, JİYAN/ ACI, KADIN, YAŞAM

Kirve KALENDER

"Bir uygarlığın düzeyini ölçmek isterseniz, hemen kadının yaşam koşullarına bakın."⁽¹⁾

Öncelikle "Jan, Jin, Jiyan"ın ne anlama geldiğini merak mı ettiniz? Çevirelim: Kürtçe'de Acı, kadın, yaşam demek...⁽²⁾

İnsanlığın özgürleşme mücadelesinin kilit önemdeki alanlarından olan "Kadın Sorunu"nun bugününe ilişkin bundan daha bir başlık olamaz vurgusuyla ekleyelim: "Erkeklerle birlikte bütün bir toplumun özgürleşmesinin de koşulu, kadının özgürleşmesi"nden⁽³⁾ geçtiği; bunun "olmazsa olmaz" olduğu bir an dahi unutulmamalı; her adım başı anımsanmalı ve anımsatılmalıdır...

Evet evet bundan kimsenin şüphesi olmamalı.. Ancak bu alanda dikkat edilmesi gereken bir diğer şey de olayın önemi gölgeleyen/ perdeleyen "abartı"lardır...

Hayır, problemi "cins" ya da "sınıf" düalizmine sıkıştırmak veya sosyalizme hava etmek yanlışlığıdır...

"Kadın Sorunu"ndaki "cins" ve "sınıf" tahakkümü ya da çifte sömürü, "ataerki"nin sosyalist iktidar koşullarında da var olabileceği (olduğu) unutulmadan (ve "abartılar"a saptanılmadan) ele alınmalıdır...

ATAERKİ!

Benjamin de Casseres'in, "Size gururla kütüphanesini gösteren bir kadına rastladınız mı?"; Nietzsche'nin, "En tatlı kadın dahi acıdır"; Labiche'nin, "İyi kadınları yetiştiren iyi kocalardır"; deyişlerinde ya da tarihi yazarken "insanoğlu"ndan söz eden "mantık(sızlık)"da ifadesini bulan ataerki deyince şunların unutulmaması gerek...

"Erkek egemenliği tahripkâr ve muhafazakârdır...

Tahripkâr; çünkü egemenliğin her biçimi bir 'öteki' yaratır ve varlığı da bu ötekinin ezilmesine, altakonumlanmışlığına bağlıdır.

Bu, bağımlı bir ilişkidir. Tahrip ettiği yalnızca kadın cinsi -bedeni, varlığı, kimliği- değil, ama ona bağlı olarak düşünülen doğadır da... Yine erkek egemenliğinin kaçınılmaz sonucu olarak cinsel seçimidir de...

Kadınlarla birlikte ezilen tüm gruplar, ırklar, etnik/ dinsel kimlikler ve diğerleri üzerinde bir tahakkümdür bu. İşte bu yüzden tahripkârdır.

Muhafazakâr; çünkü eski egemenlik biçimlerini muhafaza etmek ister ve değişime karşı savaşır, varlık mücadelesi verir..."⁽⁴⁾

Yani "Erkek egemen toplumsal sistemlerle birlikte ayrımcılığa, baskıya, aşağılanmaya uğrayan kadın gerçeğine rağmen, sınıflı toplumların tarihinin hiçbir döneminde kadın cinsine eşit olarak uygulanan bir eşitsizlik olmadı. Bazı kadınlar için 'ikinci sınıf' olmak bile ulaşılmaz bir ayrıcalık oldu hep. Zira onlar 'üçüncü' hatta 'dördüncü sınıf' konumunda olan ezilen sınıfın kadınlarıydılar. Sınıflara bölünen toplumda, ezen sınıfın kadınıyla ezilen sınıfın kadını, bu eşitsizlikten de eşitsiz şekilde nasiplerini aldılar..."⁽⁵⁾

Bunun için de, egemen söylemde "erkek gibi kadınlar"dan söz edildi... Veya "sorun, sosyolojik bir vakıa"ya tahvil edildi...

Tüm bunların arka planında sınıflı-sömürü tarihi yatmaktadır...

SINIFLI-SÖMÜRÜ TARİHİNDEN

Öncelikle belirtelim: Kadınların toplumsal rolü incelendiğinde, tarih boyunca sahne dışına nasıl itildikleri de ortaya çıkar...

İşte tarihsel seyr-ü seferde birkaç durak...

İSLÂMİN DEDİĞİ...

"İlkel toplumlarda 'Venüs'le kutsallaştırılan kadın üretkenliği, tektanrılı dinlerde cezalandırıldı..."

Âdem'in ilk eşi Lilith'ten ise, Tevrat'ta üstü kapalı bahsediliyor, ancak farklı yerlerde farklı bilgi var. Şöyle ki: Tevrat'ın ilk bölümü olan ve dünyanın ve insanın yaratılışını anlatan Tekvin'in ilk iki kısmı arasında bir çelişki vardır: İlk kısmında 1.27: 'Ve Tanrı insanı kendi suretinde yarattı, onu Tanrı suretinde yarattı; onları erkek ve dişi olarak yarattı' denildikten sonra ikinci kısımda 2.18: 'Ve Tanrı dedi: Adamın yalnız olması iyi değildir, kendisine uygun bir yardımcı yapacağım.' 2.22: 'Ve Tanrı adamdan aldığı kaburga kemiğinden bir kadın yaptı' diye yazılmış.

İsa öğretisi, kadın-erkek, kul-azatlı tanımsızın herkesin değerli olduğunu vaaz etse de Hristiyanlığın doğduğu ve yayıldığı dünyanın hiyerarşik yapısı, herkesin kim olursa olsun sırf insan olduğu için değerli olduğu düşüncesine pek şans tanımadı.

Hristiyanlık İsa'dan sonra yaygınlaşıp kurumsallaştıkça, Yahudiliğin ataerkil yapısını da taşıdı ve 'baştan çıkarıcı Havva' imgesi cinsiyetçiliğin derinleştirilmesinde etkili oldu. Hristiyanlıkta ilk günah büyük önem taşımaktadır ve bu konudaki öğretisi Tevrat'tan olduğu gibi alınmıştır. Âdem'in kaburga kemiğinden yaratılan Havva, onun yasak elmayı yemesine neden oldu. Böylece ilk suç işlemiş olan Âdem ve Havva, Tanrı tarafından cezalandırılarak cennetten kovuldular. Ve onlardan türeyen bütün insan soyu da bu günahla lanetlenmiş ve cezalandırılmıştır. Yahudilikte olduğu gibi Hristiyanlık da kadını dinen noksan kılmaktaydı. Kilisede kadına sessiz kalması buyurulmuştur, çünkü onların 'konuşmalarına izin yoktur'. Kadınlar uysal olmak zorundadırlar. Dini açıdan da kadınlar erkeğe tabi kılınmışlardır.

Kadının ikinci konumu İslâmiyette açık bir şekilde ortadadır. Kur'an'da, Tanrı'nın önce Âdem'i, sonra Havva'yı yarattığı yazar. Ve erkeğin kadından üstün olduğu çeşitli ayetlerde tekrarlanır. İşte bir örnek: (4:34) 'Erkekler, kadınların güvencesidir. Çünkü Allah erkekleri daha güçlü yaratmıştır.' Yine II. surenin 223. ayetinde de 'Kadınlarınız sizin tarlanızdır; tarlanızı dilediğiniz gibi ekin' derken üreme faaliyeti bile erkek açısından tek taraflı tasvir edilir. Tanıklıkta bir erkek iki kadına eşittir, yine Kur'an'a göre kadınlara düşen miras payı, erkeklere düşenin yarısıdır..."¹⁶

Kadın konusunda İslâm'ın ne dediğine gelince...

"Kur'an'da:"

'Andolsun ki biz, gökleri yeri ve bu ikisinin arasındaki tüm evreni altı günde yarattık'. (Cumartesi: Toprak, Pazar: Dağlar, Pazartesi: Ağaçlar, Salı: mekruh, yani iğrençlik. Çarşamba: Işık, Perşembe: Hayvanlar, Cuma: Adem...)

'Doğrusu şu ki biz insan'ı karışım olan sperm/döllenmiş yumurtadan yarattık ve hâlden hâle geçirerek sonunda onu iştici, görücü, konuşucu yapıp yola kılavuzladık. Artık o, ya şükredici olur ya da nankör'.

'Andolsun ki biz sizi yarattık ve biçimlendirdik; sonra da meleklerle, Adem'e secde edin dedik. Onlar da secde ettiler. Yalnız İblis gururlandı, secde edenlerden olmadı.'

'İsa ile Rabb'i ve babayı takdis ederiz. Ve onunla Tanrının benzeyişinden yaratılmış olan insanlara lanet etmeyiz.'

'Andolsun ki biz İnsanı kuru çamurdan; kara, değişik, cıvık balçıktan yarattık. Daha önce de cinleri kavrucu ateşten yaratmıştık.'

'(Tevrat'a yöneliş) Ya Rab Allah dedi: Adem'in yalnız olması iyi değildir; kendisine uygun bir yardımcı yapacağım. Ve Rab Allah, Adem'in üzerine derin uyku getirdi, o uyudu ve onun kaburga kemiklerinden birini aldı, yerine etle kapadı. Ve Rab Allah, Adem'den aldığı kaburga kemiğinden bir kadın yaptı ve onu Adem'e getirdi. Ve Adem karısının adını Havva (hayatı olan kadın) koydu. Ve Adem karısı Havva'yı bildi; o gebe kalıp Kâbil'i doğurdu ve Rabbin yardımı ile bir adam kazandım dedi. Ve sonra Habil'i doğurdu. Ve Habil koyun çobanı oldu, Kâbil ise çiftçi oldu.'

'Ve o, bekaretini titizlikle koruyan Meryem kadını. Biz onun bağrına kendi ruhumuzdan üfledik de kendini ve oğlu İsa'yı evrendeki alemlere bir delil kaldık.'

'Biz ona (İnsana), şah damarından daha yakınız.'

'Yahudilerin başlarına gelenler, ahitlerini bozmaları, Tanrı'nın ayetlerini inkâr etmeleri, haksız yere peygamberlerini öldürmeleri ve kalplerimiz kılıfıdır demeleri yüzündendir.'

'İnanmış kadın ve erkekleri, içinde sürekli kalacakları, altından ırmaklar akan cennetlere sokacağız.'

'Ey Peygamber kadınları! Sizden kim açıkça kanıtlanmış bir edepsizlik (başka bir erkekle cinsel ilişki) yaparsa kendisi için azap iki katına çıkarılır.'

'Kadınlarınızdan zina eden veya sevicilik (lezbiyenlik) yapanlara karşı dört tanık getirin ve dinleyin. Eğer onların tanıklığı doğrulayıcı ise o kadınları ölünceye ya da Tanrı kendileri için bir yol açıncaya dek evlerde tutun.'

'Kadınlarınız sizin tarlalarınızdır. O hâlde tarla-
nıza dilediğinizce girin ve ekin'...' (9)

"TÜRKİYE"DEN...

"Kültür Bakanı Koç'un erkek öğrencilerle ders çalışan kızlara 'Erkeklerle kavga ediyor musunuz?' sorusuna, kız öğrencilerin, 'Onlar bize bir şey yapamaz' karşılığını verince, 'Büyüdünce görürsünüz' dediği; (9) ya da "AKP Milletvekili Halil Ürün'ün eşi Esmâ Ürün, kocasının kendisini aldattığı ve dövdüğü şikâyetiyle karakola başvurdu. Esmâ Ürün, eşinin 'Dokunulmazlığım var, kime şikâyet edersen et!' dediğini söyledi" (9) ve AKP Kadın Kollarının da bu "sorun" görmediği koşullarda ya Türkiye mi?

Evet Türkiye...

"Ailelerin yüzde 34'ünde fiziksel şiddet, yüzde 53'ünde de sözlü şiddet uygulanıyor...

Bu ailelerde çocukların yüzde 46'sı da fiziksel şiddete maruz kalıyor...

Ebeveynlerin geçmişlerinde fiziksel şiddete maruz kalmış olma oranı ise yüzde 70...

Şiddete uğrayanların yüzde 80'i, gördükleri şiddet karşısında yapılacak bir şey olmadığına inanıyor...

Kendisine itaat etmemesi durumunda kadını dövmeyi hak olarak gören erkeklerin oranı yüzde 45'lere ulaşırken, aile içi suçların yüzde 87'si kadınlara karşı işleniyor...

Kadınlar, şiddeti yakınındaki erkeklerden ya da aile bireylerinden görüyor...

Çalışabilir kadınlardan ancak üçte birinin istihdam edildiği Türkiye'de 5 milyon sigortalının yüzde 12'sini kadınlar oluşturuyor. Lise ve üstü eğitilmiş 15-24 yaş grubu kadınların yüzde 39.6'sı çalışmıyor...

Okur, yazar olmayan yaklaşık 7.5 milyon kişinin

6 milyonunu kız çocukları ve kadınlar oluşturuyor. Her 4 kadından biri okuma yazma bilmiyor...

Kadınların yüzde 3.9'u üniversite mezunu...

Nüfusun yarısı kadın ama TBMM'de milletvekili oranı yüzde 4.4, yerel yönetimlerde kadın temsil oranı ise binde 5...

Kadının kazancı erkeğinkinden yüzde 40 az... (10)

Türkiye'de kadına yönelik şiddetle durum vahim...

"Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı'na başvuran her 100 kadından 83'ünün fiziksel şiddete maruz kaldığını söylediği belirtilirken, yüzde 42'si de ölümle ve sokağa atılmakla tehdit edildiğini bildirdi. Yüzde 54'ü evliliğinin ilk günlerinde fiziksel ve psikolojik şiddet görürken yüzde 35'i cinsel şiddete maruz kalan bu kadınların, yüzde 26'sının da ensest ilişki mağduru olduğu belirtildi.

Kadın Dayanışma Vakfı'nca 700 kadın üzerinde yapılan bir araştırmaya göre ise kadınların yüzde 15'i en az bir kez tıbbi müdahale edilecek boyutta dayak yiyor. Ayrıca, kadınların yüzde 20'si istemediği cinsel davranışlara zorlanırken yüzde 50'si ise adını koyamasa bile evlilik içi tecavüze uğruyor... (11)

KAPİTALİZMDE KADIN(LAR)

TÜSİAD Brüksel temsilcisi, "Kadın haklarında ilerleme sağlanamazsa Türkiye geri kalacak. Nüfusunun yarısını ekonomik üretime dahil edemeyecek," (12); TÜSİAD Yönetim Kurulu Başkanı Ömer Sabancı da, toplumsal refahın artması için kadınların eğitim, çalışma yaşamı ve siyasete katılımlarının önündeki engellerin aşılması gerektiği vurgusuyla, "Kadınların yüzde 25'ler seviyesinde olan işgücüne katılım oranının artmasının, hem birey olarak güçlenmelerini, hem de toplumsal refahı ve kalkınmayı olumlu etkileyecek," (13) dese de, koşullarda kapitalizmin kadına bakişının özgürlükçü hiçbir yanı yoktur; ve kapitalizm için kadın sadece bir sömürü nesnesidir...

İşte bunun somut verileri...

"ABD'nin istihdamının yaklaşık yarısını kadınlar oluşturuyor. İtalya ve Japonya gibi Kuzey ülkelerinde bu oran yüzde 40 seviyesine ulaşıyor. Doğu Asya ekonomilerinde de kadın istihdamı erkek istihdamına yaklaştırmış durumda. Ekonomik büyümeye katkı açısından, kadın istihdamındaki artışın milli gelire

katkısı, teknolojik gelişme ve çalışan başına sermayede artışın etkisinden çok daha fazla oluyor. Artık gelişmiş ülkelerde GSYİH'nın neredeyse yüzde 40'ı kadınlar tarafından üretiliyor.⁽¹⁵⁾

"Avrupa genelinde kadınların yüzde 55'i istihdama katılırken, erkeklerin katılım oranı, yüzde 75. Bu rakamların işaret ettiği ayrımcılıkla mücadele edebilmek için, kadınların istihdama katılımını artırıcı çalışmalar planlanıyor. Türkiye'de bu oran, sarsıcı: kadınların ancak yüzde 23'ü işgücüne katılıyor.

Genel olarak kadınların gelirinin erkeklerinkine oranı Türkiye'de yüzde 46. Erkekler 100 kazanıyorsa, kadınlar 46 kazanıyor. Bu oran, listenin en gelişmiş olan Danimarka'da yüzde 73. Kadınlar, kaçmasını diye farklı kültürlerde farklı bağlarla ağırlaştırılıyorlar. Onların iş hayatında yükselebilmesi, uzun bir engelli koşunun ancak çok talihlilere bahşedilmiş sonucu. Türkiye'de üst düzey yönetici, meslek sahibi insanların ancak yüzde 8'i kadın. Bu oran Batılı ülkelerde artıyorsa da asla erkeklerle eşit düzeye ulaşamıyor.⁽¹⁶⁾

"Türkiye'de kadının işgücüne katılımı düşük düzeydedir. Kırsalda ücretsiz aile işçisi olarak çalışan kadınların oranı kentlerde yüzde 20'lerde seyretmektedir. OECD'nin 2005 Haziran'ında yayımladığı İstihdam Raporu, kadınların istihdamı açısından Türkiye ve diğer OECD ülkeleri arasındaki farkı gözler önüne seriyor. OECD üyesi 30 ülkeden 19'unda kadın istihdamının kadın nüfusa oranı artıyor, beşinde ise hemen hemen aynı durumda. Çalışan kadınların toplam kadın nüfusu içindeki payının azaldığı ülke sayısı altıdır.⁽¹⁷⁾

Toparlayarak ilerlersek: "Dünyada toplam işgücünün yüzde 40'ı kadın. Bizde yüzde 22. Afrika ülkelerinde bile kadınların işgücüne katılma oranları bizimkinden fazla...

Türkiye'de toplam kadın nüfusu 35 milyon 929 bin iken, istihdama katılan kadın sayısı sadece 5 milyon 926 bin...

1990'da ülkemizde her 3 kadından 1'i istihdam edilirken, bu oran 2004'te her 4 kadında 1'e gerilemiş durumda...

Ekonomi büyürken kadının çalışma hayatına katılımı düşüyor, istihdamda kadınla erkek arasındaki uçurum artıyor...

Hükümet, ekonominin 4 yıl ardarda büyüme rekorları kırdığıyla övünüyor. Gerçekten de sırasıyla yüzde 8, yüzde 6, yüzde 10 ve yüzde 5 büyüme oranlarına karşılık, kadın istihdamında yüzde 7.4'lük mutlak bir düşüş var. Dahası kadın işgücünde kayıt dışı çalışma oranı yüzde 71'lerde ve bu oran giderek artıyor...⁽¹⁸⁾

DÜNYADA KADIN OLMAK...

"İyi de dünyada kadın olmak" mı? İşte "dünyada kadın olmak"a dair kimi veriler...

"Dünya üzerindeki mülklerin yalnızca yüzde 4'ü kadınlara aittir"...⁽¹⁹⁾

Dünyada 3 milyar kadın yaşıyor ve her yıl yarım milyondan fazla kadın gebelik ya da doğum sırasında yaşamını yitiriyor...

Mültecilerin yüzde 80'ini kadınlar oluştururken, 280 milyonluk Arap dünyasında her iki kadından biri okuma yazma biliyor...

Dünyanın bir çok bölgesinde kadınlar zor şartlar altında yaşamlarını sürdürürken, her üç kadından biri şiddete maruz kalıyor, her beş kadından biri tecavüz veya tecavüz girişimi kurbanı oluyor...

Yoksulluk ise giderek kadınlaşıyor. Yeryüzündeki mutlak yoksulluk sınırındaki 1.5 milyar kişinin yüzde 70'ini kadınlar oluşturuyor...

Dünyadaki işlerin yüzde 60'ını yapan kadınlar, toplam gelirin yüzde 10'una sahipler...⁽²⁰⁾

"HEM EKMEK, HEM DE GÜLLER İÇİN SAVAŞ..."

Ve nihayet barbarlık kıyısındaki insan(lık) için "Kadın Sorunu"; sınırsız, sınıfsız, sömürsüz, savaşsız yeni bir dünyanın (elbette hangi forma eklenirse eklenilse ataerkini de yerle bir eden) mücadelesiyle iç içe geçmelidir...

Bu mücadelede ezilen cins ile sınıfsal sömürü karşı karşıya getirilmemesi gereken bir bütünselliktir...

Unutulması: "Kadınları ortaklaştıran, onları bir grup hâline getiren tek şey emek değil, mesela beden politikaları da kadınları toplumsal grup hâline getiriyor..."⁽²¹⁾

Kadın hareketinin "emek/sömürü/sınıf" gerçeğini reddetmeyen bir ekseninde "bağımsız örgütlenme-si" radikal sosyalistler için reddedilemezken; "Kadınların durumunda hakikaten feminist bilinç, yani öznelilik daha önemli..."⁽²²⁾ Ya da "Feminizm başına 'sosyalist' vb gibi isimlerin takılmasına gerek duyulmayacak denli devrimci ideoloji, felsefe, siyasi tavır ve siyasettir..."⁽²³⁾ saptamalarına gelince...

Dedik ya; bir gerçeğin, gerçek dışı "abartılması", onun "sol söylemli reddiyesi"nden başka bir şey de olmamaktadır...

O hâlde mi? Tıpkı **"Ekmek ve Güller"** için savaşanların dediği üzere...

"Omuz omuza yürüyerek gelirken biz, bu güzel günün içinden./ Aydınlarız tüm parlaklığıyla aniden çıkan bir güneşin/ Bir milyon karamış mutfak ve bin gri fabrika çıkışı hep birden./ Çünkü şarkısını söylediğimizi duyuyor halk 'Ekmekle Güllerin.'"

Omuz omuza yürüyerek gelirken biz, erkekler için de savaşımız.../ Kadınların çocuklarıydı onlar biz yine onların analarıyız./ Doğumdan yaşamın sonuna kadar ter dökmekle geçmeyecek günlerimiz./ Yüreklere de aç gövdeler gibi: Ekmek verin ama gül de isteriz./

Omuz omuza yürüyerek gelirken biz, geçiyor şarkımızdan/ Sayısız ölmüş kadın haykırarak eski türküsünü ekmeğin./ Kölelikten tadını bilmedi ruhları sanatın, sevginin, güzelliğin./ Evet, hem ekmek için savaşımız, hem de güller için./

Daha güzel günleri getiriyoruz, omuz omuza yürüyerek./ Kadınların başkaldırması insanlığın başkaldırması demek./ Artık yok kölelik ve tembellik, bir yatana on kişilik emek./ Paylaşılacak güzellikleri yaşamın, Ekmekle Güllerle. Güllerle Ekmek..."⁽²⁴⁾

Dipnotlar

¹ Stuart Mill.

² "Kürtçe'de jan, acı, sızı demektir. Jin, kadındır. Jiyan ise yaşam! Yine Kürtçe'de mîr, erkektir. Mîrin ise ölüm... Kadının acıyan bir yaşamın öznesi olduğunu, erkeğin ise güçle, iktidarla ve ölümle eşit olduğu yorumuna sığınabiliriz..." (Güler Yıldız, "Jan, Jin, Jiyan", Radikal İki, 14 Mayıs 2006, s.1-8.)

³ Melda Yaman Öztürk-Nuray Ergüdeş, "Maddecî Bir Feminizm İçin: Kadının Görünmeyen Emeli Tartışmaları", İktisat Dergisi, No:469, Ocak 2006, s.22.

⁴ Yaprak Zihnioğlu, "Hani Yoldaştık?", Siyasi Gazete, Yıl:3, No:17, Nisan 2006, s.32.

⁵ İlkay Meriç, "Emekçi Kadınlar Mücadeleyle Özgürleşecek", Marksist Tutum, No:12, Mart 2006, s.13.

⁶ Gül Atmaca, "Ve Kadın Ölümölüler Arasında", Cumhuriyet, 12 Mart 2006, s.9.

⁷ Lütfi Kaleli, İslâm'da Kadınlar-Cihat, Şeriat, Reform, Alev Yay., 2005... ayet numaraları adı geçen kitapta var

⁸ İsmet Kemal Karadayı, "İnsanın Yaratılış Öyküsü ve İslâm'da Kadın", Berfin-Bahar Dergisi, Yıl:12, No: 96, Şubat 2006, s. 69-70.

⁹ "Koç'tan Dayak Gafı", Milliyet, 6 Mart 2006, s. 20.

¹⁰ "Halil Ürün Konya'da belediye başkanlığı döneminde kız ve erkekler için ayrı otobüs uygulaması başlatmıştı." ("Dokunulmaz Vekil Eşine 'Dokundu'...", Radikal, 12 Mayıs 2006, s.6.)

¹¹ "Kadın Eğitilmiyor ve Şiddet Görüyor", Milliyet, 8 Mart 2006, s.5.

¹² "Ölümle Tehdit Ediliyorlar", Cumhuriyet, 26 Kasım 2005, s.7.

¹³ Bahadır Kalecağı, "Kadın Hakları = Kalkınma", Radikal, 13 Mart 2006, s.11.

¹⁴ "Sabancı: Kadınların Önünü Açın", Radikal, 28 Nisan 2006, s.14.

¹⁵ Metin Ercan, "Büyümenin Sırt Kadınlar", Radikal, 26 Nisan 2006, s.15.

¹⁶ Yıldırım Türker, "Kaçak Kadınlar", Radikal, 17 Nisan 2006, s.4.

¹⁷ Muhammed Örtlek, "İstihdamın Kadınlaşması", Radikal, 17 Şubat 2006, s.11.

¹⁸ Meral Tamer, "İşveren, Kadın İstihdamına Özendirilmeli", Milliyet, 16 Şubat 2006, s.6.

¹⁹ Şebnem Balcı, "Kadın Yoksunluğu ve Hukuk", Coğito Dergisi, No:43, Yaz 2005, s.284.

²⁰ "Kadın Eğitilmiyor ve Şiddet Görüyor", Milliyet, 8 Mart 2006, s.5.

²¹ Aksu Bora, "Kadınlar Sınıfı mı? Kadınların Sınıfı mı?", İktisat Dergisi, No:469, Ocak 2006, s.4.

²² Gülnur Acar-Savran, "Kadınlar Sınıfı mı? Kadınların Sınıfı mı?", İktisat Dergisi, No: 469, Ocak 2006, s. 11.

²³ Yaprak Zihnioğlu, "Hani Yoldaştık?", Siyasi Gazete, Yıl:3, No:17, Nisan 2006, s.32.

²⁴ "Ekmek ve Güller", Amerikalı Kadınların Clara Zetkin'in çağrısıyla ilk 8 Mart eylemlerinde söylediği marş.

SEÇİM VE SOL ÜZERİNE DÜŞÜNCELER

Ragıp ZARAKOLU

Türkiye'de sosyalistler, devrimciler uzun yıllar boyunca, seçim sandığını bir platform olarak kullanmak, kendi görüşlerinin kitlelere ulaşmasını sağlamak için genel seçimlerde, parti olarak propaganda yapmak yanında, bağımsız adaylar gösterme yöntemine başvurmuşlardır.

Daha Cumhuriyet ilan olunmadan, 1920'ler Ankara'sında, Ekim Devrimi'nin estirdiği rüzgarların da etkisi ile, Millet Meclis'inde legal bir parti olan *Halk İştirakiyun Partisi*'nin mensupları vardı. Daha o zaman CHF kurulmamıştı bile. Bu grubun mensubu olan Dr. Nazım Bey, Mustafa Kemal'in istemesine karşın bakan seçilecek kadar sempatiye sahipti. Anadolu'daki emekçi kesimler, aydınlar Ekim Devrimi'ne yaygın bir sempati besliyor, Bolşevizmin varlığı emperyalizme direniş konusunda da bir moral kaynak oluşturmuyordu. Öte yandan çete/gerilla hareketleri içinde de Rusya'daki iç savaşı başarı ile sürdüren Kızıl Ordu'ya hayranlık vardı. Çerkes Ethem'in Yeşil Ordu'su Eskişehir'de sosyalist fikirler yayan bir gazeteye sahipti. Yeni oluşan ve 1920 Eylül'ünde ilk kongresini Bakü kentinde yapan TKP'nin önder kadroları da, emperyalizme karşı birlikte döğüşmek için ülkeye dönüş eğiliminde idiler. Bunu bir tehdit olarak algılayan Ankara hükümeti 1921 yılı başında bu üç sol odağı hedef alan bir tasfiye hareketine girişti. Türkiye'ye giriş yapan Mustafa Suphi ve arkadaşları paşaların el altından koordine ettiği Erzurum'dan Trabzon'a kadar devam eden bir linç kampanyası ile yüz yüze kaldılar. (Trabzon'daki linç geleheğinin kökleri 1921'lere, hatta 1915'lere dayanır.) Geçmişte Ermeni soykırımında aktif rol almış Yahya Kaptan grubu, 15'leri toplu olarak katledip Karadenizin sularına gömdüler. Sola eğilim gösteren Çerkes Ethem güçlerine saldırıldı. Ethem iltica etmek zorunda bırakılarak itibarsızlaştırıldı. Dr. Nazım Bey hapsedildi ve partisi kapatıldı.

İşgal altındaki İstanbul'da ise Hilmi Bey'in *Sosyalist Fırkası* seçimlere katılıyordu, İstanbul'da 1 Mayıs kutlamaları yapılıyor, zaman zaman grev olayları yaşanıyor.

1925 yılında İttihatçıların Mustafa Kemal'e yönelik suikast girişimi, Kemalist önderliğin mutlak hakimiyeti ile son bulurken, Kürt isyanı da *Takrir-i Sükun Kanunu* ile bütün muhalefet ile birlikte, solun basın ve yasal örgüt olarak tasfiyesine de olanak sağlıyordu.

1945 yılında tek parti rejiminin demokrasiye geçme kararından sonra kurulan sosyalist partiler ve sendikalar 1946 yılında Sıkı Yönetim kararı ile kapatıldılar.

Türkiyeli sosyalistlerin 20'li yıllardan sonra katıldıkları ilk seçim kampanyası, 1954 yılında, 16 yıl zindanda yattıktan sonra yeni serbest kalan Dr. Hikmet Kıvılcımlı tarafından kurulan *Vatan Partisi* tarafından yürütüldü. Dr. Kıvılcımlı Sirkeci meydanında konuşma yaparken, sivil polisler izleyenlere domates dağıtarak, atmaları için kışkırtıyorlardı insanları.

1960'lı yıllara, sosyalist idealleri kitlelere taşımak için seçim platformlarını hayli başarı ile kullanan Türkiye İşçi Partisi damgasını vurdu. Onun boyunu ise 12 Mart Cuntası tarafından vuruldu.

1970'li yıllarda ise, TİP, TSİP, EP gibi partiler seçimlere katılırken, devrimci gruplarda bazı yörelerde bağımsız adaylar gösterdiler. 1977 yılında Mehdi Zana Diyarbakır belediye başkanlığını, bağımsız aday olarak kazandı. Ama 1980 Askeri Cuntası onu zindana koyacaktı.

1980 ve 90'lı yıllarda sosyalist partiler seçim kampanyalarını ayrı ayrı yürüttüler. 1991 yılında DEP, seçimlere SHP listelerinden katıldılar. Ancak aralarından fire verdikleri için bir grup oluşturamadılar.

1995 seçimlerinde ise ilk kez HEP bünyesinde, Türkiye solundan adaylar da yer aldı. Kürt halkının

talepleri ile sosyalist idealler birlikte seçim platformlarına taşındı. Bir seçim bloğu geleneği oluştu.

2004 yılında kurulan Emek-Barış-Demokrasi Bloğu ve daha sonraki Güç Birliği, bence son derece önemli bir deneyimdi ve bu deneyim Türkiye'nin geleceği bakımından hala bir umut kaynağı olma özelliğini devam ettiriyor. Ancak elde edilen sonuçların yetersizliği de ortada. Burada Blok'u başarısız görmek yerine, onun hayata geçirilişinde hangi noktalarda yetersiz kaldığı, hata yapıldığı soruşturulmalı ve bundan gelecek açısından yararlanılmalı.

Türkiye solu, 1980 Eylül'ünde önemli bir toplumsal ve siyasal bir güç odağı oluşturmuyordu, ancak antifaşist demokratik bir cephe oluşturmak konusunda, bu hayati bir zorunluluk olmakla birlikte çok genç kalınmıştı. Militarizm ve emperyalizm, Türkiye'de solun, eğer birliğini sağlayabilir, güçlerini, Latin Amerika'da aynı dönemde yaşandığı üzere birleştirebilirse, kendileri açısından nasıl bir tehdit oluşturduğunun farkında idi. Önce faşist güçler cepheye sürüldü. Bunlar yaşanan fiili iç savaş durumunda, devrimci güçler karşısında başarısız kalıp, tam tersine antifaşist direnişin güçlenmesine neden olunca, militarizm doğrudan müdahale ve Türkiye solu bizzat tasfiye kararı aldı.

Bu arada Yeşil Kuşak projenin bir parçası olarak, Türk-İslam Sentezi doktrini fiilen devlet felsefesi oldu. Ne yazık ki, faşist cunta karşısında devrimci direniş cephesi oluşturma girişimleri başarısız oldu. Ve Anadolu'dan sol, adeta kazınarak temizlendi, bütün ortam dinci ve milliyetçi görüşlerin hegemonyasına terk edildi. Kürt sorunu ve direnişinin yükselişi ile birlikte, militarist politikalar, yükselen dozda devam ettirildi. Çeşitli Barış Girişimleri yok edildiği gibi, anti demokratik bir seçim sistemi ile, Türkiye solunun ve Kürt halk hareketinin TBMM'de temsil olunması engellendi. DEP'liler ise Meclis'ten kovuldular. Bu demokratik tartışmayı engellediği gibi, çözümsüzlüğü de beraberinde getirdi.

Seçim Bloğu girişimleri, Kürt halk hareketine ve Türkiye soluna karşı uygulanan ablukanın kırılması doğrultusunda atılmış önemli adımlar olarak görülmelidir. Bu aynı zamanda, mantığını farklı hükümetler altında sürdürmeyi başaran faşizan 12 Eylül

rejiminin gerçek anlamda sönümlenmesinin de yolunu açabilecek bir girişimdi.

12 Eylül rejimi belki Türkiye solunun toplumla hayat bağlarını zayıflatmayı başardı, ama Kürt halk direnişinin sona erdirilmesini başaramadı. Blok, Türkiye'nin sadece tek bir yöresinde değil, her yöresinde Türkiye'nin sorunlarının her boyutu ile tartışıldığı bir platform oldu. Bu Kürt cephesinde görülen yorgunluk emarelerinin de dengelenmesini sağladı. Heyecan verici bir kampanya dönemi yaşandı. Kürt halkının haklı demokratik talepleri, Anadolu'nun her yanına yansıma olanağına sahip olurken, sosyalizmin eşitlikçi ve kendi kaderini tayin hakkını tanıyan idealleri Kürt coğrafyasına yansıyabildi.

Blokun sesini Türkiye'nin her yanında yükseltmiş olmasını önemli bir kazanım olarak görmek gerekiyor. Öte yandan, Türkiye proletaryası içinde, en aşağıdakiler olarak gittikçe daha yüksek bir oran teşkil etmekte olan Kürt emekçilerinin, ulusal kimlikleri yanında, emekçi kimlikleri ile ortak bir platformda Türk emekçileri ve sosyalistleri ile buluşmaları da önemli bir kazanımdı. Aslında halk meclisleri oluşturarak, bu buluşmayı sadece bir seçim dönemi ile kısıtlamamak, bunu sürekli kılmak gerekli idi, hâlâ da gerekli...

Öte yandan, Kürt halk hareketinin ya da Türkiye solu içinde yer alan partilerin tek başına şu ya da bu şekilde Meclise girmesi, çözüm arayışlarını yine güdük bırakacak, kapsayıcı bir çözüm sağlanamayacaktır.

Önümüzdeki seçime, milliyetçi ve militarist odaklar, liberal İslamcı AKP iktidarının tek alternatifi olmayı hedef alırken, AKP de, Kürt direnişini tasfiye ederek, Türkiye solu tecrit ederek, oy açığını kapayarak iktidarı sağlama almaya çalışıyor. Türkiye dinci akım ile milliyetçi akım arasında gidip gelen bir sarkaçta mahkûm olamaz. 12 Eylül rejiminin sonucu bu oldu. İmha edilen bir sol, tecrit edilen bir Kürt hareketi ile, Türkiye bırakın sosyalist bir ülke olmayı, liberal-kapitalist bir demokrasi bile olamaz. Türkiye falanjist-dinci bir rejim ile doğrudan aşırı milliyetçi, faşizan rejime mahkûm edilemez. Cuntacılar ülkeye bu ikisi dışında bir alternatif bırakmadılar. Ve bu iki alternatifin Orta Doğu'yu nasıl

bir çarpışan farklı fundamentalizmler/şariatçılıklar ve milliyetçilikler cehennemine çevirdiği ortada. Türk ve Kürt emekçilerinin oluşturmayı başaracağı bir birlik, aynı zamanda Orta Doğu için de bir umut teşkil edecektir.

Türk ve Kürt emekçilerinin birliği, iktidarı almasa bile, Türkiye'de dengesini yitirmiş olan ve sürekli en sağa savrulan siyasal sisteme, en azında bir denge unsuru olarak müdahale edebilecek bir güç olacaktır.

AKP, tehlikeli bir biçimde kendi kuyusunu da kazarak, var olan antidemokratik yüzde 10'luk barajı kaldırmaya niyetlenmediği gibi, bağımsız adaylara da baraj getirmeye hazırlanıyor. Oysa, bugün olmasa bile, gelecekte Necmettin Hocaları gibi kendilerinin de demokratikleşmeye ihtiyacı olacak. Onlar bir bezirgan gibi, iptal edilecek bağımsız oyları kendi hesaplarına kaydırma hesapları içindeler. Ama bu hesapları tutmayacak, ellerinde olanı da yitirecekler.

Elbette, parlamentarizm ile hiçbir sorunu kalıcı ve radikal bir biçimde çözmek mümkün değil. Ama bir kürsü olarak parlamentoyu kullanmak, uygulanan siyasal tecridi kırmak açısından son derece önemli.

Onların korkulu rüyası olduğuna göre, bu seçimlerde Türkiye solunun da çok kez başvurduğu bağımsız aday yöntemine mutlak başvurmalı. Ayrıca daha önce bu yöntemle başvurularak, neden bir kürsü edinilmediği de sorgulanmalı.

Kürtlerin sesi mutlaka Meclis'te bir kürsüye sahip olmalı. Ama bağımsız aday yöntemine başvurulurken, aynı zamanda Blok yönteminden de vazgeçilmemeli. Türkiye'nin her yöresinde özgür, demokrasi ve eşitlikçi toplum ideallerini haykıran seçim kampanyası yürütülmeli, şans olan yörelerde ise bağımsız adaylarla seçime girilmeli. Kürt halk hareketi, Türkiye solunun temsilcilerine de kendi adayları arasında yer vererek, kendisi ile birlikte, Türkiye solunun da Meclis'te kürsüye çıkmasına olanak sağlamalı.

Türkiye bugün bir dönüm noktasında, adeta Nazi Almanyası öncesi Weimar Cumhuriyeti günleri içindeyiz. Müstakbel bir faşist iktidara hayır ve "Geçit Yok!" demenin yolu ise, tüm güçleri birleştirmekten geçiyor.

NANNA'NIN ÇOCUKLARI

Ay Tanrısı Nanna'nın kızı İnanna,
pencerenin kenarından
yıldızlara bakıp
özlüyor musun yerin altını?

Çatlayacak tohum toprakta,
baharın ve bereketin gücü
Dumuza birleşince aşkın Tanrıçası
İnanna'yla.

Yeniden sıkılacak,
bilinçte yumruklar
göğe hasret birer volkan.

Hattuşa viranelerinden
haykıracak İbo
Uzun yürüyüşe devam.

Akacak sel gibi
insan yüreği
güneşin doğduğu yöne.

Zamanı yaratacak yeniden
nasırlı ellerimiz,
Mahirce,
Denizce,
düşlerimizde kargılı Hektor,
Sarpodon'la omuz omuza
bakacak Ege'ye
karanlık dağlarının
ardındaki sularna.

Apollon da ışığını sunacak
Anadolu'ya.

Ay da parlayacak yüreğimizde,
İnanna'nın aşkıyla.

Atilla OĞUZ

ÖKKEŞ SADECE ÖKKEŞ DEĞİLDİR.. ÖZLENEN GELECEKTEKİ İNSAN(LIK)DIR...(1)

Temel DEMİRER

"Gece ne kadar karanılksa
yıldızı o kadar parlaktır." (2)

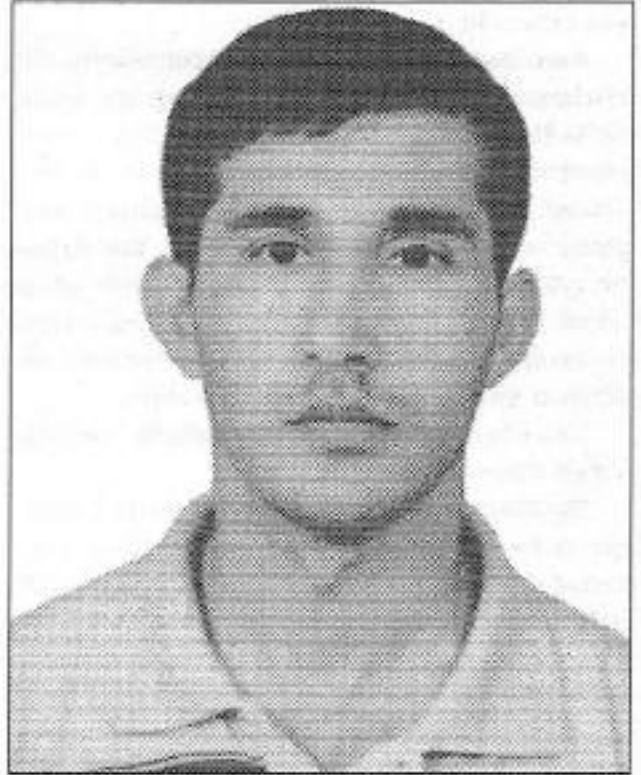
Can Baba'nın, "En hızlıydı hepimizin/ En önce göğüsledi ipi.../ Acıyorsam sana anam avradım olsun/ Ama aşk olsun sana çocuk, aşk olsun!" (3) dizeleriyle anılmalı hak edenlerden biri olan O'ndan söz etmek; cüretle, "Arma virumque cano" (4) diyebilmektir...

Mercanlı Ökkeş demek... Nazım Hikmet'in, "Delikanlım!/ Senin kafanın içi yıldızlı karanlıklar kadar güzel, korkunç, kudretli ve iyidir/ Yıldızlar ve senin kafan, kâinatın en mükemmel şeyidir..." dizelerindeki gerçektir...

Ökkeş; eşitlikçi-özgürlük ütopyası uğruna verilmiş bir hayattır; sanki Albert Einstein'ın, "Hayal kurmak bilgidir daha önemlidir. Çünkü bilgi sınırlıdır, ancak hayal kurma tüm dünyayı kapsar," sözlerini kanıtlarcasına...

Ütopya dedim... O; sınıfsız-sömürsüz-savaşsız-sınırsız başka bir dünyanın mümkün olduğu hayalinin somutu; devrimci praksişi; cüretidir...

Ya da Jonathan Swift'in, "Hayal gücü olan insanlar görülemeyen şeyleri görürler"; Anatole France'ın, "Ashında ben hiçbir şey bilmiyorum. Hayal kurmak herşeydir"; Mark Twain'in, "Hayallerinizi yitirdiğiniz an hayatınız sona erdi demektir." "Düşlerinizi koymayın, çünkü onlar gidince belki siz kalırsınız ama artık yaşamıyorsunuz demektir"; William Russell'in, "En büyük işler, büyük hayaller kurma özelliği olan insanlarca başarılmıştır"; Montherlant'ın, "Hayaller tatminsizlikten doğar; her şeyi yerinde olan bir adam hayal kurmaz"; Halil Cibran'ın, "İnsanın hayali ile elde edilişi arasında yalnızca



tutkusunun aşabileceği bir mesafe bulunur"; Andre Gide'in, "İnsanın hayatı insanın hayalidir" sözlerinde anlattığıdır bizim Ökkeş...

Veya "Çünkü, yüreğimizi saran/ İlah olmaz bir sevdadır./ Ki bu seveda uğruna/ Yeniden düştük yollara/ Vurduk dağlara./ Her seferinde/ İhanete vura vura/ Yeniden tutuştuk kavgalara./ Ki daha nice kavgalara tutuşup./ Nice destanlar yazacağız/ Umut yüklü yarınlara," (5) Yeldağı'ndaki bizim Ökkeş; Virginia Star'ın, "Hayat olması gerektiği gibi değildir. Olduğu gibidir. Onu değiştiren yaşama biçiminizdir," değişimindeki üzere yaşayan ve yaşatandır...

Bunun içindir ki O yani Ökkeş, sadece Ökkeş değildir... Ötesidir; özlenen gelecekteki insan(lık)dır...

Ve bunun kanıtı O'nun destansı yaşamıdır...

Ta ki Mercan'a kadar...

Mercan... Bir "son" değil; aksine bir başlangıçtır...

Karanlıklara karşı bir savaş ve zafer narasıdır; "yeniden" diye haykıran isyan çağrısıdır...

Evet, evet artık, neo-liberal küreselleşme zulmüne ve emperyalist imparatorluk çılgınlığına karşı isyan zamanıdır...

Arundhati Roy'un, "Şirketlerin yönlendirdiği küreselleşmenin içyüzünü bir kez kavradığında, Arjantin'in IMF tarafından tahrip edilmesinin, Irak'ı tahrip etmekte olan aynı aygıtın bir parçası olduğunu görebilirsin. Her ikisinde de esas olan, pazarlara zorla girme ve denetim altına alma çabasıdır. Yani Arjantin çek defteriyle, Irak da Cruise füzesiyle tahrip edildi. Eğer çek defteri işe yaramıyorsa, Cruise füzesi devreye sokulacaktır."⁽⁶⁾ deyişinde betimlediği bir dünyada insan olmak, Ökkeş olabilmektir...

Neo-liberal küreselleşme zulmünün yarattığı vahşet dünyası dedik....

Bu dünyada nüfusunun 3 milyarı günde 2 dolar-dan az bir parayla geçiniyor; 1. milyarı günde 1 dolardan az bir parayla hayatta kalmaya çalışıyor; 100 milyonu her gece aç karınla uyumaktadır; 1 milyardan fazlası içecek temiz sudan yoksundur; Yetersiz sağlık koşulları nedeniyle her yıl yüzbinlerce kadın doğum sonrası hayatını kaybetmektedir; Tedavisi bilinen hastalıklar nedeniyle her yıl 40 milyon çocuk ölmektedir...

Dünyada, sadece açlığa bağlı olarak yılda 15 milyon, günde 41 bin, 2 saniyede 1 çocuk yaşamını yitiriyor. Dünyada, 24 saatte 40 bin çocuk tedavisi mümkün hastalıklardan ötürü ölüyor. Yine her yıl 5-6 yaşındaki çocukların 3-6 milyonu zatüreden, 3 milyonu ishalden, 880 bini kızamıktan, 560 bini tetanozdan yaşamını yitiriyor. Rutin aşılama yoluyla önlenebilecek hastalıklar nedeniyle her yıl 2.2 milyon çocuk da ölüyor...

"Özgürlükler ülkesi" ABD'de her yıl 500 bin çocuk fuhuşa yönlendirilen, Latin Amerika ülkelerinde fuhuş yaptırılan çocukların sayısı 40 milyonu aşıyor. Asya ülkelerinde ise 16 yaşının altında fuhuşa itilen çocuk sayısı 2 milyon civarında...⁽⁷⁾

BM Gıda ve Tarım Örgütü'nün açıkladığı raporlara göre, dünya genelinde 852 milyon kişi açlık çekiyor ve her yıl 6 milyon çocuk kötü beslenme nedeniyle hayatını kaybediyor...⁽⁸⁾

Açlık, yoksulluk, yoksunluk artık sadece Güney'e özgü değildir; Kuzey'in Güney'inde de öne çıkan çarpıcı bir realitedir...

The Independent gazetesi İngilizlerin toplam borçlarının 1.13 trilyon sterline ulaştığını yazdı. 2006 yılında 66 bin İngiliz ailesinin iflas edeceğini yazan gazete, bütün AB ülkelerindeki kredi kartı borçlarının üçte ikisinin İngiltere'de olduğunu hatırlattı. Her beş öğrenciden birinin de daha hayata başlamadan 15 bin sterlin borçlu olduğunu yazdı...⁽⁹⁾

Kolay değil; "Dünya neo-liberal küreselleşme altında hızlı bir kutuplaşma içindedir. Örneğin Dünya Bankası ekonomistlerinden Branko Milanovic tarafından yapılan bir araştırmaya"⁽¹⁰⁾ göre, 1980-2002 arasında dünya ekonomilerinin nüfusla ağırlıklandırılmamış büyüme hızı ortalaması sadece yüzde 0.7 olmuştur. Bu ise bir önceki 20 senelik döneme göre (1960-80) görece yüzde 2'lik bir yavaşlamayı göstermektedir. Öte yandan Çin ve Hindistan gibi 'kalabalık' ekonomilerin 1980-sonrasında çok hızlı büyümekte olduğu düşünülürse, yüzde 0.7'lik ortalamayı sağlamak için söz konusu dönemde birçok ülkenin negatif büyüdüğü, yani daha da yoksullaştığı anlaşılmaktadır. Nitekim, Milanovic'in hesaplarına göre son yirmi yılda toplam 1 milyar insan, gerileyen (negatif büyüyen) ekonomilerde yaşamaktadır. Bu rakamın 400 milyonu Afrika ülkelerinde (Afrika nüfusunun yarısı); 140 milyonu Latin Amerika'da (kıtanın üçte biri); 100 milyonu da Asya ülkelerindedir. Dünyanın en yoksul coğrafyasını veren söz konusu gerileyen ekonomilerde fert başına gelir 272 dolar düzeyine ancak ulaşmaktadır. Bu rakam ise ortalama bir Amerikan vatandaşının yıllık gelirinin sadece 120'de 1'idir..."⁽¹¹⁾

Küreselleşme dünyası bir eşitsizlik ve talan coğrafyasıdır; John Perkins'in, "**Bir Ekonomik Tetikçinin İtirafı**" başlıklı yapıtında ifade ettiği üzere, emperyalist IMF ve Dünya Bankası ile;

I-) "Birçok ülkede, ekonomik büyümenin nüfusun sadece küçük bir bölümünün işine yaradığı, çoğunluk için ise giderek daha da ümitsizleşen şartlara

sebepler olduğunu artık biliyoruz. Bu etki, sistemi yönlendiren büyük sanayicilerin özel bir statüye sahip olmaları inancı tarafından da körükleniyor..."

II-) "İçüncü Dünya'nın borcu 2.5 trilyon dolara yükselirken, bu borcun faizi 2004 itibarıyla senede 375 milyar dolar. Bu ülkelerin ödedikleri faiz, tüm İçüncü Dünya'nın ve gelişmekte olan ülkelerin aldıkları yardımdan iki kat daha fazladır..."

III-) "Bir İçüncü Dünya ülkesinde özel mülkiyetin ve parasal kaynakların yüzde 70 ile yüzde 90'ı, söz konusu ülkenin nüfusunun yüzde 1'inin elindedir..."

IV-) "Ekuador'daki yağmur ormanlarından çıkarılan her 100 dolarlık ham petrole karşılık petrol şirketleri 75 dolar kâr ederler. Kalan 25 doların dörtte üçü dış borç ödemelerine, kalanın ise ancak 2.5 doları halkın sağlık, eğitim gibi giderlerine ayrılır..."⁽¹²⁾

Küreselleşme dünyası, talan olması yanında savaş ve saldırdır...

"Uluslararası Banş Araştırmaları Enstitüsü'nün raporuna göre dünyada 2004'teki askeri harcamalar bir önceki yıla göre yaklaşık yüzde 8 oranında artarak 1 trilyon 35 milyar dolara ulaştı. Bu rakam tüm dünyada kişi başına 162 dolarlık bir harcama anlamına geliyor. Bu dev askeri harcama listesinin birinci sırasında ise 455.3 milyar dolarla ABD yer alıyor..."⁽¹³⁾

Bir ek daha: "Dünya dolaşımında olan silahların büyük çoğunluğu BM Güvenlik Konseyi'nin beş ülkesi tarafından üretilip pazarlanmaktadır. Bu alanda Birleşik Devletler yüzde 60'la başı çekiyor..."⁽¹⁴⁾

Ve bu dünya insanlığın kırıldığı, yok edildiği bir cehennemdir...

Dünya Sağlık Örgütü'nün verilerine göre günde 5 bin kişinin yaşamına mal olan verem, vakalarının yarısı Bangladeş, Çin, Hindistan, Endonezya, Pakistan ve Filipinler'de görülüyor. Afrika'da veremli hasta sayısı her yıl yüzde 4 artıyor..."⁽¹⁵⁾

Ayrıca dünyada AIDS salgınının 2005'te yaklaşık 3 milyon kişinin ölümüne yol açtığı, toplam AIDS'li sayısının 40 milyon civarındadır..."⁽¹⁶⁾

Ve nihayet küreselleşme dünyasının genelinde 12.3 milyon insan zorla çalıştırılıyor. "Modern dünyanın köleleri" üzerinden yılda 44.3 milyar dolar kazanç sağlanırken, Güneydoğu Asya'da insan ticaretinden elde edilen gelir, milli gelirin yüzde 8'sini

oluşturuyor. 1.7 milyon kadın ve çocuk ticari cinsel sömürüye maruz kalıyor. Her yıl yaklaşık 50 bin kadın ve çocuk, hizmetçilik, fahişelik ve benzeri işlerde zorla çalıştırılmak üzere ABD'ye getiriliyor..."⁽¹⁷⁾

Küreselleşmenin yarattığı bu yıkım-çürümce-yok oluş dünyasının ardında kapitalist-emperyalizmin yapısal krizi yatmaktadır...

Yeri geldi belirtelim: Kapitalizmin küresel krizi, aynı zamanda -Paul Sweezy'nin ifadesiyle- resesyonla iç içe geçmiştir; bunun verileriye I-) Toplam büyüme oranlarının yavaşlaması; II-) Tüm dünyada ÇUŞ'ların artması; III-) Sermaye birikim sürecinin malileşmesi olarak tabir edilen durumdur...

Kapitalist-emperyalizmin yapısal kriziyle artık (küreselleşme diye sunulan) neo-liberalizm de karaya oturdu; eskidi...

Sorunun somutuna geçerssek: "Kapitalist sınıfların siyasi seçkinleri, 1970'lerden sonra, aşırı üretim (kapasite fazlası)/ talep yetersizliği olarak kendini gösteren yeni ekonomik krize, kısa süren bir kararsızlıktan sonra, 1980'lerde arz tarafından müdahale etmeye karar verdiler; neo-liberal politikaları benimsediler. Bu politikalar, üretim/ işyeri düzleminde, emek maliyetlerinin düşürülmesine, yeni teknolojilere direncin kırılmasına, girdi maliyetlerini azaltıcı tedbirlere, dolaşım/bölüşüm düzleminde de kamu mallarının sermaye tarafından mülk/talan edilmesine (özelleştirme, vergi indirimleri, teşvikler/ sosyal harcamaların kısılması) odaklanan politikalara öncelik verdiler. Uluslararası ilişkiler düzleminde de neo-liberalizm, sermayeye yeni avlanma/talan alanları açmayı amaçlayan 'küreselleşmecilik' söylemiyle kendini gösterdi. Ne ki bu tedbirler, bir taraftan kapasite fazlası ve aşırı (plasmanı giderek zorlaşan) finansal sermaye birikimi (köpük) sorunlarını ağırlaştırırken, aynı anda, hem emek piyasasındaki saldırılar, hem de çevre ülkelerden mali sermaye yoluyla gerçekleştirilen hortumlamalar (tabii ki bu arada birileri, ama giderek daralan bir azınlık, büyük servetler topladılar) küresel düzeyde talebi daha da çürüterek, aşırı üretim sorununu daha da ağırlaştırdı..."⁽¹⁸⁾

"Sonuç"sa orta yerde...

Hollywood'un muhalif kanadından olan Woody Harrelson'un, "George W. Bush, petrol endüstrisindeki insanları sever,"⁽¹⁹⁾ diye betimlediği kompozisyonun orta yerdeki "sonuç"u; kriz içinde debelenen; güçsüz olduğu için de daha da saldırganlaşan emperyalist-kapitalizm ile onun öncü müfrezesi ABD İmparatorluğudur...

Bilindiği üzere; "İmparatorluklar 'kendi gerçekliklerini kendilerinin yarattıklarına inanırlar'; uluslararası anlaşmalar, hukuk düzeni, hatta insan hakları onları bağlamaz. Bu yüzden imparatorluklarla 'haydut devletleri' birbirinden ayırt etmek neredeyse olanaksızdır.

Haydut devletler, diğer ülkelerle barış içinde yaşayamazlar; kendi ulusal çıkarlarını kaba kuvvete dayanarak dayatır, diğer devletlerin meşruiyetlerine saygı göstermez, 'uluslararası topluluğa' karşı bir tehdit oluşturlar..."⁽²⁰⁾

O hâlde imparatorluğa (ve açmazına) ilişkin olarak sıralayarak ilerleyelim...

Denilene göre, "2006 yılı İran yılı olacak. Tıpkı geçen beş yılın Afganistan ve Irak yılı olduğu gibi. Bu yıl sürprizlere dolu olacak..."

İlk sürpriz olarak, petrol fiyatları rekor oranda artacak...

İkincisi Irak'taki Amerikan güçlerine yönelik direniş eylemleri tırmanacak...

Üçüncüsü, Filistin'deki İsrail yerleşim birimlerine gerek Batı Şeria ve Gazze'den, gerekse de Güney Lübnan'dan daha fazla füze düşecek...

Dördüncüsü ise köktendincilik dalgası yükselecek ve ABD'nin müttefiki Arap rejimlerinin yaşadığı sıkıntılar yoğunlaşacak..."⁽²¹⁾

İş bununla bitmeyecek: "ABD halkının savaşın kendilerine ve Iraklılara ödettiği bedelin farkına varması Beyaz Saray'a olan güveni daha da sarsacak..."

Irak'ta her geçen gün artan ölü sayısı, Bush'a olan güveni minimum seviyelere indirdi. Kamuoyu araştırmalarına göre, ABD Başkanı'na destek verenlerin oranı yüzde 34'e düştü. Bu da sokaktaki 10 kişiden altısının Bush'un dürüst ve saygın bir başkan olmadığını düşündüğü anlamına geliyor..."⁽²²⁾

Bunlarla birlikte "Bush'un ikiyüzlülüğü yönetimine de yansımış durumda. Çünkü o, işkence

yapmadıklarına dair açıklama yaparken ABD Senato'su CIA'nın bazı durumlarda işkence uygulayabilmesine izin veren bir yasal düzenleme yapmaya çalışıyor. Bush'un inkâr etmesi ABD'nin 'terörizmle savaş' adı altında şüphelendiklerine işkence uyguladığı gerçeğini değiştirmiyor. Guantanamo, Ebu Garib ve Bagram Cezaevi'ni anımsamak, ABD'nin tutuklulara işkence yaptığını anımsamak için yeterli olacaktır..."⁽²³⁾

Bunlara eklenmesi gereken bir diğer artı da şu: ABD Başkanı George Bush, Irak'ın petrol gelirlerinin umdukları kadar fazla olmaması nedeniyle düş kırıklığına uğradığını itiraf etti... NBC televizyonuna konuşan Bush, "Irak'ın petrol gelirleri, savaştan önce düşündüğümüz kadar yüksek değilmiş" dedi. 2003'te savaş başlamadan önce Bush yönetiminde işgali savunanlar kamuoyunu ikna edebilmek için, Irak savaşının Amerikan vergi mükelleflerine yük getirmeyeceğini, zira savaş yükünü petrol gelirlerinin karşılayacağını söylüyorlardı..."⁽²⁴⁾

Petrol gelirlerini artıramayan ABD İmparatorluğu, işkenceyi artırdı; küreselleştirdi...

Onlarca ülkeye işkence seferi düzenleyen Amerikan Merkezi Haberalma Teşkilatı CIA'nın "kara delikler" olarak bilenen gizli cezaevlerinde mahkumların insanlık dışı uygulamalarla sorgulanmasını yasal kabul ettiği ortaya çıktı..."⁽²⁵⁾

Bütün dünya CIA'nın işkence uçaklarının izini sürerken Amerikan ABC televizyonu, tutuklulara işkence izinin bizzat Bush tarafından verildiğini iddia etti. İşkenceye yolu açan belge 2002 yılında Bush, dönemin Ulusal Güvenlik Danışmanı Rice ve Adalet Bakanı Ashcroft tarafından imzalandı..."⁽²⁶⁾

Amerikan Merkezi Haberalma Teşkilatı (CIA) eski Başkanı Stansfield Turner, ABD Başkanı G. Bush yönetiminin "işkenceyi onayladığını" açıkladı..."⁽²⁷⁾

1977-1981 yıllarında CIA'i yönetmiş olan Turner, Bush yönetiminin "işkenceye göz yumduğunu ve onayladığını" söyledi. ITV News'a konuşan Turner, "Bush, işkencenin ABD'nin uyguladığı bir yöntem olmadığını söylerken doğruyu söylemiyor. Ona inanmıyorum. Biz tehlikeli bir alanda sınırı aştık" dedi..."⁽²⁸⁾

Bu arada ABD Dışişleri Bakanı Condoleezza Rice, CIA işkence merkezleri ve uçaklarıyla ilgili açıklama isteyen Avrupalı müttefiklere, teröre karşı ABD ile gönüllü olarak işbirliği yaptıklarını anımsatarak "Kendinizi temize çıkarmak için suçu Washington'a atmayın" uyarısında bulundu.⁽²⁹⁾

Bunların yanında CIA'nın Avrupa'daki gizli cezaevleri, Rice'in gezisi öncesinde Kuzey Afrika'ya taşındı... ABD Dışişleri Bakanı'nın 5 günlük Avrupa turuna, CIA'nın eski Doğu Avrupa ülkelerindeki gizli merkezleriyle gizli CIA uçakları damgasını vurdu. Avustralya yayın kuruluşu ABC News, ABD'nin gizli CIA hapishanelerini, Rice'in ziyareti öncesinde apar topar Kuzey Afrika'daki çöllere taşıdığını duyurdu...⁽³⁰⁾

Ve iki şey daha; birincisi: ABD'de gözetimdeki işkenceyi yasaklayan bir yasa tasarısı hazırlanıyor. Washington Post'a göre Başkan Yardımcısı Cheney, CIA'nın işkence yapma özgürlüğüne dokunulmamasını istiyor...⁽³¹⁾

İkincisi: Sürekli asılsız beyanlarda bulunan, CIA'nın yaptığı işkenceler ve telekulak skandalı yüzünden kendi partisinin bile desteğini yitiren Bush, ABD'de yılın yalancısı seçildi...⁽³²⁾

Irak ve Afganistan'daki direnişle gerçeğin duvarına toslayan ABD İmparatorluğu, içte ve dışta kontrol, baskı ve zorbalığını daha da tahkim etti...

Örneğin New York kentindeki ünlü Times Meydanı 17 Ekim 2005 günü yaşları 49 ile 90 arasında değişen 'Savaş Karşıtı Nineler' grubunun protesto gösterisine sahne oldu. Irak savaşını protesto için The Times Meydanı'ndaki askere alma bürosu önünde bir oturma eylemi yapan yaklaşık 100 "eylemci nine"den 18'i izinsiz gösteri yapmaktan tutuklandı.

"Savaş Karşıtı Nineler", "New York'taki Öfkeli Nineler" ve "Gri Panterler" gibi grupların koalisyonundan oluşan "Savaş Karşıtı Nineler" grubunun üyelerinin amacı, askere alma bürosuna girip Irak'taki "torunları" yerine kendilerini orduya yazdırmaktır.

Aralarında 90 yaşında görme özürlü Marie Runyon adlı bir kadının da bulunduğu nineler, büronun

kapısını çaldı ama cevap alamadı. Grup lideri 74 yaşındaki Joan Wile, kapıyı defalarca çaldıklarını söyleyip "Her seferinde kapı camından biri kafasını kaldırıp indirip bize baktı. Neden korktuklarını bilmiyorum. Belki de bir grup nineyle nasıl başa çıkabileceklerini kestiremedikleri için saklanmayı tercih ettiler" diye konuştu.⁽³³⁾

Ayrıca Pentagon'un, 11 Eylül sonrası kendi sivil toplum kuruluşlarının (STK) barışçıl eylemleri hakkında "paranoya" derecesinde istihbarat topladığı ortaya çıktı. NBC'nin ele geçirdiği 400 sayfalık gizli belgelere göre, STK'ların savaş ya da asker toplama karşıtı eylemleri, planlama aşamasında fişleniyor. Kasım 2004-Mayıs 2005 arasında dosyalara geçen 1500 "şüpheli olay"dan bazıları "tehdit" diye nitelenmiş. Mesela, The Truth Project'in 2004 yılında üniversitelerde asker toplama programını protesto için yaptığı toplantıya sızan ajanlar, bunu Pentagon'a tehdit olarak rapor etmiş...⁽³⁴⁾

Ve de AFP'nin ele geçirdiği taslak hâlindeki bir savunma belgesinde, Pentagon'un devlet veya devlet olmayan düşmanların kitle imha silahlarıyla oluşturduğu tehdidi engellemek için "önleyici nükleer vuruş" kavramı geliştirdiği bildirildi...⁽³⁵⁾

İş bunlarla da sınırlı değil; "Bush, ABD'nin Suriye ve İran'ı Lebenstraum'a zorla ilhak etmeye hazırlanıyor"ken,⁽³⁶⁾ ABD saldırganlığı "sınır ve kural tanımıyor"...

Rice, çeşitli ülkelere karşı askeri saldırı düzenlemenin "gerçek istikrar ve kalıcı güvenliği garantileyeceğini"⁽³⁷⁾ ve "Bush da, İran ve Suriye'nin 'haydut rejimler' olduğunu ve terörlü desteklediklerini" söylüyor...⁽³⁸⁾

Ve nihayet Ulusal İstihbarat Birimi'nden yapılan açıklamada 2001 yılından sonraki savunma harcamalarının istihbarat bütçelerini de büyüttüğü vurgulandı. 44 milyar dolar, 15 gizli servis arasında pay ediliyor.

ABD Ulusal İstihbarat Birimi Başkanı John D. Negroponte tarafından açıklanan istihbarat örgütlerine ait bütçe tasarısı, yıllardır yüzde 20'lerin üzerinde artış gösteren gizli servis olanaklarının 2007 yılında yavaşlayacağını gösterdi. Ancak kasım ayı başında Negroponte'nin bir temsilcisinin "istemeden ağızdan kaçırdığı" belirtilen bir açıklamasından,

gizli servisleri hâlen 44 milyar dolarlık bir bütçeye sahip olduğu sonucu çıkarıldı.

ABD gizli servislerinin bütçesi, genelde gizli olarak sınıflandırılıyor ve hakkında kamuoyuna açık bilgi verilmiyor. 1997 ve 98 yıllarında dönemin CIA Başkanı Tenet, gizli servislerin 26.6 ve 26.7 milyar dolarlık yıllık bütçelere sahip olduğunu bildirmişti.

Hâlen kamuoyuna sızan 44 milyar dolarlık bütçe tutarı, 7-8 yıl içinde dev bir atılım gerçekleştirildiğine kanıt olarak gösterildi...⁽³⁹⁾

Verili tabloda "Amerikan sağının emektar yorumcularından Peggy Noonan 'Amerika'nın başı dertte ve seçkinlerimizin umurunda değil'⁽⁴⁰⁾ başlıklı yorumunda şöyle yazıyordu: 'Bir sürü insan kafasında, çok iyi irdelenmemiş, hatta kimi zaman farkında bile olunmayan bir duyguyla geziyor. Tekerlekler vagonlardan çıkmaya başladı, vagon da raylardan'..."⁽⁴¹⁾

Gerçekten de Amerikan kamuoyunda Irak savaşı rahatsızlığının arttığı bir sırada Kaide, ABD'nin asker kaybının açıklandığı 2 bin rakamının 10 kat olduğunu öne sürdü. Bir internet sitesinde yayımlanan bildiride, "Haçlı ordusu kayıplarının açıklandığından 10 kat fazla olduğunu söylemekle abartmıyoruz, zorluklarla karşılaşp, cesetlerini çöllerde toplu mezarlara gömüyorlar" denildi.

Pentagon da ilk kez sivil can kaybını belgeledi. Kongre'ye sunulan rapora göre, 2004 başından beri direnişçi saldırılarında 26 bin Iraklı öldü ya da yaralandı. Ocak-Mart 2004'te günde 26 Iraklı ölürken, Ağustos-Eylül 2005'te 64'e çıktı. Yüzde 80'i işgal güçlerini hedef alan saldırılarda ölen ya da yaralananların yüzde 80'i Iraklı. ABD güçlerinin öldürdüğü Iraklı sayısı ise verilmedi...⁽⁴²⁾

ABD İmparatorluğunun yaşadığı kriz; onun işbirlikçilerini de derinden sarsıyor...

Bu sarsıntıdan etkilenenlerden biri de T."C"...

Siz bakmayın siyasi-ekonomik "istikrar" söylencelerine...

Türkiye'de açlık, işsizlik, yoksulluk büyüyor; eşitsizlik derinleşiyor...

Örneğin, AB'de satın alma gücü paritesi 100 olarak alındığında, Türkiye 29 puan ile en geride kalıyor. 227 ile en yüksek puana sahip Lüksemburg ve Türkiye arasında 8 kat gelir farkı bulunuyor...⁽⁴³⁾

Orta ve Doğu Anadolu nüfusunun yüzde 20'si, günlük 1.7 YTL ile yaşamaya çalışıyor...⁽⁴⁴⁾

Türkiye'de işsizlik resmi rakamlara göre yüzde 9.4, gerçekte ise yüzde 18.1...⁽⁴⁵⁾

Türkiye, Avrupa'nın altıncı büyük ekonomisi olmasına karşın kişi başına ulusal gelirden açık ara ile sonuncu...⁽⁴⁶⁾

Türkiye'de ücretlilerin çalışma süresi AB ülkelerine göre oldukça fazla. AB ülkelerinde ortalama çalışma süresi 40 saatin altında... Türkiye'deyse haftalık yasal çalışma süresi 45 saat olmasına karşın, bu süre 52 saatin üzerinde... Ücretliler Avrupalı işçilerden 12 saat fazla çalışıyor. Çalışanların bir başka sorunu da yasal süre üstündeki çalışmanın ücretlendirilmemesi...⁽⁴⁷⁾

Ve nihayet iç ve dış borç tutarı 300 milyar doların üzerine ulaşmış durumdayken;⁽⁴⁸⁾ "İstanbul Borsası'ndaki 304 şirketin değeri yüzde 64.3 artarak 161.5 milyar doları buldu. İMKB, Güney Kore'den sonra dünyanın en çok büyüyen ikinci borsası oldu,"⁽⁴⁹⁾ türünden yaygaralarına ve bu tablodaki "ekonomik istikrar" söylencelerine gelince...

Egemenlerin çok öğündüğü borsanın nabızı yabancılarla (sıcak parayla) atıyor... Yabancıların payı yüzde 66 oldu. Borsada trendi yabancı oyuncular belirliyor...⁽⁵⁰⁾

Yani yabancı yatırımcıların, İMKB'deki yüzde 50'lik hissesi, piyasanın yüzde 65'ini kontrol ediyorken;⁽⁵¹⁾ "AKP'nin 3 yıllık ekonomi yönetimi sabit gelirli için büyük bir hayal kırıklığı oldu..."

AKP'nin 3 yıllık iktidarının ekonomik başlıklar açısından değerlendirmesi şöyle;⁽⁵²⁾

Bunlar böyleyken; Seyfettin Gürsel'in ifadesiyle, "2006 çok kritik bir dönüm noktası..."

Kemal Derviş'in programının sonuna geldik...

Bir şey yapılmazsa ekonomi durgunluğa girecek. İşsizlik tekrar artacak..."⁽⁵³⁾

Bunlar böyle olduğu için de, burjuvazi; "derin" diye anılan ama aslında çok yüzeysel olan Kontge-

rillacı-Susurlukçu-Şemdinlici gerçeğini hiç devreden çıkartmadan, güçlendiriyor...

Bülent Ecevit'in, "Derin devlet hala var. Şimdi daha tehlikeli,"⁽⁵⁴⁾ dediği koordinatlarda öncelikle şuradan başlayalım:

Türkiye'de Gladio olmadığı söylenemez. İkinci Dünya Savaşı sonrasında Türkiye NATO'ya girince, Sovyetler Birliği ve müttefiklerine karşı Batı'nın savunma sistemine dahil edilmiş oldu. Bu süreçte, bütün NATO ülkelerinde olduğu gibi Türkiye'de de Gladio tipi gizli bir örgütlenmeye gidildiği anlaşıyor.

Türkiye'nin bu örgütlenmede özellikle önemsenmediği kuşkusuzdur. Çünkü Türkiye, NATO'nun en doğu karakolu olması yanında, NATO ile Sovyetler Birliği'nin öncülüğündeki Varşova Paktı ülkeleri arasındaki toplam sınırın üçte birine de korumalık yapmak durumundaydı. Açık anlatımıyla, bu coğrafi konumu nedeniyle Türkiye, Sovyet tehdidine en açık NATO üyesiydi. Türkiye'deki Gladio tipi gizli NATO örgütlenmesinin bu nedenle oldukça faal olduğu açık. Geriye dönüp bakılınca, bunu görmek isteyen her göz, rahatlıkla fark edebilir.

Yurtiçinde kargaşa yaratmak amacıyla çeşitli operasyonlara başvurulduğu artık sır değil. Bu operasyonların tarihi de oldukça eskiye gidiyor. 6 Eylül 1955'te Mustafa Kemal'in Selanik'teki evine bomba anılması ve hemen ertesinde başta İstanbul olmak üzere Türkiye'nin dört bir yanında Rumları ve genel olarak gayrimüslim yurttaşlarımızı hedef alan olaylarda Türk Gladio'sunun yönlendirici etkisi, deyim yerindeyse gün ışığına çıkmış bulunuyor.

Sonrasında, 12 Mart 1971 müdahalesi ve 12 Eylül 1980 darbesi süreçlerinde sağ terör eylemlerinin önemli bir bölümünde Gladio damgası inkâr edilemez. Daniele Ganser'in 'NATO'nun Gizli Orduları' adlı kitabında, Türkiye, 'gerilla birimleri ve Gizli Ordu Rezervleri'nin kurulmasına fazlasıyla uygun bir ülke' olarak tanımlanıyor. Ayrıca, Türkiye'deki Pantürkizm hareketinin bu amaçla stratejik olarak ABD tarafından nasıl kullanılacağına da dikkat çekiliyor⁽⁵⁵⁾.

Geçerken ekleyelim: "Kemal Yamak'ın Doğan Kitap tarafından yayımlanan anıları, 12 Mart 1971 muhtırasından sonra 1974'te iktidara gelen Ecevit'in

başbakanlık döneminde varlığından haberdar olduğu, 'Özel Harp Dairesi'yle ilgili yeni tartışmaları gündeme taşıdı.

Kemal Yamak'ın anıları, Susurluk'ta ortaya çıktığı gibi 'derin devlet'in yasadışı operasyonlarda kimi 'vatansever' unsurlardan yararlandığı gerçeğini ortaya koyuyor.

Özel Harpçi, Gladio ya da Derin Devlet. Adı ne olursa olsun, bu gizli örgütlenmelerin 'milliyetçilik' adına kullanılmasının günümüzdeki sonucu 'çeteleşme' oldu...⁽⁵⁶⁾

Söz konusu "çeteleşme"ler, devletindi; "kurtlar vadisi kahramanları"nın...

Ve son bir şey daha: "Soğuk Savaş yılları boyunca, kanıtlanmamış olmasına rağmen sık sık 'sosyalistlerin' Moskova'dan beslendiğinin iddia edildiği Türkiye'de, resmi bir kurum olan Özel Harp Dairesi'nin ABD tarafından finanse edildiği açıklandı. Özel Harp Dairesi Başkanlığı, Kara Kuvvetleri Komutanlığı ve Özal döneminde Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği görevlerinde bulunan emekli Orgeneral Kemal Yamak, anılarını derlediği kitabında Özel Harp için ABD'den her yıl 1 milyon dolar 'yardım' sağlandığını yazdı..."⁽⁵⁷⁾

Küresel, bölgesel ve yerel ölçekli bu kokuşmuşluk dünyasında sadece Ökkeş olmayan Ökkeş hepimize başkaldırı yolunu göstermektedir...

O'nu Mercan'da yitirdiğimizi sananlar yanılıyor; O, yani Karayılan soyundan bizim Antepli Ökkeş; şimdi Nepal'de dövüşenlerle Katmandu'yu kuşatanların safında hepimizin özgürlüğü için omuz omuza savaşıyor...

Bize, hepimize, herkese; umudun imkansız istemek olduğunu hatırlatıyor...

Hem de kimileri çok şeyden ya da her şeyden vazgeçmişken!

Kimileri "Amerikancı Sol olmuşken";⁽⁵⁸⁾ kimileri DİSK'i TİSİAD'ın "peşine takmaya" cüret ederken;⁽⁵⁹⁾ kimileri "Özgürlük ve refah için yeniden AB heyecanını talep ediyorsanız... İster emekçi olun, ister kamu çalışanı... Kendinizi TİSİAD'ın yanında bulacaksınız. Yani 'sınıfsal çelişki' gündem dışıdır,"⁽⁶⁰⁾ derken; kimileri "Bir zamanlar, 'sol' bir

umuttu. Geleceğin daha iyi olabileceğine dair (romantik de olsa) bir umut... Sol gitti ve yeri boş kaldı. Liberalizm artık karşı konulamaz bir ideolojiye döndü. Ve vahşi yarışmacı düzeniyle, 'altta kalanın canı çıksın' anlayışıyla insanların çoğu için bir umut kapısı açmıyor.⁽⁶¹⁾ Çaresizliğine teslim olmuşken;

Ökkeş bizlere amacın insan(lık)ı "altın çağ"a götürmek olduğunu hatırlattı...

Hani insanların "senin" ve "benim" sözcüklerini bilmediği; kimsenin kimseyi kıskanmadığı; duvarların, kalelerin, kulelerin olmadığı o "altın çağ"ı...

Unutulmasın... Dünyanın vicdanı, o "altın çağ"ı özlemiydi...

Kimileri için o özlem bitti; "elveda" dediler...

Yenik düştüler; sonra da bakın ne hâle geldiler.

Hükmen mağlubiyeti kabullendiler, mağlubiyeti içselleştirdiler; "sivil toplum" fetişizmine sarıldılar; kapitalizm ve emperyalizmden söz etmeyi, neredeyse ayıp saydılar; demokrasi mücadelesini AB sevdasına endekslediler; Afganistan ve Irak işgaline yüksek sesle itiraz edemediler...

Kürt meselesinin devrimci çözümünden, kema-lizmle hesaplaşmaktan hep uzak durdular...

Latin Amerika'daki isyandan, Nepal'deki halk savaşından, Paris varoşlarındaki göçmen başkaldırısından hiç mi hiç hoşnut olmayan onlar; egemenlerin "terör" ve "terörist" kavramına esir düştüler...

Meşru müdafaa hakkı, devrimci şiddet ve işgale karşı savaş gerçeğini kavrayamadılar...

Nerede ve nasıl olursa olsun; bir yerde, eşitlik-adalet-özgürlük için, bir şekilde başlayan bir isyan, bir virtüs gibi çevresine -umut saçarak- sıçrayacak, çoğalacaktır...

Kırk dökük söylenen işsizlik, eşitsizlik, adaletsizlik sözcüklerinden gayri net bir cümlesi olmasa bile isyan er ya da geç kendine bir yol bulacak ve yeryüzüne yayılacaktır...

Evet, evet isyan, insanlığın kendisi üzerinde uygulanan neo-liberal şiddete karşı verdiği şiddetli yanıtı ve yeryüzüne yayılacaktır. Bu ne bir dilektir ne de bir "bakış açısı"; bu, gerçektir.

Bu, piyasanın tanrılaştırıldığı, başka bir dünyanın mümkün olduğunun söylenmesinin tanrıtanı-mazlık sayıldığı dünyanın sonuna yaklaştığımızın göstergesidir.

Başka bir dünyadan söz edenler, piyasanın ve iktidarın tanrılaştırılmadığı bir yeryüzünü kurmak isteyenlerdir...

Ve Ökkeş bunun en anlamlı kanıtlarındadır...

Şunu da ekleyeyim: Hiçbir zaman "demode" olmayan sosyalizm artık her zamankinden daha fazla güncel...

Örneğin, "2005 yılında zengin ülkelerde özellikle Avrupa'da da sesleri yükselmeye başladı; yılın ikinci yarısında, Fransa, İtalya, Belçika'da genel grev düzeyine ulaşan işçi hareketleri yaşandı. Fransa'da Avrupa Anayasası'nın reddedilmesi ve yoksul/göçmen gençlerin ayaklanması, hareketliliğin hızla toplumun diğer kesimlerini de içine almaya başladığını gösteriyordu. Anayasa konusunda Avrupa halkı Fransa halkıyla aynı ruhu paylaşıyorken göçmenler konusunda hemen tüm AB ülkeleri, Prof. Wallerstein'in The Guardian'da vurguladığı gibi, aynı sorunlarla karşı karşıyaydılar..."⁽⁶²⁾

İspanya'dan Fransa'ya böyle bu...

İspanya'nın kuzeyindeki Bask bölgesinin bağımsızlığı için mücadele eden ETA örgütü yayımladığı bildiride, silah bırakmak için şartlar öne sürüldü. ETA, "Bask ülkesine kendi kaderini tayin etme hakkı verilmeli ve Bask'a karşı olan devletin güvenlik güçleri etkisiz hâle getirilmeli" şartlarını dile getirdi. Bildiride ayrıca, ETA'nın, örgüt içinde silah bırakma çağrısında bulunan cezaevindeki 8 eski liderinin kovulduğu açıklandı..."⁽⁶³⁾

Korsika'da Fransa'dan ayrılmayı savunan örgütlerden FLNC-UC, adadaki kamu binaları ve üst düzey memur lojmanlarına düzenlenen son 22 saldırının sorumluluğunu üstlendi ve yeni saldırılar için "savaş birliklerini konuşlandırdığı" uyarısında bulundu. Fransız basınına gönderilen bildiride, "Korsika halkının, Fransız devleti tarafından sömürgeleştirilmesine karşı çıkılacağı" belirtilerek "Bu konudaki siyasi ve askeri mücadelenin devam edeceği" kaydedildi..."⁽⁶⁴⁾

Ayrıca Fransa'da, hükümetin borç batağındaki devlete ait feribot şirketi SNCM'yi (Korsika Milli Akdeniz Şirketi) özelleştirme planı, küçük çaplı bir isyan yarattı.⁽⁶⁵⁾ Fransa'nın SNMC'nin özelleştirilmesine yönelik planlar, Korsika'da, Fransa'ya karşı isyanı yeniden ateşledi..."⁽⁶⁶⁾

Şimdi etrafımıza iyice bakalım; gerçeğe yüzleşmekten korkmayalım...

Türkiye'de öne çıkan görüngü şudur: "Bütün toplum çaresiz ve güvensiz... Asıl yoksulluk, asıl cehalet bu değil mi? Bir türlü hesap soramayan toplum... Hiçbir zaman ödeşemeyen toplum..."

Karanlıkta ellerini ovuşturup yeni hesaplar yaparlar... Onları sessizce seyreden çaresizler, güvensizler...

Asıl yoksullar, asıl cehalet içindekiler... Silkinip kendine gelemeyenler... Gücünü bilip gösteremeyenler

Ama her zaman, çaresizlik kendi çaresini yaratır... Biz hazırlanarak bekleyelim...⁽⁶⁷⁾

Hazırlanmak için yeniden siyaseti toplumsallaştırarak sokaklara, dağlara çıkaran ütopyalara ve cüretine muhtacdır...

Anımsayın: "Edip Cansever, *Yok düş kuracak vakit bile/ Her şeyi bir yana bırakıyoruz söylene söylene*" dizeleriyle acı bir gerçeğe dikkat çeker. Sahi, düş kurmayı ve düşlerimizi gerçekleştirme gayretinde olmayalı ne kadar oldu?⁽⁶⁸⁾

"Hayatın pek karışık olduğunu herkes bilir de, insanın sinsî, kinci, intikamcı dedikodunun kurbanı olmaktan kurtarılmasının bir yolunu bilen var mı? İnsanı yalnızca ütopya kurtarır. Ama ütopyasını tank sesinin gürültüsüyle uyandırarak yitirenlerin işi zordur.

Teslimiyeti anlatan kitaplar, yazılar, tasarımlar hep verili koşullarla düşünmeye alışmış beyinlerin işiydi. Malzeme; kum, kireç, tuğla, kiremit ve harç, hep beynimizin içindeki muhafazakâr geçmişten gelirdi. İnsanın bu geçmişten gelmeyen, geçmişten gelmediğini şaşarak gördüğü, yaşadığı günden ve gelecekte gelen ilk ciddi ütopyası sosyalizmdir. Yaparken öğreniyor, yaşarken kuruyor, yanılıyor ve yeniden kuruyorduk. Sonra rüzgâra verdik onu.

Peki bitti mi ütopya? Bitmez, ama yine de gerçeği teslim edelim, işimiz zordur: Saldırganın ahlâki değerleri yıpranmıştır. Yaşar Kemal'in anlattığı dürüst insanlar, çoktan 'o güzel atlara binip gittiler'...⁽⁶⁹⁾

Gittiler; gittiler ama giderken de hepimize bizim Ökkeş gibi yükseklerde tutulan kızıl bir kavga sancağını emanet ettiler...

O sancağı yükseltip, onun gölgesinde "Mutlu isek nasılnı, mutsuz isek nedenini anlayarak yaşamalıyız... Hep birlikte nasıl yaşayacağımızı düşünmeliyiz..."⁽⁷⁰⁾

Eklemeden geçmeyelim: "İstemek ile yapmak arasında dört temel olasılık vardır:

I-) İsteddiğini yapmak, II-) İsteddiğini yapamamak, III-) İstemediğini yapmak, IV-) İstemediğini yapmamak..."

Bunlardan birincisini seçerken de;

"I-) Neleri istedim ve yaptım? II-) Neleri istedim de yapamadım? III-) Neleri hiç istemediğim halde yaptım? IV-) Neleri istemedim ve yapmadım?"⁽⁷¹⁾ sorularını net biçimde yanıtlamalıyız...

Diyeceklerimi toparlıyorum: "Hiçbir şey söylememek, konuşmak kadar siyasal bir eylemdir. Masumiyet diye bir şey yok ve herhangi birimizin mükemmel olması ya da bütünüyle sistemden ayrı durması hiçbir anlam ifade etmiyor. Eğer bir bankaya para yatırırsam, bu para bomba ve barajların yapımına harcanacak. Vergi ödediğim zaman, gerçekleştirmesine karşı olduğum projelere yatırım yapmış oluyorum. Ben insanlığın iyiliği için kampanya yürüten, bütünüyle suçsuz bir insan değilim. Ancak bu saf olmama haline rağmen, hiçbir şey söylememek mi, yoksa bir şeyler söylemek mi daha iyidir? Bir insan, bu gidişata kapılmamak için ne yeterince güçlüdür ne de yeterince güçsüz. Çoğumuz dünyanın işleyiş biçiminden dolayı bütünüyle tuzağa düşmüş durumdayız. Hepimizin elleri kirli..."⁽⁷²⁾

Tekrar ediyorum: "Uzak bakışlar bırakmıştınız arkanızdan/ Akmamıştı göz yaşlarınız/ Boğazınızda düğümlense de hasret/ Kimse/ Kimsesiz kalmasın diye/ Gittiğiniz işte/

Nice umutlara gebeydi bu topraklar... Nice düşlere./ sevinçlere... Kalkıp gidenler vardı; kendi ömrüne/ sürülenlerden olmamak, aynalara utanmadan bakabilmek için./ Arında analar, dostlar ve belki de sevdalılar bırakarak.../ Sırtında, kendiliğinden yüklendiği bir dolu hayatın mutluluğu/ adına, kendi ömrünü yok sayarak..."⁽⁷³⁾ dizeleriyle betimlenen bizim Ökkeş hepimize bu kirlerden kurtulmanın, arınmanın yolunu işaret ediyor...

Tipki Um Nidal Ferhat'ın fedakarlığıyla...⁽⁷⁴⁾

Dipnotlar

- ¹ Vartınik'ten Morcan'a Gecesi'nde (Almanya-Wuppertal/ 11 Şubat 2006) yapılan konuşma metni... 26 Şubat 2006 tarihinde Yüz Çiçek Açsın Kültür Merkezi'nin Bağcılar Kapalı Spor Salonu'nda (İstanbul) düzenlediği İkinci Demokratik Haklar Kültür ve Sanat Şenliği'ndeki konuşma metni...
- ² S. Petüfi.
- ³ Can Yücel, "Mare Nostrum".
- ⁴ "Silahların ve bir yiğidin türküsünü söylüyorum!" (Vergilius.)
- ⁵ Ökkeş Karaoğlu, "Yel Dağı Destanı", Özgür Düşün Dergisi, Yıl:4, No:30, Haziran-Temmuz 2005, s.33.
- ⁶ Arundhati Roy, Yı: Çek Defteri, Ya Cruise Füzesi: David Barsamian'la Konuşmalar, Agora Kitaplığı, 2004, s.141.
- ⁷ "Canı Cehennemde Çocuklar...", Devrimci Demokrasi Gazetesi, Yıl:3, No:78, 1-16 Aralık 2005, s.9.
- ⁸ "6 Milyon Çocuk Açlığa Kurban", Evrensel, 23 Kasım 2005, s.16.
- ⁹ İngilizler Borç Batağına, Cumhuriyet, 4 Ocak 2006, s.11.
- ¹⁰ Branko Milanovic "Why Did the Poorest Countries Fail to Catch Up?" Carnegie Endowment for Peace, Kasım 2005. www.CarnegieEndowment.org/pubs
- ¹¹ Erinc Yeldan, "Küresel Yoksullar, Küresel Elitler: Fransa Eki-mi'nden Cumhuriyet Okurlarına", Cumhuriyet, 16 Kasım 2005, s.13.
- ¹² John Perkins, aktaran: Yiğit Bulut, "Tetikçinin İmtihanı...", Radikal, 19 Ocak 2006, s.15.
- ¹³ Mine Esen, "Hani Savaşlar Sona Erecek?", Cumhuriyet, 18 Ekim 2005, s.11.
- ¹⁴ Hüseyin Baş, "Ölüm Ticaretinin Ardındaki Güç", Cumhuriyet, 23 Ocak 2006, s.9.
- ¹⁵ "Verem Davası'a Dumasını Vurdu", Cumhuriyet, 28 Ocak 2006, s.10.
- ¹⁶ "AIDS 2005'te 3 Milyon Can Aldı", Evrensel, 22 Kasım 2005, s.16.
- ¹⁷ Onur Bakır, "Kapitalist Dünyanın Gerçek Yüzü: 12 Milyon Köle!", Evrensel, 26 Ocak 2006, s.16.
- ¹⁸ Ergin Yıldızoglu, "Yeni (Halkçı) Reformizmin Maddi Temelleri", Cumhuriyet, 19 Ekim 2005, s.4.
- ¹⁹ Oltan Özyurt, "Oyuncu Gözleriyle Bash", Radikal, 28 Eylül 2005, s.23.
- ²⁰ Ergin Yıldızoglu, "İmparatorluk ve Haydut Devlet", Cumhuriyet, 16 Kasım 2005, s.4.
- ²¹ "Bash, Zaman Kazanma Dendinde", El Kuds el Arabi, 14 Ocak 2006.
- ²² James J. Zogby, "On Kişinin Altısı Bush'a İnanmıyor", Jordan Times, 22 Kasım 2005.
- ²³ "ABD İşkence Yapmıyormuş!", Dawn, 25 Kasım 2005.
- ²⁴ "Bush'un Petrol Hüsranı", Cumhuriyet, 14 Aralık 2005, s.8.
- ²⁵ "Zenginleştirilmiş İşkence!", Evrensel, 5 Aralık 2005, s.11.
- ²⁶ Kasım Cindemir, "İşkence İzni Bash'tan", Hürriyet, 1 Aralık 2005, s.21.
- ²⁷ "İşkence Yönetimi", Evrensel, 19 Kasım 2005, s.10.
- ²⁸ "Cheney İşkenceci", Radikal, 19 Kasım 2005, s.13.
- ²⁹ "Rice 'İstimize Gelmeyin' diyecek", Cumhuriyet, 4 Aralık 2005, s.11.
- ³⁰ "ABD Cezaevlerini Kaçır", Cumhuriyet, 7 Aralık 2005, s.11.
- ³¹ "CIA'nın İşkence Hakkında Dokümanı", Milliyet, 26 Ekim 2005, s.14.
- ³² "Kovboy Zor Durumda", Radikal, 26 Aralık 2005, s.12.
- ³³ "ABD'de Eylem Vardı: Savaş Karşın 18 Nise İperide", Radikal, 19 Ekim 2005, s.13.
- ³⁴ "Barış Yunları Fişleniyor", Radikal, 15 Aralık 2005, s.12.
- ³⁵ "Nükleer Bombalar Yolda", Cumhuriyet, 12 Eylül 2005, s.10.
- ³⁶ Ergin Yıldızoglu, "Bundan Sonra Bash (II)", Cumhuriyet, 12 Ekim 2005, s.4.
- ³⁷ "Savaş İstikrar Getirmişti", Evrensel, 2 Ekim 2005, s.8.

- ³⁸ "Haydut Rejim İddiası", Evrensel, 30 Ekim 2005, s.9.
- ³⁹ "ABD, İstihbarat Besliyor", Cumhuriyet, 17 Ocak 2006, s.10.
- ⁴⁰ Wall Street Journal, 27 Ekim 2005.
- ⁴¹ Ergin Yıldızoglu, "... 'Vagon Raydan Çıkıyor' mu?", Cumhuriyet, 31 Ekim 2005, s.13.
- ⁴² "Ölen ABD Askeri Sayısı 10 Kat Fazla", Radikal, 31 Ekim 2005, s.13.
- ⁴³ "8 Türk'ün Satın Alma Gücü 1 Lüksemburglu'ya Egit", Milliyet, 18 Ocak 2006, s.6.
- ⁴⁴ "Günde 170 Kurşunla Yaşayanlar Var", Gözcü, 16 Kasım 2005, s.1.
- ⁴⁵ "Sokaktaki İşsizlik Korkunyor", Cumhuriyet, 28 Kasım 2005, s.12.
- ⁴⁶ "Türkiye'de İşçiler Sömürülüyor", Cumhuriyet, 15 Ocak 2006, s.9.
- ⁴⁷ "En uzun Çalışma Süresi Türkiye'de", Cumhuriyet, 15 Ocak 2006, s.9.
- ⁴⁸ Engin İnsal, "CHP ve İşçiler", Cumhuriyet, 14 Ocak 2006, s.2.
- ⁴⁹ "Orhan Tekeloğlu, 'İMKB, Dünyanın En Hızlı Büyüyen İkinci Borsası', Milliyet, 20 Ocak 2006, s.7.
- ⁵⁰ Songül Hattasaru, "Borsanın Nabız Yabancılarla Atıyor", Milliyet, 23 Ocak 2006, s.8.
- ⁵¹ "Borsa Yabancıların Elinde", Cumhuriyet, 14 Kasım 2005, s.12.
- ⁵² Murat Kışlalı, "Peembe Tablo Karın Doymadı", Cumhuriyet, 3 Kasım 2005, s.5.
- ⁵³ Seyfettin Gürsel, "2006 Çok Kırıktır Bir Dönüm Noktası", Radikal, 16 Ocak 2006, s.6.
- ⁵⁴ "Derin Devlet Şimdi Daha Tehlikeli", Milliyet, 19 Ocak 2006, s.16.
- ⁵⁵ Uluç Onur, "Ağca Basit Bir Kukla Değil", Cumhuriyet, 19 Ocak 2006, s.6.
- ⁵⁶ Derya Sazak, "Özel Harpçiler", Milliyet, 3 Ocak 2006, s.21.
- ⁵⁷ "Paralar ABD'den 'Vatansızlık' Özel Harp'ten", Evrensel, 3 Ocak 2006, s.7.
- ⁵⁸ Avni Özgürel, "Amerikanlı Sol!", Radikal, 7 Aralık 2005, s.11.
- ⁵⁹ "Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği (TİSİAD) Yüksek İstişare Kurulu (YİK) Başkanı Mustafa Koç'un, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Rektörü Yücel Aşkın'la ilgili olarak yaptığı açıklamadan sonra, Başbakan Erdoğan'ın, savunulan göreve çağırması üzerine başlayan tartışmada, Koç'a en büyük destek Devrimci İşçi Sendikaları Kon-federasyonu'ndan (DISK) geldi." ("Büyük Patronla Devrimci İşçi-nin 'Özgürlükler' İttifakı", Milliyet, 24 Aralık 2005, s.7.)
- ⁶⁰ Ahmet Hakan, "İlerici Bir Kurum Olarak TİSİAD", Hürriyet, 22 Aralık 2005, s.4.
- ⁶¹ Tüker Alkan, "Yığın İnsanlar Korosu", Radikal, 6 Ocak 2006, s.5.
- ⁶² Ergin Yıldızoglu, "2006'ya Doğru", Cumhuriyet, 5 Aralık 2005, s.13.
- ⁶³ "ETA'dan Silah Bırakma Şartı", Evrensel, 7 Aralık 2005, s.11.
- ⁶⁴ "Korsika'da 'Savaş Hazırlığı'...", Cumhuriyet, 11 Ocak 2006, s.11.
- ⁶⁵ "Korsika'da Film Gibi Operasyon", Radikal, 29 Eylül 2005, s.10.
- ⁶⁶ "Özelleştirme Protestoları: Korsika Ayaklandı", Cumhuriyet, 3 Ekim 2005, s.10.
- ⁶⁷ Erdal Atabek, "Garbin Gri...", Cumhuriyet, 23 Ocak 2006, s.4.
- ⁶⁸ Alkan Sırı, "Yaşamak İçin Soluklan...", Radikal Kitap, Yıl:4, No:247, 9 Aralık 2005, s.28.
- ⁶⁹ Güzay Öz, "Hogyasını Yitirenin Geleceği...", Cumhuriyet, 7 Aralık 2005, s.6.
- ⁷⁰ Erdal Atabek, "Yoran Farkı...", Cumhuriyet, 9 Ocak 2006, s.4.
- ⁷¹ Erdal Atabek, "İstemek ile Yapmak...", Cumhuriyet, 2 Ocak 2006, s.4.
- ⁷² Arundhati Roy, Yı: Çek Defteri, Ya Cruise Füzesi: David Barsamian'la Konuşmalar, Agora Kitaplığı, 2004, s.28.
- ⁷³ Özgür Hatem, "En Kötü Araf", Birgün, 8 Eylül 2005.
- ⁷⁴ "Zaferi kutlayan Hamas'ın meclise giren 56 yaşındaki adayı Um Ni-dai Ferhat, üç oğlunu direnişe kaybetmiş. Nidal'in, bir oğlunu ey-leme uğurlarken görüntüleri yayımlanmış." ("Hamas Dünyayı Bol-du", Radikal, 28 Ocak 2006, s.12.)

İlerlemeci Tarih-II

Haşmet ZEYBEK

'DEVLET ÖZGÜRLÜKTÜR'

Devleti devlet yapan yasalardır. Yasada töre, düpedüz dolaysız bir biçimde değil, asıl genelliğiyle bu genelliğin bilinmesiyle vardır.

Genelin bilinmesi devletin tinsel yönünü oluşturur.

Birey yasalara boyun eğmez, bu boyun eğme ile özgür olduğunu bilir. Böylelikle kendi istenci ile karşılaşır. Öyleyse yasada bilme ve isteme birleşir. Bundan dolayı devlette bireyin bağımsızlığı söz konusudur.

Çünkü; onlar bilen kişilerdir. Bildikleri genelin karşısına kendi benlerini koyarlar.

Devlette bireyin karşısında duran genelle birlikte bu bireyin bağımsızlığı belirmeye başlar. Birey, genelle bir ilişkiye girerek, buna aklıyla karar vererek, aklıyla verdiği karar önünde istencini ortaya koyarak bağımsız bir kişi olur.

Dolayısıyla devleti kendisine somut bir varlık yapan akıl ögesidir. İnsan yalnızca devlette akılcı bir varlığa kavuşur. Eğitimin tüm amacı bireyi öznellikten kurtarıp ona devlet içinde nesnellik kazandırmaktır. Doğal olarak birey devleti şu ya da bu isteğine erişmek için araç diye kullanabilir.

Ancak aslofan herkesin bir şeyi kendisi istemesi, o şeyle ilgisizi bir yana atmasıdır.

Sonuç olarak: İnsan bütün insanlığını devlete borçludur. İnsanın özü yalnızca devlette belirir. İnsandaki bütün değerler, insandaki tüm tinsel gerçeklik, devlet aracılığı ile ortaya çıkar.

Çünkü; doğru olan genel ve özel istencin birliği, ancak devletle olasıdır. Geneli ortaya çıkaransa yasalarıyla devlettir.

Hegel: Bireyin dışında tinin genelin, aynı bir gerçekliği yoktur. Tin bireyde somutluk kazanır.

Nitekim yalnız başına toplum dışı birey de bir gerçeklik değildir. Yalnızca bir soyutlamadır.

İnsan topluluk içinde yaşama yazgılıdır.

İnsan gerçekliğini nesnel anlamdaki ahlaki değerini ancak bir topluluğun örgütsel bir parçası olmakla elde eder. Birey her şeyini devlete borçludur. Bireyin bütün değeri bütün tinsel gerçekliği yalnız devlet yüzündendir. Bireyin derinliğinde duran genel istenç ancak devletle gerçeklik kazanır. Dolayısıyla 'Devlet genel istencin gerçekliğidir.'

Bireyselle genel istençlerin bir birleşmesi olan devleti yurttaş özünün derinliklerinden benimser.

Gerçek özgürlüğün köklü bireysel genel istençlerin bu birliğindedir.

'Özgürlük ahlaki bir bütün olan devlette gerçekleşir'

Saltık Tin'in içine düştüğü yabancılaşmadan kurtarmak insan bilincinde bir başka değişle kültür tarihinde kendisine dönmesi üç basamakta gerçekleşir.

İnsan bilgisinin: ide'nin kültür tarihinde (devlet, bilim, sanat, din ve felsefede) gelişip ilerleyen saltık tin'e dönüşmesi tek tek insanların bilincinde değil bireysel üstü oluşumlarda (devlet, sanat, din ve felsefede) gerçekleşir.

Tinsel dünyanın, idenin gelişmesinin ilk basamağı 'özel tin' yani bir tek insanın bilincidir.

Burada ide, henüz eksik bir kavramdır.

İde, tinsel alanda (kültür dünyasında) ikinci olarak: 'nesnel tin' biçiminde görünür.

Burada ide, artık özüne uygun bir dünya oluşturmuştur. İde'nin ikinci basamağı, toplum, devlet, tarih içerir. Bu dünyada özgürlük artık gerçek durumundadır. Ama henüz özgürlük tümüyle kazanılmamıştır.

İde'nin kültür dünyasındaki gelişmesinin üçüncü son basamağı 'saltık tin'de özgürlük tümüyle kazanılır.

Bu son basamağın öğeleri konumundaki; sanat, din, felsefe, sonsuz bir gelişme gösterir. toplumlar; devletler gibi gelip geçici ölümlü değildir.

Saltık tin'in özgürlük yürüyüşü: 'Nesnel tin' aşamasında devletin devlet kavramının gelişmesiyle iç içe geçer.

İnsanlık tarihi: Bir bir somut evrensel olan hakların veya devletin tarihidir.

Hegel: Bana göre tarih; geçmişin devletleriyle geleceğinkiler arasında süren aralıksız savaştan başka bir şey değildir. Bu savaşlar süresince devlet düşüncesi (kavramı) yavaş yavaş gelişir, gerçekleşir.

Devlet düşüncesi onun için ulus-devletler, geçen zaman onları yıpratır yıpratmaz, yeni biçimlere bürünmek üzere fırlatıp attığı geçici elbiselerdir.

'TARİH: BİR YÜKSEK DÜNYA MAHKEMESİDİR'

Bana göre Tarih: Politik sorunların gittikçe ilerleyen çözümüdür. Her ulus ideal devletinin kurulmasına kendi taşını getirip koyar, ama ulusun, kendisini ideyle karşıt duruma koyan, erken veya geç yıkılmasına neden olan ilk günahı vardır.

Her ulus idealin bazı taraflarını temsil eder hiçbirini onu bütünlüğünde gerçekleştiremez; 'ŞU HALDE HİÇBİRİ ÖLMEZ DEĞİLDİR.'

Uygarlığın bir ulustan diğerine geçişi tarihin diya-
lektiğini oluşturur. Tarihi süreçte her dönemin temsil-
cisi bir tarihi ulustur.

TARİH, tinin olaylar biçiminde dolaysız, doğal
gerçeklik biçimini içinde cisimleşmesi olduğundan
onun gelişme aşamalarını dolaysız doğal ilkeler olarak
verilmiştir. Tarih, özgürlük bilincine doğru sürekli
ilerlemedir. Bu ilerlemenin devindiricisi insanların tut-
kuları ve çıkarlarıdır.

Gerçek devlet ancak sınıf ayrılığının var olduğu
zenginlik ve yoksulluğun pek büyük oranda kazanıldı-
ğı zaman ortaya çıkar.

Devlet tek tek kişilerin aracılığıyla konuşup iş gö-
rür. Tek kişi devletin kendisine verdiği görevi yerine
getirdi mi, onun ölümü artık bir kayıp sayılmaz.

Bu kişiler, isterse İskender, bir Sezar ya da bir Na-
polyon olsun. Tarih büyük adamı kendi amaçları için
bir araç olarak kullanır. Tıpkı tarihin hakları bir araç
olarak kullandığı gibi... Buna 'AKLIN HİLESİ' denir.

Dünya tarihinde insanların kendilerine erek edin-
dikleri, eriştikleri dolaysız olarak bilip bilmedikleri
şeylerin yanıbaşında davranışlarının ürünü olarak baş-
ka bir şeyin ortaya çıkması...

'AKLIN HİLESİ'

İnsanlar kendi tutkularını ereklere kovalar, kendi
amaçlarını gerçekleştirirler. Ama yanı zamanda bu-
nunla bilinçli olmadıkları bir başka şey daha oluşur.
**BU BAŞKA ŞEYSE TİNİN ÖZGÜRLÜK YÜRÜYÜ-
ŞÜNÜN DÜNYA TARİHİNDEKİ İLERLEYİŞİDİR.**

Daha yüksek geneli kavrayan, onu kendilerine
amaç yapan, tinin daha yüksek kavramına karşılık düş-
en ereği gerçekleştiren kişiler!.. **KAHRAMANLAR..**

Dünya tarihindeki büyük adamlar bunlardır. Bu
kahramanların haklılıkları gizli tindedir.

Tinin ilk çağı çocuğun tinselliğiyle karşılaştırılabilir.
Burada, doğa dünyasında karşılaşıyoruz, tin ve do-
ğanın birliği denilen şeyi buluyoruz.

Howard Selsam: Hegel'in dizgesi: insanın top-
lumsal gelişmesinin yönünü ve itici gücünü ortaya çı-
karmak için harçanmış coşkun bir çabadır.

-Bilimsel sosyalizmin kuramcıları olan Marks ve
Engels'e bir süre sonra yararlı olan bir çok önemli
gözlemi kapsar.

-Bunlar arasında, tarihin belirli bir düzeni ve yönü
olduğu düşüncüsü en önemli olanıdır.

-Tarih: Özgürlüğe doğru ilerlemektedir. Uygarlık-
ların birbirini izlemesi yeni biçimler içinde sadece bir
yineleme, kısır bir döngü olmayıp, insanlığın daha bü-
yük ve geniş özgürlüklere ulaşmasını temsil eder.

-Hegel kendi gününe kadar süren bu gelişmenin in-
sanların toplumsal eşitliği ve tüm insanların özgürlük
uğruna gerçekleştiğini düşündü.

Engels: Hegel'in düşünce tarzını bütün önceki filo-
zofların, düşünce tarzından ayrıt eden şey, bu düşünce
tarzının temelini oluşturan o muazzam tarihsel anlam-
dı. Biçim ne kadar soyut ve ne kadar idealistçe olursa
olsun, düşüncesinin geliştirilmesi gene de her zaman
dünya tarihinin gelişimine paralel düşüyordu. Ve bu
dünya tarihi, sorunun özünü tam olarak ifade etmek
gerekirse, onun düşüncesinin mihenk taşı olmalıdır.

Tarihte bir iç gelişme zincirleme bir iç bağlantı ol-
duğunu kanıtlamayı deneyen ilk adam Hegel'dir.
Onun tarih felsefesindeki bir çok şey, bugün bize ne
kadar tuhaf gelirse gelsin, onu izleyenleri, hatta ondan
sonra tarih üzerine genel muhakemeler yürütmeye kal-
kışanları kendisiyle kıyasladığımızda temel anlayışını-
nı yüce niteliği bugün de hayranlığa layıktır.

Marks ve Engels: Hegel'in tarih üzerine ikinci
önemli düşüncüsü, tarihin itici gücünün, insanların ge-
reksinimleri, tutkuları ve çıkarlarının olduğudur. Bu-
nun anlamı var olan kurumlar ile onlarla uyum içinde
olmayan yeni koşullar arasındaki büyüyen uyumsuzlu-
ğun bir sonucu olarak toplumsal değişimin ortaya çık-
tığıdır. Bu şekilde bir çok eski kurum yıkılır ve yerine
yeni, daha uygun kurumlar kurulur.

Karşılığında bu yeni toplumsal düzen kendisinde
yeni çelişkiler besler ve kendi çıkışına daha uygun
bir düzen tarafından yerinin alınmasına doğru ilerler.

Marks: Tarihi ilerleten güç toplumsal ya da daha
iyi tanımlanırsa sınıfsal güçlerdir. Ve tarihsel değişim
kendi gereksinimlerini karşılamaya çalışan sınıfların
bu mücadelesi aracılığıyla gerçekleştirilir. Tarihin lo-
komotifi sınıf savaşımıdır.

Engels: Bir örnek alalım: Hiçbir felsefi formül He-
gel'in ünlü 'gerçek olan şey aklidir ve akli olan herşey
gerçektir' tezi kadar dar kafalı hükümetlerin minnetar-
lığını darkafalılıkta onlardan aşağı kalmayan liberalle-
rin gazabını üzerine çekmemiştir.

Bu tez açıkça mevcut olan her şeyin kutsallaştırıl-
ması istibdadın, polis devletinin keyfi adaletin, sansü-
rün vs. takdisiyimisi..

Nitekim F. Wilhelm II ve onunla birlikte tebası, bu-
nu böyle yorumladılar.

Oysa Hegel'e göre; mevcut olan her şey mutlaka
gerçek değildir. Hegel'de gerçek (Reel) sıfatı ancak
aynı zamanda zorunlu olan, şey için kullanılır.

Gerçek gelişmesi sırasında kendisini zorunlu olarak
gösterir!.. Yani onun gözünde gelişigüzel her hükümet

tedbiri hiç de zorunlu, gerçek değildir. Fakat zorunlu olan şey son tahlilde, kendisini akli olarak da gösterdiğinden, Hegel'in tezi zamanın Prusya devletine uygulandığında ancak şu anlama gelir. Bu devlet zorunlu olduğu ölçüde aklidir.

Hegel: Tarihte katı bir belirlemeciliğin olması zorunlu. Varolan her şey Saltık Tin'in açılıp serpilmesi olduğuna göre, tarih saltık tin'in özgürlük bilincine doğru sürekli bir gelişme olduğuna göre...

Marks: Asya, Kadim, feodal ve çağdaş burjuva üretim tarzlarının, toplumun ekonomik yapısının ilerleyişinde birbirini izleyen aşamalar oldukları söylenilebilir. Burjuva üretim ilişkileri... Bu toplum biçimi insan toplumunun tarih öncesi çağının son dönemidir.

Lenin: İnsan yığınlarının harekete geçiş nedenlerini belirleyen nedir?

İnsanın tüm faaliyetlerinin temelindeki maddi hayatın üretiminin nesnel koşulları nelerdir.

Bu koşulların gelişme yasaları nelerdir?..

İşte bütün bu sorunlara Marks dikkati çekti ve muazzam çeşitlilik ve çelişkiliğine rağmen süreç olarak bilimsel şekilde incelemesinin yolunu çizdi.

Hegel: Tek bir süreç olarak aşamalı tarihin ilerleyişi tinsel bir süreç kavramının diyalektik gelişmesi.

Marks: Bu süreç bilimsel-doğal bir ilerlemeye çevrilir. Ama işin özü, tarihin belli bir yönde zorunlu aşamalarla geçerek dumsaksızın ilerlediğidir.

-Bu düşünce ikisinde de ortaktır.

Marks: Benim yeni olarak yaptığım:

1) Sınıfların varlığının ancak üretimin gelişmesindeki belirli tarihi evrelere bağlı olduğunu...

2) Sınıf savaşının zorunlu olarak, proletarya diktatörlüğüne vardığını..

3) Bu diktatörlüğün kendisinin bütün sınıfların ortadan kaldırılmasına ve sınıfsız bir topluma geçişten bir şey olmadığını kanıtlamak olmuştur.

Kapitalist üretimin bir doğa yasasının kaçınılmaz zorunluluğu ile kendi yadsımasını doğurduğunu komünizmi davet ettiğini söylemeliyim.

Hegel: Tarih bilgimiz özsel bir bilgidir. Buna göre kavramsal sırayı kavradığımızda olayları daha olma- dan bilebiliriz.

-Hegel'deki bu bilicilik (Kahinlik) Marksçılıkta da olduğu gibi geçerlidir.

-İnsanlığın kaçınılmaz olarak komünizme doğru ilerlediğini söyleyin Marks'ın olacağını önceden bildirmesinin, başka anlamı olabilir mi?..

Engels: Başka hiçbir yer hakkında kahanette bulunmak İngiltere'deki kadar kolay olamaz; Çünkü bu

ülkede toplumun gelişmesi çok açık ve gayet kesindir.

Devrim zorunlu olarak gelecektir. Ve çatışmaya başşıl bir çözüm bulmak için artık zaman çok geç- tir.

1848'de demiştik ki, şimdi bizim vaktimiz geliyor. Bir bakıma gelmiştir de; bu sefer ama tam olarak ge- liyor.

-Hep tanrıca-gizemci Hegel'deki saltık tin'in özgür- lük yürüyüşünün insan aklının yasalara dönüşmesi, 8.yy düşünürlerinin akılcılıklarının bir devamıdır.

Hegel Saltık tin'in özgürlük yürüyüşünün, insan aklının yasalarında dile geldiğinde, tarihin diyalektik gelişiminde dışa vurumunu düşünüyordu. Bireyler günlük yaşamlarında akılcı-mantıklı davranırlar. Eylemlerinde kendi çıkarlarını doyurmaya çalışırlar, ama bunu yaparken bilincinde olmadan, eylemlerinde sak- lı duran saltık tin'in amaçlarını da gerçekleştirirler..

AKLIN HİLESİ..

Herzen: Hegel öğretisiyle 'devrimin cebirini' orta- ya koymuştur. 'Hegel'in cebirsel denklemini aritmeti- ğe dönüştürmek Marks'a kalmıştır. Hem A. Simth'in hem de Hegel'in izleyicisi olan Marks, doğanın akli yasalarınca düzenlenmiş bir dünya kavramından yola çıkmıştır. Hegel gibi fakat bu kez pratik ve somut bir biçimde insanın devrimci girişkenliklerine uygun ola- rak akli bir süreç içinde evrilen yasaların yönettiği bir dünya kavramına geçişi sağlamıştır.

Marks'ta tarih, birbirinden ayıramayacak, tutarlı ve akli bir bütün oluşturan üç anlam taşımaktadır.

1) Olayları nesnel, özellikle de ekonomik yasalara uygun hareketi.

2) Buna karşılık olmak üzere düşüncenin diyalek- tik bir süreç içinde gelişmesi.

3) Yine buna karşılık olmak üzere devrimin kura- mıyla uygulanmasını uzlaştıran ve birleştiren, sınıf çatışması biçimindeki eylem; Marks'ın öne sürdüğü nes- nel yasalarla bunları uygulamaya çeviren bilinçli eyle- minin bir bileşimidir. Bu bazen determinizme (Belirle- nimcilik) ve voluntarizm (iradecilik) denilen, şeylerin bir bileşimidir.

Marks, Hegel'deki tinsel-düşünceli akılcılığı yad- sıdı. Bunun karşısına maddeci bir zeminde temellen- dirdiğimiz. 'BİLİMSEL AKILCILIK'ı koydu.

Marks tıpkı Hegel, 8.yy düşünürleri gibi, insanların ya da grupların çıkarlarına uygun bir biçimde davran- dıkları bir tür akılcı ruhbilim görüşünü kabul etti.

Bu görüşe göre: İnsanlar, hem çıkarlarını gözet-iyor, hem de geleceğini, gelecekteki yaralarını önceden kestirebiliyordu. İnsanların bencil, öngörülü yapıları

olduğunu öne süren bu düşünceler aynı zamanda Marks'taki iyimserliğin nedenine ışık tutuyordu.

Tarih konusunda Marks'la Hegel arasındaki varlık-bilimsel farklılığı yadsımak olanaksız. Marks ne kadar maddeciyse, Hegel o kadar düşünceli...

Yine de bu varlık bilimsel farklılık, özdeki benzerliği ortadan kaldırmıyor.

İŞTE BAZI ÇARPICI BENZERLİKLER:

Tarihin özgürlüğe doğru ilerleyin bir yönü var.

Hegel: Özgürlük, Salık Tin'in kendi bilincine ulaşması, eşdeyişle insanlığın saltuk bilgiye ulaşmasıdır.

Marks: Özgürlük, insanlığın doğal zorunluluklardan kurtulduğu sınıfsız toplumdur.

Tarihin ilerleyişi diyalektik bir süreçtir.

Hegel: Özünde tinsel, kavramların diyalektik gelişimidir.

Marks: Özünde doğal eylemsel bir diyalektik gelişimidir.

Tarihi ilerleten tutkular, çıkarlardır.

Hegel: Tarih büyük adamların, tarihi halkların eylemleriyle ilerler.

Marks: Tarihi ilerleten sınıf savaşımıdır. Tarihi bilgi önsel bir bilgidir.

Hegel: Çünkü kavramların zorunlu diyalektik gelişimi var.

Marks: Çünkü tarihin zorunlu yasaları var. Tarihi yapan insanların eylemleri akıldır.

Hegel: İnsanlar çıkarlarını gözetir, öngörülüdürler.

Marks: İnsanlar çıkarlarını gözetir, öngörülüdürler. Tarihte aklın önemli bir rolü var.

Hegel: Tarih saltık tin'in insan aklının yasalarında dale gelen ilerleyişidir.

Marks: Tarih insanın maddi kurtuluşuyla birlikte özgürlüğe kavuşacağı bir ilerleyiştir. Özgürlük, doğal bir şey değil, kazanılması gereken bir şeydir.

Hegel: Felsefe, din, sanatta insan aklının eğitimiyle.

Marks: Üretici etkinlik içinde devrimci eylemiyle.

YAZARIN DEĞERSİZ DÜŞÜNCELERİ

Yıldızlarda dolaşırken; ben, evrenin güzelliğini, maddeci diyalektik yöntemle kavradım. Metafizik yöntemle evrene bakanın, göremeyeceği güzellikleri görüyorum. Metafizik yöntemle bakanın hiç alamayacağı hazları alıyorum.

Oluş.. karşıtların birliği.. çelişkiler.. yadsımların yadsınması... Yağmur yağarken, yukarıda ne çatışmaların yaşandığını biliyorum. Geceleri, yıldızlardan yıldızlara dolaşırken, yıllarca... yıllarca sürececek uzaklıkları bir saniyede, bir gözetimi ile kapatmam, nasıl

hayecanlandırıyor beni. Hele yeşil bir yaprağın titremesi.. Rüzgar, güneş, oksijen karbondioksit, azot.. Bu ilişkiler içinde kendi varoluşumu buluyorum.

Gelecekte insanların çok güzel olacağını düşünüyorum. Nasıl güzel yaşayacaklar diyorum. Her dakikadan, her günden ayrı bir estetik tat ala ala..

Maddeci diyalektik yöntemin bir özelliği daha var. Bu yöntem, karmaşık, dahası karışık sorunları da ıskılandırıyor.

Şimdi bunları niye yazdım. Sevgideğer Güngör Gencay medya-edebiyat ilişkisi üstüne bir yazı istedi.

Son dört-beş ayda bu konuda söylenenlere bakıldıkça şunlar görülür. Medya edebiyatı bozdu.. medya-edebiyat ilişkisi sağlıklı değil.. Medyada bu işe bakanlar bilgisiz. Her yerde olduğu gibi medyada da adam kayırlıyor.

Ben bu görüşlerin hiçbirine katılmıyorum. Medya-edebiyat ilişkisini çözümleyebilmek için, önce edebiyatın nasıl bir ekonomi-politiğin içinde oluştuğuna bakmak gerekir.

Evrensel Oruspu-Evrensel Pezevenk

Marks, burjuva toplumunda paranın gücünü şöyle anlatır:

"Paranın gücü ne kadar büyükse, benim gücüm de o kadar büyüktür. Paranın nitelikleri, benim niteliklerim ve özel güçlerimdir, onun sahibi olan benim. Ne olduğum ve ne olabileceğim demek ki hiç de benim bireyselliğim tarafından belirlenmemiştir. Ben çirkinim, ama en güzel kadını satın alabilirim; demek ki ben çirkin değilim. Çünkü çirkinliğin etkisi, itici güçü para tarafından yok edilmiştir; ben kafasızım ama para her şeyin gerçek ruhudur, nasıl olur da sahibi kafasız olabilir? Paranın tüm insana ve doğal nitelikleri bozup karıştırması, olanaksızlıkları bağdaştırması, tanrısal gücü onun. İnsanların yabancılaşan ve yabancılaştıran türsel özü olarak özünde içerilmişlerdir. İnsanlığın yabancılaşmış erkidir o"

Burdan şuraya geliyorum. Türkiye'de edebiyat, işte 'insanlığın yabancılaşmış erki' egemenliğinde. Ama edebiyat, soyut genel bir kavramdır. Edebiyat kavramını somutlaştırmak gerekir. Edebiyat somuta çekilirse, edebiyatla uğraşan, bunu iş edinmiş tek tek kişiler çıkar karşımıza. Bu kişilere edebiyatçı denir.

Bu edebiyatçı, eskiden para için yazmazdı. Edebiyatçı, edebiyattan para kazanmazdı. Edebiyatçının üstünden de para kazanılmazdı.

Edebiyat, 'insanlığın yabancılaşmış erki'nin pençesinde değildi. Edebiyatçının niteliği parasızlıktı.

KAVRAMLAR-III

Hüseyin MUTLU

'Somut kavram' ve 'soyut kavram'ların günlük dildeki anlamlarıyla felsefedeki anlamları aynı içerik taşımazlar. 'Somut kavram'ın gündelik dildeki karşılığı genel olarak nesne kavramlarını içerir. Duyularımıza yansıyan maddi nesne ve varlıklar 'somut kavram' olarak değerlendirilir. 'Soyut kavram' ise genellikle, duyularımızla direkt olarak algılamadığımız, maddi nesne ve varlık olmayan, "özgürlük", "adalet", "hak", "tanrı" vb. kavramlara atfedilir. Felsefede, kavramın soyut ve somutluğu, soyutlanan şeyin düşüncede somut bir belirlenime kavuşturulup kavuşturulmadığıyla ilgilidir. Gündelik dilde soyut olarak adlandırdığımız kavramlar felsefede, somut belirlenimlere sahip olduklarından somutlardır. Somuta işaret ederler. Somutla bağlantısını, ilişkisini, belirlenimini ortaya koyar.

"Somut, çok sayıda belirlenimin bir noktada bağdaşması, dolayısıyla çokluğun birliği olduğu için somuttur. O halde somut, gerçek hareket noktası ve dolayısıyla gözlem ve tasavvurunda hareket noktası olduğu halde, düşüncede bir hareket noktası değil, bir toplama ve birleştirme süreci, bir sonuç olarak ortaya çıkacaktır. Birinci yol boyunca, tasavvurun bütünlüğü çözülüp soyutbelirlemeler şekline dönüşmüştü; ikincisinde soyut belirlemeler somutun düşünce yoluyla yeniden-üretilmesine doğru giderler." (K. Marks, Aktaran A. Çubukçu, Diyalektik Materyalizm). Gerçek somut, düşüncede belirlenime kavuşturulmadığında soyuttur, belirlendiğinde somut kavrama dönüşür. Dolayısıyla, gündelik dilde soyut olarak tanımladığımız, özgürlük, adalet, eşitlik vb. kavramlar, düşüncede tüm belirlenimleriyle tarihsel gelişim süreci içinde ortaya çıkarıldığında somut olurlar. Soyut; kavram olarak düşüncede tam belirlenmemiş, iç yapısı, çelişkili bütünlüğü, hareketi gelişim süreci, yaşadığı nicel ve nitel değişimler bütünlük içinde açığa çıkarılarak belirlenememiş anlamına gelir.

Kavramın soyut ya da somutluğu, kavramın işaret ettiği şeyin kendisinin somut olup olmamasıyla bağlantılı değildir. Soyut ya da somutluğu somutun kendisinin insan düşüncesine yansımaları, yeniden üretilmesi sürecindeki aşamaya karşılık gelir. Soyut ya da somut tüm kavramlar bir şeye, bir somutluğa işaret ederler. Soyut kavramlar somutun somutlaşması sürecinin tamamlanmadığını somut kavramlar ise somutun soyutlanarak yeniden üretilip somutlaştığını gösterir.

Soyut kavramlar işaret ettiği somutun yeniden üretilme sürecinin ilk aşamasına tekabül eder. Somutun bütünlüğü henüz açığa çıkmamıştır. Özü belirlenimleri bağlantılıkları tam olarak gelişmemiştir. Somut bütünlüğü içinde kendini göstermediğinden flu bir görünüme sahiptir. Gelişim sürecinin aşamaları neydikleri vs. belirginleşmemiştir. Somutun tek yanlı, sınırlı, tamamlanmamış eksik bilgisini taşır. Dolayısıyla kavramda soyuttan söz edildiğinde somutun bütünlüklü bilgisinin kurulmadığı anlaşılır. Somutun ancak belirli yanlarının, tam açığa çıkmamış flu durumundaki görünümünün bilgisinin taşıdığı anlaşılır. Somutun bilgisi hala sınırlı tek yanlı eksik halini aşamamıştır. Soyut kavramdan somut kavramın oluşturulmasına giden diyalektik sürece girilmeden somut kavramın oluşturulması olanaklı değildir. Kavramda soyutluk düşüncenin diyalektik gelişim sürecinin tamamlanmadığını gösterir.

Somut kavram; işaret ettiği şeyin-somutun özü tüm belirlenimlerini bağlantılıklarını gelişim sürecini, gelişim sürecinin seyrini vb. bütünlük içinde ortaya çıkması yeniden kurulmuş olmasıdır. Bu gerçek somutun düşüncede somutlaşmasıdır. Somutun tek yanlı sınırlı eksik bilgisi aşılmış, flu görünümünden çıkmış, bütünlüğü içinde özü ve diğer görünümleleriyle belirginleşmiştir. İşaret ettiği somuta derinlemesine nüfuz etmiş özü gelişim hal ve yasaları

açığa çıkartılmış, diğer somutluklarla, kavramlarla ilişkisi içinde tamamlanarak somutlaşmıştır.

Soyut ve somut birbirinin karşıtı kavramlar olarak ortaya çıkmazlar. Düşüncenin gelişim sürecinin ya da aşamasına karşılık olarak var olurlar. Soyut kavram somutu tasarlama sürecinin ilk adımı; tamamlanmamış, bütünlüklü olarak açığa çıkmamış tasarım haline karşılık düşer. Düşünce somutun ancak belirli, sınırlı tek yanlı halini yansıtacak biçimi aşamamıştır henüz. Biçimin arkasındaki özü, çelişkileri bağıntı ve diğer belirlenimleri açığa çıkarmıştır. Somutun ancak kaba halini yansıtmaktadır. Somutun flu görüntüsü aydınlandığı, tüm belirlenimlerin açığa kavuştuğu görüntünün devinimindeki özü çelişkilerin bağlantılarının görüntülediği tasarımın bütünlük içinde tamamlanıp gerçekliğin hali aşaması somuttur. Gerçeklik bütünlük içinde somutlanarak yeniden kurulmuştur. Kavramlaştırmanın bu somut gelişim süreci diyalektik bir temelde yürür.

Gerçeğin soyutlanarak bütünlüğünün yeniden oluşturulması ancak diyalektik yöntemle mümkündür. Diyalektik yöneme başvurulmadığında, gerçekliğin tasarımı, yeniden kuruluşu tek yanlı, flu, eksik kalır. Böylece soyut bir tasarımın ötesine geçilemez gerçeklik somutlaştırılmamış olarak kalır. "Mantık kavramları soyut kaldıkça, soyut formlar içinde öznelirler, ama aynı zamanda 'kendinden şeyleri' dile getirirler. Doğa somuttur ve soyuttur, ve fenomendir ve özdir ve andır ve bağıntıdır. İnsan kavramları soyutlukları içinde, tek tek kalışları içinde öznelirler, ama bütünselliği içinde sürecin içinde toplamı içinde, kaynağın içinde nesnelir bu kavramlar." (Lenin F. Değerleri, sf. 169) Kavramın soyut-özel-kalmaması; analizle sentezin, tarihsel mantıksalın birliği, somutun bütünlüğü içinde formunu, formun altındaki özünü, çelişkilerini, bağıntılarını ve bunları kendi gelişim süreci her durağındaki hali içinde vs. olarak ele alarak kavramlaştırılmasını gerekli kılar. Aksi takdirde somutun gerçek bilgisielde edilemez. Diyalektik, gerçekliği bütünlüğü içinde çeşitliliğini, çok yanlılığını, özünü, çelişkili bağıntılı bir sürecin kendisi olarak ele alıp yeniden kuruluşına giden düşünme-kavramlaştırma sürecidir.

Bu yöntem soyuttan somuta, somuttan yeniden soyuta giden bütünlüklü bir yapı oluşturur. Tek yanlı birbirinden yalıtık şekilde tümdengelim ve tümevarımı yadsır. Tümdengelim ve tümevarımın diyalektik bütünlüğü içinde gerçeği yeniden kurar. Dünyanın gerçek bilgisini, gerçek gelişme süreçleri içinde bütünlüklü ve doğru soyutlamayla gerçeğin kendisini yansıtır, biçimsel manığın tek yanlılığına düşmez. Gerçeği bütünlüğünden kopararak soyutlamaya gitmez. Her zaman nesnelliliği esas alır ve somut verili olgular başlangıç noktasını oluşturur. "Bilimin her alanında, tarih bilimine olduğu gibi doğa bilimlerinde de verili olgulardan yola çıkılması gerektiğine, bu bulunmadan doğa bilimlerinde de çeşitli maddi biçimlerden ve maddenin hareketinin çeşitli biçimlerinden yola çıkılması gerektiğine; bu bakımdan teorik doğa bilimlerinde de iç bağlantıların olguların içine yerleştirmeyip, onların içinde keşfedilmesi gerektiğine ve keşfedildiğinde de mümkün olduğu ölçüde deneyle doğrulanması gerektiğine, bütünüyle katlıyoruz" (Engels, Anti Dühring)

Engels'in gösterdiği gibi bilim, diyalektik yöntemle doğanın nesnel gerçekliğinin işleyişini, yaklaşık doğrusal bilgisini elde etmek, için doğanın kendi özsel yasalarına başvurur. Anlığın özgür yaratımı olarak gerçeği icat etmez, doğanın, toplumun gelişim sürecinin iç işleyişinden çıkarır, keşfeder. Gerçeğin her yeni keşfi-buluşu gerçeğin yeni kavramlarla kuruluşudur bu.

Kavramlar nesnel gerçeklikten yansıdıklarından nesnel gerçeklikteki gibi durağan, mutlak, kesin ve sonsuz değildirler. Somutun yansılar oldukları içinde, esnek, hareketli, birbiriyle karşılıklı ilişkili, göreceli yapıya sahiptirler. Kavramlar, ne kadar soyut olursa olsunlar somutluktan kopmuş değildirler. Somutun gelişim sürecine bağlı olarak gelişmeli bir tarihselliğe sahiptirler. Kavramların gelişim süreci, bizim onlara somuttan bağımsız olarak yeni anlamlar katmamızla gerçekleşmez. Kavramların gelişmeli hal ve süreçleri yansıttıkları nesnel gerçekliğin hareketli ve gelişmeli süreçlerinden kaynaklanır. Durmaksızın gelişme, değişme halinde olan gerçeklik, kendi bilgisinin yapı taşı olan kavramlarında sürekli olarak gelişmesini sağlar. Atom kavramının

Demokratis tarafından ortaya konduğu tarihsel süreçten bugüne geçirdiği evrimsel süreç, atomun bilimsel incelenmesinin her sürecinde atoma dair yeni belirlenim ve özelliklerin yaşadığı değişimin ortaya çıkarılması, gelişim sürecine, niteliğine vb. dair yeni keşiflerin yapılmasından kaynaklanır. İlkın, maddenin en küçük sabit-bölünmez yapı taşı olarak tasarlanan atom soyut kavramından, bugünkü daha bir somutlaştırılan somut kavramın yükselişin evrimidir bu. Bugün atom kavramından maddenin en küçük, sabit, bölünmez parçası olduğunu değil, bölünen, sabit olmayan, değişime uğrayan atomun, atom altı parçacıklardan meydana geldiğini, atom altı parçacıklarında alt parçacıklara bölündüğünü, bölünebildiğini, değişime, uğradığını, bir gelişim sürecine, tarihine sahip olduğunu anlarız.

"Evrenin, onun ve insanlığın evriminin olduğu gibi, bu evrimin insanların beynindeki yansımasının da doğru bir biçimde kavranması, öyleyse ancak oluş ve yokoluşun, ilerleyen ve gerileyen değişikliklerin evrensel karşılıklı etkilerini sürekli olarak gözönünde tutarak, diyalektik yoldan olanaklıdır." (Engels, D. Diyalektiği.) "Doğayı, insan tarihini ya da öz kafa etkinliğimizi düşüncenin incelenmesi altına koyduğumuz zaman, bize ilk görünen şey, hiç bir şeyin olduğu gibi olduğu yerde, olduğu biçimde kalmadığı ama herşeyin hareket ettiği, değiştiği, yok olduğu sonsuz karşılıklı ilişkiler ve etkiler yumağı tablosudur." Doğa ve toplumun tarihindeki gelişim süreci bu gerçekliği her daim tanıtlamaktadır. Gerçekliğin tümlüğüne gidilirken bilimsel kavramlarının soyutlamaları gerçekliğin yeni yönlerinin ortaya çıkarılması-keşfi üzerinde yapılan düzeltmeler ve pratikte ki doğrulamardan geçirelerek ve teorik planda kurulumu daha doğru hale getirilir. Böylece kavramlar gerçeğin kavranılmasına ve açılmasına diğer bir değişle gerçeğin tümlüğünü oluşturmaya yönelir. Aristoteles dönemindeki fizikten, dünyanın tasarımı, Newton'un fiziği'ne, dünya tasarımı, Kant'a, Kant'tan Einstein'ın fiziğine, dünya tasarımı, Hersenberg fiziğine ve günümüze fiziğin kavramlarında, dünya tasarımı evrimsel bir sürecin, gelişmenin bu temelde izlendiğini belirgin olarak görürüz. Evrenin yapısını, gelişim ve değişim

sürecinin incelenmesi, o nun tarihselliğini belirleyen sürecinin herdefasında yeni keşiflere yeni yasalarının bulunmasını gerçekleştirilmesidir. Bu gerçeklik, yeni kavramların oluşturulmasına, var olan kavramların içerik olarak zenginleşmesine, yani anlamlar kazanmasına temel oluşturmaktadır. İnsan toplumun evrimsel-devrimsel tarihsel süreci, doğayla ilişkisel süreç; insan düşüncesindeki gelişme sürecinin evrimsel-devrimsel basamaklarını ortaya çıkarmaktadır. Tüm doğa-insan tarihi, düşüncesi sürekli evrimsel-devrimsel gelişme, değişme dönüşüm içinde olduğu, bunun kendi iç çelişkisi ve hareketi üzerinde, herşeyin birbiriyle bağıntılı olarak birbirini etkileyerek bir tarihsellik-mantıksallık yarattığı diyalektik anlayış içinde bakar, doğru bilgiyi edinerek kavramlaştırmaya gideriz. Ya da biçimsel (formel) mantıkla sınırlı kahr, doğanın toplumun sınırlı eksik, tek yanlı soyut bilgisiyle kendimizi sınırlamış oluruz.

Kavram ve kategorilerin insanın bilgi birikiminin havuzları olduğunu vurgulamıştık. İnsan insanlık tarihinin bilgi deposu olan kavram ve kategorilerin içerik ve kapsamı, tarihsel gelişim süreçleri doğru öğrenilmediğinde edinilen kavramların doğru bilgisine sahip olunamaz. Edinilen çarpık yanılsamalı bilgi kavramın gerçekliğine-bilgisine götürmez. Dolayısıyla insanın gerçeklikten uzaklaşmasına temel oluşturur. Keza kavramlar, doğru ve yerli yerinde kullanılmadığı zaman kavramın işaret ettiği gerçekliğin doğru bilgisinin uzağına düşülürde, kullanılan kavramlar amacına hizmet etmez. Oluşturduğumuz kavramlar ağıyla, kategorilerle evrenin-doğanın evrimi, insan toplumu ve tarihsel gelişim süreci hakkında bilgi sahibi oluruz. Doğanın-toplumun doğru bilgisine ulaştığımızda gerçekliği kucaklamış oluruz ve kendi gerçekliğimizi kurmak içinde verili gerçekliği değiştirme sürecinin pratiğine gireriz. Keza bilimi, felsefeyi, sanatı, edebiyatı vb. diğerlerini de, kavramlar ve kavramsal kategorilerle gerçekleştiririz. Bilim-felsefe kavram ve kategoriler aracılığıyla dünyanın-toplumun tasarımı yapar. Felsefe dünya ve toplum tasarımı kavram ve kategorilerle yaptığı gibi mücadelesinde kavram ve kategoriler üzerinde yürütür. Sadece felsefi alanda değil ideolojik, siyasal alandaki mücadelelerde kavram ve kategoriler

üzerinde gerçekleşir, yaşam bulur. Kavram ve kategoriler sınıflar savaşında birer silah işlevselliğinde-
dir. Sınıfların pratik-ekonomik savaşımı, üst yapıda ideolojik, felsefi, kültürel, siyasal boyutta sürdürülür. Her sınıf kendi felsefesinin kavram ve kategorileriyle diğer sınıfa karşı savaşım yürütür. Adeta bir kavramın diğer kavrama, bir kategorinin diğer kategoriye karşı savaşımıdır bu. Egemen sınıflar kavramlarla işçi sınıfına emekçilere karşı savaşım yürütmenin yanı sıra aynı zamanda toplumun işçi sınıfı emekçi, köylülük ve gençliğin toplumsal bilincini çarpıtma, yabancılaşmayı sağlama ve de toplumu uyuşturmak için kullanırlar. İdeolojik-siyasal, felsefi alandaki savaşımın en etkin aracıdır kavramlar. dünyayı tanıma, değiştirme sürecinin ve sınıflar savaşımının doğru ve etkin sürdürülmesinde kavramların rolü belirleyici bir niteliktedir. Bunun içindir ki kavramların tarihsel gelişim süreçleri içindeki mantıksal doğru bilgisine sahip olmak, içeriklerine uygun yerli yerine kullanmak oldukça önemlidir. Aksine kavramlar içeriklerinden koparılır, amaçsızlaştırılmış olur. Kavramların öznel anlamlar yükleme, ve bu yönlü pratikler insanın bilgi birikim sürecinin mantığının sakatlanmasıdır. İnsanlık tarihinin bilgi birikimi olan kavramlara anlığın özgür üretimi olduğu savıyla keyfince yaratım girişimlerinde bulunmak, bağlı bulundukları somutluklardan koparmak, farklı anlamsal içerikler yüklemek insan bilincinin, bilgi sürecinin sakatlanmasına çalışmakla eş anlamlıdır.

Kavramların tarihsel mantıksal doğru anlamlarını kavramak, kavramların neye işaret ettiğini bilmektir. Neye işaret ettiğini bilmek, kavramın tarihsellik içinde geliştiğini, gelişmesini belirli durakları olduğunu, bugünkü bir ana tekabül ettiğini ve geleceğe dönük canlı dinamik bir karakteri olduğunu kavramaktır. Her kavramın kendi karşıtıyla bütünlük oluşturduğunu, diğer kavramlarla ilişki içinde olduğu süreci bütünlük, içinde anlamayı gerektirir. Kavramları, oluştuğu tarihsel süreci, mantıksallığı içinde kavramak, kavramların birbiriyle ilişkisel bütünlüğü içinde, gerekliliğe bağlantılılarıyla bilmeyi gerekli kılar. Bir kavramı diğer kavramlardan ayırt edici özellikleri içeriklerin doğru bilgisine sahip olması gerektirir.

dofar

Söyle Dofar
Dağlarında çardakların
Acıyla çatlayan narın
Tütsü ağaçların
Neden yasıdır.

Ne güzel ısırdı ateşlerin
Muson yağmurlarında
Şavkı körfeze vururdu
Dolunay gibi
İngilizler kudururdu.

Demirle kanla boğdular
Tekel bahşişleriyle
Tiranlar tiranı
Said Bin Timur Veledi kabuslar
Sultanlar, krallar, şahlar

Zincirlere vurulmuş şimdi
Katar katar
Kut Al-Jalali'de gerillalar
Petrol arıları
Çobanlar
Rüyalar.

Keçimizler başbaşaysak
Kültübesiz devesiz
Kireç çukurlarındaysak
Üzülme yavrum
Bir haller oluyor bana
Ellerim uyanacak
Uyanacak ayaklarım
Tecrübem çetindir
Ateşim kızıl yanacak
Bu sefer
Mevzilenecek belki
Her zerreme bir nefer.

Muzaffer Oruçoglu-1980

Anlatılan Senin Hikayendir

KAPİTAL

KAPİTAL OKUMA NOTLARI-III

Bayram KAYA

Geçmiş bölümlerin kısa bir özeti

Kapital birinci cildin okumasını dört kısma ayırdık. İlk iki kısmı yayımladık. Bu yazı üçüncü kısmı inceleyor. Son kısım ise gelecek sayıda yayımlanacak. Ondan sonra ki sayılarda kapital'in ikinci, üçüncü ve dördüncü ciltlerini birer kısım halinde anlatacağız. Şimdi yayımlanan iki kısmın bir özetini sunuyoruz:

Mark, kapitali anlatmaya kapitalizmin en temel, en birim, en soyut, en tekil, en elemanter unsuru meta ile başlar. Kapitalist toplumda ürünler meta olarak üretilirler. Hatta insanın emek-gücü de alım satımın nesnesi bir metadır. Bunun için kapitalist toplum düzeninin yapısını ve özünü kavrayabilmek için meta ilişkilerinin çözümlemesi gerekir. Meta üretiminin ön koşulu, toplumsal işbölümü ve üretim araçları üzerindeki özel mülkiyettir. Meta, insan emeğinin ürünüdür ve bu emek sayesinde değerini elde eder. Meta üreten emek, metanın değerini yarattığı ölçüde metanın kullanım değerinin yaratılmasından farklı bir özellik(değişim değeri) taşır. Değer, ürünlerin değişimi sırasında ortaya çıkar ve ürüne emekten bağımsızmış gibi bir nitelik verir. Bu meta fetişizmidir. **Marksist Değer Teorisine göre; metadaki değer miktarı, metanın yapımı için toplumsal bakımdan gerekli emek miktarı ile ölçülür. Eşit değerler, yani metanın üretimi için harcanan eşit çalışma süreleri eşitse bu ürünler karşılıklı olarak değiştirilebilirler. Metanın değerinin para ile ifade edilmesine fiyat denir. Eğer meta arzı, talepten az olursa fiyat yükselir, tersi durumda azalır. Bunu değer yasası düzenler ve zayıf üretici, güçlünün zenginleşmesi pahasına mahvolur.**

Pazarda meta paraya çevrilir. Para ile başka bir ihtiyaç maddesi alınır bu **basit meta üretimidir (M-P-M)**. Ancak para ile satın alınan metalar, daha pahalı satılırsa buradan bir **artı-değer** yani **sermaye** elde edilir (P-M-P'). Bu hareket parayı sermayeye çevirir ve para sahibini **kapitalist** yapar. Peki Artı- değer in doğuşu nasıl açıklanır? Burjuvalar buna "fiyat artışı" diye yanıt

verirler. Oysa eşit değerler değişilmektedir. Kaldı ki fiyat artışları kapitalizmde kısa ömürlüdür. Ayrıca dolaşımında, alış ve satış yoluyla herhangi bir değer doğmaz. Herkes aynı şeyi düşüneneğinden birbirlerini dengelerler.

Kapitalist, pazarda öyle bir meta bulmalıdır ki, kullanılışı kendi değerinden yani ücretinden daha fazla değer yaratabilsin. Bu karakteristik meta, insanın çalışma yeteneği, **emek gücüdür**. Emek-gücünün satışı ve satın alınması ve artı-değerin kapitalist tarafından ele geçirilmesi işte bunlar kapitalist üretim biçiminin özünü oluşturmaları. (Bu konuda, bir artı-değer örneği şemasına bkz.)

Artı-değer, ücretli işçilerin sömürsüdür. Kapitalist bunu kendi ihtiyaçları için kullanırsa, buna **basit yenden üretim** denir. Kapitalist, artı-değeri sermaye yatırımı olarak kullanırsa buna **genişletilmiş yenden üretim** denir.

Üretimde işlev gören bu sermaye bileşimi **değişken** (işçi ücretleri) ve **değişmeyen** (üretim araçları) sermaye olarak ayrılır.

Metanın değeri=Değişmeyen Sermaye+Değişken sermaye+Artı-değer

$$M=s+d+a$$

Bu bilgiler ışığında sömürü nasıl ölçülür? İşçi, ücretinin karşılığını aldığı "gerekli çalışma" süresinden fazla, birde kapitaliste artı-değer kazandırmak için çalışır. Bu "fazla çalışma" süresidir. Bu **artı-değer oranı**, yani **sömürü derecesi** şöyle ölçülür: $(a'=a/d.100)$. Eğer işçi ücreti 30, artı değer 60 birim ise $a'=30/60.100=\%200$ 'dür. Yani bu işyerinde sömürü derecesi budur.

Artı-değer; **mutlak artı-değer** (işgünün uzatılması) ve **nispi artı-değer** (Emek verimliliğinin yükseltilmesiyle artan sömürü) olarak ayrılır.

Kapitalizmin sanayideki gelişme aşamaları ise üçe ayrılır: **El birliği, Manifaktür ve Makine** ile yapılan üretim. Marx, bu kısımda **kafa ile kol emeği** ilişkisinde çözümler

Makine ve Büyük Sanayi

Emek araçları, alet olmaktan çıkıp makineye nasıl dönüştü? Makine ile el zanaatı aletleri arasındaki fark nedir? Makinenin kapitalistçe uygulanmasının amacı nedir?

Toplum tarihindeki çağlar, jeolojik devirler gibi birbirinden kesin ve belirli sınır çizgileri ile ayrılmamıştır. (Marx)

Üretim tarzında devrim, manifaktürde emek gücü ile büyük sanayi de emek araçları ile başlar. Emekğin üretkenliğindeki diğer bütün artışlar gibi makine de metaların ucuzlatılması ve işçinin kendisi için çalıştığı iş günü kısmını kısaltarak, karşılığını almadan kapitaliste verdiği değer kısmını uzatmaktadır. Kısacası makine, bir artı-değer üretme aracıdır.

Matematikçiler ile mekanikçiler, bir ölçüde de bazı İngiliz ikisatçıları, alete basit bir makine, makineye de karmaşık bir alet derler. Bu ikisi arasında esaslı bir fark görmedikleri gibi manivela, eğik düzlem, vida ve kama gibi basit mekanik güçlere, makine adını verirler.

John Wyatt, 1735'te iplik eğirme makinesini muhtuladığı ve 18. yüzyıl sanayi devrimini başladığı zaman, bunu, insanın yerine eşeğin çalıştıracağı konusunda tek söz etmemişti; ama iş gene eşeğin sırtına yüklendi. O makinesini "parmaksız iplik eğiren" bir makine diye tanımlıyordu.

Teknoloji, insanın doğayı ele alış biçimini, yaşamını sürdürmek için başvurduğu üretim sürecini açıklayarak, toplumsal ilişkilerin oluşum biçimini ve bu ilişkilerden doğan kavramları ve düşünce biçimlerini ortaya koyuyor. Bu maddi temeli hesaba katmayan din tarihleri bile, eleştireci bir tarih sayılmaz. Dinin imgesel yaratıklarının bu dünyadaki özlerini inceleyerek bulmak, aslında tersinden giderek yaşamın gerçek ilişkilerinden yola çıkarak bu ilişkilerin kut-sallaştırılmış şekillerini bulmaktan çok daha kolaydır. Bu yöntem, materyalist ve bilimsel yöntemdir. Darwin; ilgimizi, doğal teknoloji tarihine çekmiştir, yani yaşamın sürdürülmesi için üretim aracı olarak hizmet eden bitki ve hayvan organlarının oluşumuna.

Tam gelişmiş bütün makineler birbirinden tamamen ayrı üç kısımdan yapılmıştır. 1) Makinenin bütünü devindiren motor mekanizması, 2) Sanayinin çıkış noktası, güç iletici mekanizma, 3) Alet ya da çalışma mekanizması.

17. yy sonunda manifaktür döneminde icat edildiği ve 1780'e kadar kullanıldığı şekliyle buhar makinesi bile, herhangi bir sanayi devrimine yol açmamıştır. Tam tersine, makinenin icadıdır ki buhar makinelerinin biçiminde köklü bir devrim gerektirmiştir. Ki buharlı makine, fabrika kentlerinin ana-babasıdır.

Makine biçimine gelen emek araçları, insan kuvveti yerine doğal kuvvetlerin konulmasını, el alışkanlığı yerine bilimin bilinçle uygulanmasını gerektirir. Manifaktürde, toplumsal emek sürecinin örgütlenmesi tamamen öznel ve parça işçilerin bir birleşimiydi. Makine ve sistemine dayanan büyük sanayi de ise tümüyle nesnel bir üretici organizma vardır ve işçi zaten var olan maddi üretim koşullarına eklenen bir şey haline gelmiştir. Dolayısıyla, büyük sanayinin çıkış noktası emek araçlarındaki devrimdir. Bir fabrikadaki organize makine sistemidir. Bu sistemde manifaktürde olduğu gibi canlı emek araçlarına göre ayarlanmakta, böylece kadınlarla çocukların sömürülmesini sağlamakla birlikte, bu eğilim, bütünüyle alınır, erkek işçilerin alışkanlıkları, gelenekleri ve direnmeleri ile karşılaşır ve kırılır. Sermaye, sürekli olarak işçilerin başkaldırmaları ile uğraşmak zorunda kalır.

Kadınlarla çocukların yığınlar halinde işçi saflarına katılmalarıyla makine, en sonu manifaktür dönemine de erkek işçilerin sermayenin zorbalığına karşı sürdürdüğü direnmeyi kırmış olur. Kadına özgü erdemler onun aleyhine kullanılır, fabrikalarında varolan en ince görev duygusu ve şefkat onun köleleştirilmesi ve ıstırap çekmesi için bir araç haline getirilir.

Makine, adale gücünü vazgeçilmez bir öğe olmaktan çıkardığı ölçüde, adaleleri zayıf, vücut gelişmesi eksik ama eklem ve organları kıvrak işçileri çalıştıran bir araç halini alır, kadınlar ve çocuklar sermayenin ek emek gücüne eklenirler.

Makine, emeği sömürme iştahını kamçılar. Emekğin üretkenliğini yükseltmek, yani bir metanın üretimi için gerekli emek zamanını kısaltmak için en güçlü araç olan makine, sermayenin elinde, ilk kez, el attığı sanayi alanlarında işgününü insan doğasının koyduğu bütün sınırların ötesine uzatmak için en güçlü araç haline gelir.

Sermayenin elinde bulunan makine aracılığı ile işgününün alabildiğine uzatılması, yaşam kaynakları tehdit edilen toplum tarafından tepkiyle karşılanır ve uzunluğu yasa ile belirlenmiş normal bir işgününe ulaşılır. Emek gücünün etkinliği, harcadığı süreyle

ters orantılıdır. Sürenin kısaltılması ile uğrılan kayıp, emek gücündeki artan gerilimle kazanılır. İşgününün 12 saate indirilmesi, İngiltere’de 1832 tarihinde çıkarılan bir yasayla başlar. Her tür makinede yapılan büyük gelişmeler, bunların üretim gücünü geniş ölçüde arttırmıştır. Çalışma saatlerinin kısaltılması, kuşkusuz bu gelişmelerde etkin olmuştur.

Kısacası makinenin işçi üzerindeki dolaysız etkileri, kadınlar ve çocukların çalıştırılması, işgününün uzatılması ve emeğin yoğunlaşmasıdır. Emeğin yoğunlaşması, emek gücünün ya da emekçinin belli bir üretim süresinde daha çok üretime zorlanmasıdır. Bu durum nispi artı değer ve kâr oranını artırır.

ARTI DEĞER ÜRETİLMESİ (ÖRNEK)

Üretim aracı değerinin yeni üretilen ürüne aktarılması	100 YTL
İş gücünün günlük değeri	20 YTL
Bir işçi tarafından bir saat içinde yaratılan yeni değer	10 YTL
İşgücünün süresi	8 Saat
Bir işçinin bir günde yarattığı değer	$10 \times 8 = 80$ YTL
Bir işçi tarafından bir işgünü içinde üretilen metanın toplam değeri (sadece)	$100 + 80 = 180$ YTL
İşçi tarafından yaratılan ve kapitalist tarafından karşılığı ödenmekleştin el konulan yeni değer parçası, artı-değer	$180 - (100 + 20) = 60$ YTL

Sabit sermayenin döner sermayeye oranının büyüklüğü çalışma saatlerinin uzunluğunu istenilir duruma getirmektedir. Makinelerin vb. daha fazla ölçüde kullanılması ile, uzun çalışma saatlerini uzatma dürtüsünü daha da artırıyor, çünkü sabit sermayenin büyük bir kısmını kârlı duruma getirmenin tek yolu budur.

Fabrika

Makine fabrikanın gövdesidir. Makine, kadınlarla çocukların da emeğini katarak, kapitalist sömürünün malzemesini oluşturan insan sayısını artırır; çalışma saatlerini alabildiğine uzatarak işçinin bütün zamanına el koyar ve en sonu, gitgide kısalan sürelerde üretimin çok büyük ölçülerde artmasını sağlayan gelişmelerle, daha kısa süre de daha fazla iş

yaptırmanın, yani emek-gücünü daha yoğun bir biçimde sömürmenin bir aracı haline getirir. Otomatik fabrikanın mimarı Dr. Ure’nin deyişiyle: “Bu geniş salonlarda buharın şefkatli gücü, onbinlerce gönüllü hizmetkarını çevresinde toplar.”

Aletle birlikte işçinin onu kullanmadaki becerisi de makineye geçer. Aletin iş yapma olanağı, insanın emek gücünün zorunlu sınırlamalarından kurtulur. Böylece manüfaktürde işbölümünün dayandığı teknik temel yıkılır. Manüfaktürü nitelendiren uzmanlaşmış işçiler arasındaki kadrolaşmanın yerini, otomatik fabrika, makineyi kullananlar tarafından yapılan her türlü işin bir ve aynı düzeye indirilmesi ve eşitlenmesi eğilimi alır. Parça-işçiler arasında yapay olarak yaratılmış olan farklılaşmaların yerine, yaş ve cinsiyet gibi doğal farklılıklar geçer. Manüfaktüre özgü organik grupların yerini ustabaşı ile bir kaç yardımcısı arasındaki bağlantı alır. Temel bölünme, makineler üzerinde fiilen çalışan işçiler ile bu işçilerin salt çıkarlıklarını yapanlar arasındadır. İşlenecek malzemeyi makineye veren aşağı yukarı bütün “besleyiciler”, çıkarlar (özellikle çocuklar) arasında sayılır. Bu belli başlı iki sınıfa ek olarak, işleri bütün makinelerle bakmak ve zaman zaman bunları onarmak olan, sayı bakımından önemsiz kimselerin sınıfı vardır: Mühendis, makinist, marangoz vb. Bu sınıf, bazıları bilimsel öğrenim görmüş, bazıları meslekten yetişme, fabrika işçileri sınıfından farklı, yalnızca onlara eklenen daha üst bir sınıftır. Bu işbölümü, tamamen teknik bir işbölümüdür. Sistemin bütününtün devinimi, işçiden değilde makineden doğduğu için, iş kesintiye uğramaksızın, her an herhangi bir kimsenin değişmesi mümkündür. Fabrikatörlerin 1848-1850 başkaldırımları sırasında yürürlüğe koydukları vardiya sistemi, bunun en çarpıcı kanıtıdır.

Aynı mekanik işin tekrar tekrar yapıldığı bu bitip tükenmez sefil can sıkıntısı ve alıntı, aynen Sisypheus’un işine benzer. Sırtlanılan ağır iş yükü, tıpkı bir kaya parçası gibi durmadan perişan işçinin üzerine yuvarlanır. Aynı zamanda, bu fabrika işi sinir sistemini tükettiği gibi adalelerin çok yanlı çalışmasını engeller ve hem vücut hem zihin faaliyetlerindeki özgürlüğün her atomunu tümüyle elinden alır.

Emek araçlarını kullanan işçi değildir, tersine, işçiyi kullanan emek araçlarıdır. Ne var ki bu tersine dönüş ilk kez yalnız fabrika sisteminde teknik ve somut bir gerçeklik kazanır. Otomat haline dönüşen

emek aracı, emek sürecinde işçinin karşısına, canlı emek gücüne egemen olan ve onu bitirip tüketen sermaye ve ölü emek şeklinde çıkar. Üretimin zihinsel güçlerinin el emeğinden ayrılması ve bu güçlerin, sermayenin emek üzerindeki kudreti haline dönüşmesi daha önce gösterdiğimiz gibi en sonu makine temeli üzerinde yükselen büyük sanayi tarafından tamamlanmıştır. Fabrika işçisi için önemsiz olan her bireyin özel hüneri, bilim, dev fizik güçler ve fabrika mekanizmasında somutlaşan ve bu mekanizma ile birlikte "patron"un kudretini oluşturan kitle emeği karışısında küçük bir miktar olarak yok olur gider.

Burjuvazinin, proletaryayı bağladığı tutsaklık, hiç bir yerde fabrika sisteminden daha açıkça gün ışığına çıkmamıştır. Burada bütün özgürlükler hem yasa ve hem de gerçekte sona erer. İşçilerin saat beş buçukta fabrikada olmaları gerekir. Birkaç dakika geç kalsalar cezalandırılırlar, 10 dakika gecikirlerse, kahvaltudan sonraya kadar içeriye alınmazlar ve böylece, dörtte bir günlük ücreti kaybetmiş olurlar. Despotun çan sesiyle yatağından kaldırılır, kahvaltudan yemekten çağılır fabrikada başından neler geçer? Burada patron mutlak yasa koyucudur. Gönülün dilediği gibi yönetmelikler yapar, bunda keyfince değişiklikler, ekler yapar; en budalaca şeyleri koysa, mahkemeler işçiye şöyle söyler: Bu sözleşmeye gönülünüzle girdiğinize göre, şimdi onu yürütmek zorundasınız. Bu işçiler dokuz yaşından başlayarak ölene kadar, bu maddi ve manevi işkence altında yaşar. (F. Engels) Fourier, fabrikaları, "ıslah edilmiş hapisaneler" diye adlandırdığında haksız mıydı?

İşçi ile Makine Arasındaki Çekişme

Kapitalist ile ücretli işçi arasındaki savaşımın tarihi, sermayenin kökenine kadar gider. Bütün manüfaktür dönemi boyunca bu çekişme, şiddetle devam edip gitmiştir. Ne varki, ancak makinenin kullanılmaya başlamasıyla, işçi sermayenin somutlaşmış şekli olan bu emek aracının kendisiyle savaşmaya başlamıştır. Kapitalist üretim tarzının maddi temeli olduğu için bu özel üretim aracı şekline karşı başkaldırmıştır.

Abde B. Lancellotti, 1579'da yazdığı ve 1636'da Venedik'te yayımlanan yapıtında şöyle diyor: "Bazı Anthony Müller 50 yıl kadar önce, bu kentte,

aynı anda 4-6 parça kumaş birden dokuyan olağanüstü bir makine görmüştü. Ama bu icadın, birçok işçiyi sokağa dökeneğinden kuşkulanan belediye başkanı, icadı yapanı gizlice boğazlattı ya da boğdurdurdu." Leyden'de bu makine, 1929'a kadar kullanılmadı; kurdela dokumacıların ayaklanması, en sonu, şehir meclisini bu makineyi yasaklamaya zorladı. Hollanda devlet meclisi sonunda, 15 Aralık 1661'de yayınlanan bir kararname ile bunun kullanılmasına belirli koşullar altında izin verdi. 1679'da bu tezgah Polonya'da da yasaklandı. Hamburg'da ise senatonun emriyle halkın önünde yakıldı. Avrupa'yı temelinden sarsan bu makine, aslında, buharlı iplik ve dokuma tezgahının ve 18. yy. sanayi devriminin öncüsüydü.

1630 yıllarında Londra yakınlarında bir Hollandalı tarafından kurulan bir yel bıçkı değirmeni halkın taşkınlığı sonucu yıkılmıştı. İşçilerin makine ile sermayeyi birbirinden ayırt etmeleri ve saldırılarını maddi üretim araçlarına değil bunların kullanım tarzına yöneltmeyi öğrenmeleri için hem zamana hem de deneyime gereksinimleri vardı. Yeni manüfaktürlerin kurulmasına karşı direnme Loncalardan ve imtiyazlı kentlerden gelir. Osmanlı'da matbaya karşı direnişi bu babta düşünmek gerekir.

İngiliz pamuklu makineleri, Hindistan'da vafim bir etki yarattı. 1834-1835'te genel vali şöyle yazıyordu: "Burada sefaletin bir eşine tarihte zor rastlanı. Pamuk dokumacıların kemikleri Hindistan ovalarını beyaza boyamıştır." Kapitalist üretim tarzının, işçiye karşı, bütünüyle emek araçlarına ve ürüne kazandırdığı bağımsız ve yabancılaşmış nitelik, makine aracılığı ile tam bir uzlaşmaz çelişki halini almaktadır. İşte bunun için, makinenin ortaya çıkışıyla birlikte, ilk kez, işçi emek aracına karşı şiddetle başkaldırmıştır.

Emek aracı işçiyi yere serer. Bu, makinenin el zanaatları ya da manüfaktürlerle rekabet ettiği zaman, en şiddetli şekilde ortaya çıkar. Büyük sanayilerde bile, makinelerdeki sürekli iyileştirmeler ve otomatik sistemdeki gelişmeler, buna benzer etkiler yapar. Makinenin amacı, el emeğini azaltmak ve fabrikadaki üretim sürecindeki bir halkayı insandan bir aygıt yerine demirden bir aygıt koyarak tamamlamaktadır. Sözelimi 75 tarama makinesi yerini aynı miktar iş yapan 12 makine alır, 14 işçi daha az çalıştırılır, fire 10 azalır, 10 tasarruf sağlanır. vs.

Makinelerdeki hızlı gelişme, İngiliz fabrikatörlerine Amerikan iç savaşının bitiminden hemen sonra dünya pazarlarını mala boğma olanağı sağladı. Aşırı üretim 1866 yılının son altı ayında kumaşı neredeyse hiç satılamaz hale gelmişti. Bunun üzerine, Hindistan ve Çin'e mal gönderilmeye başlandı ve bu da, doğal olarak malı iyice yoğunlaştırdı. Sonuçta, işçi ücretleri %5 indirildi, haftada dört gün çalışma başladı. 1861-68 arasında 338 pamuklu fabrikası yok olmuş, büyük çapta daha çok üretken makine daha az kapitalistin elinde toplanmıştır. Buharlı dokuma tezgahı, gelişmiş tezgahlar lehine 20.663 azalmıştır.

Buharlı çekici bulan Nasmyth, şöyle der: *"Bizim modern mekanik geliştirmemizin başlıca özelliği, kendi kendine hareket eden makine aletlerin sisteme katılmasıdır. Şimdi artık her makine işçisinin ya da hatta çocuğun yapabileceği şey, bizzat çalışma değil, güzel güzel işleyen makineye yalnızca göz kulak olmaktır. Salt hünerlerine dayanan tüm işçiler sınıfına artık gereksinme kalmamıştır. Eskiden her makinecinin yanında, dört çocuk çalıştırırdım. Yeni mekanik düzenlemeler nedeniyle yetişkin işçi sayısını 1500'den 750'ye indirdim. Böylece kârım oldukça artmış oldu."*

Ure'nin deyişiyle, *"kapitalistler, en sonu bu dayanılmaz kölelikten, yani işçiler ile yaptıkları sözleşmenin ağır hükümlerinden bilimin bulacağı deneyle kurtulma yollarını aradılar ve çok geçmeden mantık kuralları gereğince, kafanın, vücudun daha aşağı derecedeki organları üzerindeki meşru egemenliğini kurdular. (...) İşbölümünün eski siperleri, gerisinde kendilerini çok güvenli gören hoşnutsuzlar takımı, yeni mekanik buluşlarla kanatlarının sarıldığını ve savunma hatlarının bir işe yaramadığını gördüler ve ister istemez teslim olmak zorunda kaldılar."* Ure, otomatik dokuma tezgahlarıyla ilgili şöyle diyor: *"Çalışkan sınıflar arasında düzeni yeniden kurma görevini yüklenen bir yaratık... Bu buluş, daha önce ileri sürülmüş bulunan büyük öğretiyi doğruluyor: sermaye, bilimi hizmetine aldığı anda, işçinin söz dinlemez eli, uysallığı öğrenecektir."*

Bu görüşler fabrika ruhunu dile getiriyor, yalnızca yüzeydeki sinisizmini değil, aynı zamanda, kapitalist beynin budalaca çelişkilerini açığa vuran bölünmüşlüğü de yansıtmaktadır. Sözü ettiği "öğreti"yi yani, sermayenin ücrete bağladığı bilimin yardımıyla daima işçinin inatçı elini uysallaştırdığını öne

sürdüktükten sonra, "fiziko-mekanik bilimin, yoksulları ezmede bir araç olarak zengin kapitalistlere kendisini kiraladığı yolundaki suçlamalar" karşısında öfkeye kapılıyor. İşçi sınıfının dikkatsizlik ve grevlerle, bu gelişmeyi çabuklaştırdıklarını anımsatıyor: *"Bu tür şiddetli başkaldırımlar, kendi başını derde sokan dar görüşlü bir adamın bayağı karakterini açığa vurur."*

Telafi Teorisi

Bir kapitalist, çalıştırdığı 100 işçinin 50'sini işten çıkarsın. Bu başkalaşım ile, serbest duruma gelen herhangi bir sermaye var mıdır? Yoktur, daha önceki toplam sermayeye göre değişen sermaye azalmıştır. Hatta yeni makinelerin yapımında daha fazla sayıda makine işçisi çalıştırılmaya başlansın; buna sokağa atılan işçilere karşı bir telafi diyebilir miyiz? Olsa olsa, bunların yapımında bile işlerinden olanlardan daha azı çalıştırılır. Bunların eski uğraşları dışında değerleri o kadar azdır ki, ancak aşağı türden zaten düşük ücretli işçiler ile dolup taşan sanayilerde kendilerine iş bulabilir.

Makine tek başına alındığında çalışma saatlerini kısalttığı halde, sermayenin hizmetine girdiği zaman bunu unutmak ve gene kendi başına, çalışmayı hafiflettiği halde, sermaye tarafından kullanıldığı zaman işin yoğunluğunu arttırmaktadır; kendi başına, o, insanın doğa üzerindeki zaferi olduğu halde, sermayenin elinde, insanları bu kuvvetlerin kölesi haline getirmektedir; kendi başına, üreticilerin servetini arttırdığı halde, sermayenin elinde bunları sefilleştirmektedir.

Belli bir sanayi kolunda makinenin kullanımı yaygınlaştıkça, bunun görülen ilk etkisi, ona ilk üretim araçlarını sağlayan diğer sanayi kollarındaki üretimin artması oluyor. Sözgelimi kömür ve maden ocaklarında çalışmaya mahkum insanların sayısı, İngiliz fabrika sistemindeki gelişmelere bağlı olarak büyük ölçüde artmıştır. Ama madenlerde yeni makinelerin kullanılması nedeniyle bu artış da azalacaktır. Makine ile birlikte yeni tip bir işçi ortaya çıkmıştır: Makine yapımcısı. Pamuk ipliği üretimindeki hızlı ilerleme, ABD'de tropikal bir bolluk içinde pamuk yetiştirilmesini ve Afrika köle ticaretini zorlamakla kalmamış, aynı zamanda köle yetiştirilmesini başlıca uğraş haline getirmiştir. İlk köle nüfus

sayımının yapıldığı 1790 yılında ABD' de köle sayısı 697.000 idi. Bu sayı 1861' de dört milyona ulaşmıştır. İngiliz yünü sanayi, ekilebilir toprakların koyunlar için mera haline getirilmesiyle birlikte, tarım işçilerini gereksiz hale getirip, bunların kitleler halinde kentlere akmasını sağlamıştır. Ayrıca büyük sanayinin yarattığı dünya pazarları arasında kurulan ilişkiler, ulaştırma ve taşıma işlerinde emeğe talebi artırır.

İşçi sayısının nispeten azalmasına karşın, üretim araçları ile tüketim maddelerindeki artış, kanallar, doklar, tüneller, köprüler vb. gibi, meyvelerini gelecekte verecek olan işlerin yapılmasında emek talebinin artmasına yol açar. Makinenin eseri olan genel sanayi değişimin etkisiyle, yepyeni iş alanları açılır yeni üretim dalları oluşturur.

Büyük sanayinin olağanüstü üretkenliği, diğer bütün üretim alanlarında emek-gücünün daha geniş ve yoğun bir şekilde sömürülmesiyle el ele vererek, işçi sınıfının büyük bir kesimini üretken olmayan bir biçimde çalıştırılmasına ve böylece eskiden ev işlerini yapan kölelerin şimdi de erkek ve kadın hizmetçi, uşak vb. gibi adlar altında bir hizmetkarlar sınıfı olarak tekrar ortaya çıkmasına izin vermiş olur.

Pamuklu Sanayi'de Bunalımlar

Belli bir sanayi koluna, fabrika sisteminin, eski el zanaatları ile manifaktür aleyhine genişlemesi halinde, sonucun, ateşli silahlar ile donanmış bir ordunun, ok ve yayla donanmış bir orduyla karşılaşması kadar kesin olacağı apaçıktır.

Makinenin elde edilmesine yardımcı olduğu büyük kârlar, hızı gitgide artan bir sermaye birikiminin kaynağı olarak, yeni yatırım alanları arayan ek toplumsal sermayenin (genişlemiş yeniden üretim) en uygun üretim alanlarına çeker. Fabrika eylemi belli bir büyüme ve olgunluk derecesine ulaşır ulaşmaz, ve özellikle, teknik temeli olan makinenin kendisi makine ile üretilmeye başlar başlamaz; kömür ve demir madenciliği ile meta sanayileri ve ulaştırma araçlarında köklü bir devrim olur olmaz, kısacası, modern sanayi sistemiyle üretim için gerekli genel koşullar kurulur kurulmaz, bu üretim tarzı bir esneklik kazanır ve yalnızca hammadde ve sürüm pazarları bulunmaması dışında hiçbir engel tanımayan az sınırlı bir genişleme olasılığına ulaşır. Bir yan-

dan, makine aynı şekilde hammaddeyi çoğaltıcı bir etki yaratır; örneğin çırçır makinesinin pamuk üretimini arttırması gibi. Öte' yandan makineyle üretilen malların ucuzluğu ile birlikte, ulaştırma ve iletişim araçlarındaki gelişmeler, dış pazarların ele geçirilmeleri için silah sağlamış olur. Başka ülkelerdeki el-zanaatlarını ortadan kaldırarak buraları zorla hammadde ikmal alanları haline getirir. Doğu Hindistan, bu yolla Büyük Britanya için, pamuk yün, kenevir, jüt, indipo üretmek zorunda kalmıştır. Büyük sanayi, işçilerin bir kısmını sürekli bir şekilde "fazlalık" haline getirerek, kök saldı bütün ülkelerde, büyük çapta göçlere ve yabancı toprakların sömürgeleştirilmelerine yol açar ve bu ülkeleri anayurt için hammadde yetiştiren yerleşme yerleri haline getirir; örneğin Avusturalya'nın yün yetiştiren bir ülke haline sokulması gibi. Yeni ve uluslararası bir işbölümü, büyük sanayinin başlıca merkezlerinin gereksinmelerine uyan bir işbölümü ortaya çıkarır ve yeryüzünün bir bölümünü temel olarak sanayi alanı haline, öteki bölümünü hammadde sağlayan tarımsal üretim alanı haline getirir. Bu devrim, tarımda da köklü değişikliklerle bir arada bulunur.

Fabrika sisteminin özünde bulunan ve sıçramalarla genişlemesini sağlayan muazzam güç ile bu sistemin dünya pazarına bağımlılığı, zorunlu olarak hummalı bir üretime yol açar, bunu pazarların mal fazlası ile dolması izlediği gibi, pazarların daralması da üretimi felce uğratar.

Modern sanayi yaşamı, birbirini izleyen, ılımlı faaliyet, gönenç, aşırı üretim, bunalım ve duraklama dönemleri halini alır.

Makinenin çalışma yaşamı ve dolayısıyla işçinin varolma koşullarında yarattığı bu güvensizlik ve kararsızlık, sanayi çevrimin bu dönemsel değişimleri nedeniyle, normal görülen şeyler olur. Gönenç dönemleri dışında kapitalistler arasında, pazarların paylaşılması için çok şiddetli bir savaşım olur. Bu pay, ürünün ucuzluğu ile doğru orantılıdır. Emek-gücünün yerini almak üzere daha gelişmiş makinelerin kullanılması ve yeni üretim yöntemlerinin uygulanması konusundaki bu savaşımın doğurduğu rekabet dışında her sınıf çevirmede metalleri ucuzlatma amacıyla ücretleri zorla emek gücünün değerinin altına düşürme çabalarının ortaya çıktığı bir döneme gelinir.

Rekabet sonucu birbirini pazardan sürme yarışına giren kapitalistler ücret düşürürler, karlarını arttırırlar.

1770 ile 1815 yılları arasında İngiliz pamuklu sanayinde 45 yıl içerisinde yalnızca 5 yıllık bunalım ve duraklama olduğunu ve bunun da tekel dönemine rastladığını görüyoruz. 1815-1863 arasında 28 yıllık depresyon ve durgunluğa karşılık, yalnızca 20 yıllık canlanma ve gönenç dönemi var. 1815-1830 arasında Kıta Avrupası ve Birleşik Devletler ile rekabet başlamıştır. 1833'ten sonra Asya pazarlarının genişlemesi insan soyu yok edilerek (Hintli dokumacıların toptan ortadan kaldırılması) zorla gerçekleştirildi. 1846'dan 1863'e kadar 9 yıllık depresyon ve durgunluğa karşı, 8 yıllık ılımlı bir gidiş ve gönenç dönemi vardır.

Büyük Sanayinin Manifaktürde, El Zanaatlarında ve Ev Sanayinde Yol Açtığı Devrim.

-Makinenin, el zanaatlarına dayanan elbirliği ile, el işçiliği arasındaki işbölümüne dayanan manifaktürü ortadan kaldırması: Ekin biçme makinesinin, biçiciler arasındaki elbirliğinin yerini alması gibi; ya da iğne yapma makinesinin 11 saatlik işgününde 145.000 iğne üreterek, 10 kişinin elbirliğiyle bir günde ürettiğinden 100.000 fazla üretmesi gibi. Bu gidiş fabrikaya doğrudur. Fabrika sistemi, kural olarak, makineyi hareket ettirmek için insan adalesinin yerini, buhar ya da su gibi, mekanik bir gücün alınmasıyla ortaya çıkar.

-Fabrika sisteminde uygulanan ve üretim sürecinin bütün evrelerini tahlil etme ve ortaya çıkan sorunları, mekanik, kimya ve diğer bütün doğa bilimlerinin yardımıyla çözümleme ilkesi artık, her yerde geçerli ve uygulanan bir ilke halini alır. Demek ki, makine, manifaktür sanayilerine yavaş yavaş sızar. Böylece, manifaktürün eski işbölümüne dayanan örgütlenmesinin katılaşmış yapısında bir gevşeme olur, çözümler ve sürekli değişimlerin yolunu açar. Kollektif işçinin bileşiminde köklü bir değişim olur. Bundan böyle işbölümü kadınların, her yaştan çocukların, vasıfsız işçilerin çalıştırılmasına, yani ucuz emeğe dayanır. Sözelimi bir gömlek fabrikasının da 1000 işçi çalışır, ülkenin her yanına dağılmış 9.000 kişi de kendi evlerinde (ev sanayi) gene bu fabrika için çalışır. Mekanik sanayinin arka planında sömürdüğü bu modern ev sanayi dehşet verici bir durumdur. Bunların çalışması kölelikten farksızdır.

Bunun, geçmiş bir çağın dehşeti olduğu sanılabilir ama o günden bu yana bu durum farklı biçimlerle sürmektedir.

-Modern manifaktür (Marx, gerçek fabrika dışında kalan bütün büyük işyerlerini böyle tanımlar) birer mezbaha biçimini alır. Buralarla, ilgili anlatılar roman yazarlarının en ürpertici imgelemelerini geride bırakır:

-Modern manifaktürden ve ev sanayinden büyük modern makine sanayine geçilir, fabrika yasalarının bu sanayilere uygulanması ile bu devrim hızlanır. Kendiliğinden başlayan sanayi devrimine, fabrika yasalarının, kadınları, gençleri ve çocukları çalıştıran bütün sanayi kollarına uygulanması yapay olarak yardımcı olmuştur. İşgünün süresi, yemek ve dinlenme paydosları, başlangıç ve bitiş saatlerinin zorunlu olarak düzenlenmesi, çocuklar için vardiya sisteminin uygulanması, belli bir yaştan altındaki çocukların çalıştırılma yasağı vb. bir yandan daha fazla makine kullanılmasını ve devindirici güç olarak adale yerine buhar gücünün geçmesini zorunlu kılar. Üretim araçlarında yoğunlaşma, işçilerin sayısında artmayı getirir.

Fabrika Yasaları

Toplumsal, kendi kendine gelişip şekillenen üretim biçimine karşı ilk bilinçli ve yöntemli tepkisi olan fabrika yasaları, gördüğümüz gibi, tıpkı pamuk ipliği, otomat ve elektrikli telgraf gibi büyük sanayilerin zorunlu bir ürünüdür.

Kapitalist üretim tarzının niteliğini, temizlikle sağlığın korunması için gerekli en basit araç ve gerecin parlamentodan çıkacak bir yasayı zorunlu kılmasından daha iyi ne gösterebilir. 1864 tarihli fabrika yasası, çömlekçilik işkolunda, çoğu durumda 20 yıl ve bazende ebedi süren bir perhiz döneminden sonra, 200 işyerini badanalatmış ve temizletmiştir.

Büyük Sanayi

Kapitalizm de makinelerin elverişliliğinin ölçütü toplum için, bir makinenin yapımında harcanan emek, bu makinenin kullanımı yoluyla ikame edilen emek miktarından daha az olmasıdır. Kapitalist için ise makinaların değeri, yerini aldığı işgücünün değerinden daha az olması halinde yararlıdır.

Büyük Sanayi ve Tarım

Büyük sanayi, tarım alanında, diğer alanlardan daha fazla devrimci bir etki yapmaktadır ve bu nedenle de, eski toplumun kalesi olan köylüyü yok ederek, yerine ücretli işçiyi koymaktadır. Böylece, toplumsal değişme isteği ile uzlaşmaz sınıf karşıtlıkları, kırsal bölgelerde de kentlerdeki düzeye yükselmiştir. Rasyonel olmayan eski usul tarım yöntemlerinin yerini bilimsel yöntemler almıştır. Kapitalist üretim, tarım ile manifaktüri çocukluk çağlarında birarada tutan eski birlik bağını kopartıp atmıştır. Ama aynı zamanda, gelecekte daha üst düzeydeki bir sentezin maddi koşullarını yaratır, yani tarım ile sanayinin geçici bir süre devam eden ayrılıklar sırasında kazandıkları daha yetkin biçimlere dayanan birliğini. Kapitalist üretim, nüfusu, büyük merkezlerde toplayarak, kent nüfusuna gittikçe artan bir ağırlık kazandırırken, bir yandan toplumun tarihsel devindirici gücünü yoğunlaştırdığı gibi, öte yandan da insan ile toprak arasındaki madde dolaşımını bozar, yani insanın yiyecek ve giyecek olarak tükettiği öğelerin toprağa tekrar dönüşünü engelleyerek toprağın verimliliğinin sürekli olması için gerekli koşulları bozmuş olur. Böylece aynı anda, hem kentli emekçinin sağlığını ve hem kır emekçisinin zihinsel yaşamını tahrip eder.

Kapitalist üretim, teknolojiyi geliştirir ve ancak bütün zenginliğin asıl kaynağını, yani toprağı ve emekçiyi kurtararak çeşitli süreçleri toplumsal bir bütün içinde birleştirir.

Emeğin Kapitalizm Tarafından Toplumsallaştırılması

Makineye dayanan büyük sanayinin temel karakterlerini şu sözcüklerle özetleyebilir: Emeğin toplumsallaştırılması

Toplumsallaştırılmış emeğin temel biçimleri:

- 1- Üretim yoğunlaşması
- 2- Toplumsal işbölümü ve uzmanlaşmanın geniş ölçüde gelişmesi
- 3- Kişisel bağımlılık biçimlerinin ortadan kaldırılması ve ücretli işçiliğe geçiş.
- 4- Tarımda çalışan nüfusun azalması
- 5- Nüfusun sermayenin gereksinmesine cevap veren bir biçimde hareketlilik kazanması, içe ve dışa göç vs.

6- Proletaryanın sayısal artışı, büyük kapitalist işletmelerde ve sanayi merkezlerinde artan bir biçimde yoğunlaşması

Kapitalizmin temel çelişkisi: Üretimin toplumsal karakteri ile üretimin özel mülkiyeti arasındaki çelişki

Bu çelişkinin görünüş biçimleri: Proletarya ile burjuvazi arasındaki çelişki; üretim ile tüketim arasındaki çelişki; tek tek işletmelerde üretimin örgütlenmesiyle tüm toplumsal üretim arasındaki çelişki.

Kapitalizmde Ücretler

Emek gücü değerinin ya da fiyatının iş ücretine dönüşmesini incelemekle kapitalist gerçeğin yüzünde kalan olaylardan birini daha ele almaktayız.

Burjuva toplumunun görünüşünde, iş ücreti, emeğin fiyatı olarak belli bir miktarda emek için ödenen belli miktarda para olarak görünür. Böylece, herkes emeğin değerinden söz eder ve bunun para olarak ifadesine onun gerekli ya da doğal fiyatı der.

Bir metanın değeri nedir? Üretim için harcanan toplumsal emeğin nesnel şeklidir. Peki biz bu değer miktarını nasıl ölçüyoruz? Onda bulunan emeğin niceliği ile, emekçi, emeğine bağımsız nesnel bir varlık verebilseydi, o emek değil, bir meta satmış olurdu. Pazarda, para sahibi ile doğrudan doğruya yüzyüze gelen aslında emek değil, emekçidir. Onun sattığı, kendi emek gücüdür. Emek, değer in özü ve değer in için ölçüsüdür, ama kendisinin değeri yoktur. Emeğin değeri, ifadesi, toprağın değeri gibi sanal bir ifadedir. Sanal ifadeler, üretim ilişkilerinin kendisinden doğar. Bunlar, temel ilişkilerin görünüşel biçimleri için bulunmuş kategorilerdir. Şeylerin kendilerini, çoğu zaman tersine çevrilmiş görüntüleri içinde açığa vurdukları, ekonomi politik dışı da bütün bilimcilerce çok iyi bilinir. Emeğin değeri, emek gücünün değerinin yalnızca akla uygun olmayan bir ifadesi olduğu için, emeğin değerinin daima ürettiği değerden daha küçük olması zorunluluğu kendiliğinden ortaya çıkar. Burada söz konusu olan şey metanın fiyatı ve değeri konusunda olduğu gibi, öz ile görünüş sorunudur. Bize doğrudan deney ve duyum aracılığıyla ampirik olarak verilmiş olayların, nesnelerin ve süreçlerin tümüne görünüş (fenomen) deriz. Görünüş, öz'den farklı olarak bir kerelik,

rastlantılık ve değişebilirlik özellikleri gösterir. Bilgilerimizin görgü, duyum düzeyinde kalması, bizi ampirizme, öznel idealizme ve bilinemezciliğe götürür. Emek gücü değerın fiyatı olarak görünmesiyle, karşılığı ödenen emek ile karşılığı ödenmeyen emek ayrımı ortadan kalkardı.

Kapitalistin olduğu kadar işçinin de tüm hukuk anlayışları, kapitalist üretim tarzının bütün yalanları, aldatmaları, bütün özgürlük yanılsamaları, kaba ekonominin savunucusu bütün saçmalıklar, gerçek ilişkiyi görünmez yapan ve tersine gösteren bu görünüş biçimine dayanır.

Meta haline gelen emek-gücü (meta işgücü)nün fiyatı ücrettir. Yani ücret, meta işgücünün değerinin dönüştürülmüş biçimidir. Çünkü ücret işçinin belli bir çalışma süresi içinde kapitalistten aldığı paradır. Ama ücretle sanki işgücü değil, işçinin emeğinin karşılığı ödeniyormuş, sanki ücret emeğin fiyatıymış gibi bir görünüm yaratıldığı içinde, sömürü göze görünmez, kavranamaz olur. Ücret sömürüyü, görünüş özü gizler. Burada şu sonuçlar görülür.

- 1) İşçi sanki emek gücünü değil emeğini satıyormuş gibi görünür.
- 2) İşçi, ücreti ancak iş bittikten sonra alır.
- 3) Ücret, işgünün uzunluğuna doğrudan bağlıdır.
- 4) İşin kalitesine göre ücretlerde farklıdır.

Peki kapitalist ücretin emeğin fiyatı olmadığını nasıl kanıtlarız? Fiyat, değerin parayla ifadesidir. Emeğin fiyatı varsa değeri de olmalıdır. Değer, emek miktarıyla ölçülür. Sözelgeşi 8 saatlik işgünün değeri nasıl belirlenir? 8 saatlik çalışma süresiyle demek, saçma bir totoloji olur. Çünkü emeğin değerini emek belirlemez; bir meta olan işgücünü emek niceliğiyle ölçemeyiz.

Bir değeri olan emek değildir. Emeğin değer yaratan olarak özel bir değere sahip olması, tıpkı ağırlığın özel bir ağırlık birimine, sıcaklığın özel bir ısı birimine, elektriğin özel bir akım şiddetine sahip olması gibi olanaksızdır. Meta olarak satın alınan ve satılan emek değil emek-gücüdür. Emek, meta olur olmaz, değeri toplumsal bir ürün olarak nesneleşmiş olan emeğe göre ölçülür, değer, emeğin üretimi ve yeniden üretimi için toplumsal olarak gerekli emeğe eşittir. Bu, Marksist değer teorisidir.

İş ücretinin çok değişik biçimlerde olması, ücretin, emeğin karşılığının ödenmesi anlamına geldiği sanısını uyandırabilmektedir. Ücretleri iki temel biçime ayırmak olanaklıdır: Zaman ücreti, parça ücreti.

Zaman ücreti, gerçekleştirilen çalışma süresiyle ölçülür. İşgününün uzatılması ve işin yoğunlaştırılmasıyla (çalışmanın ağırlaştırılmasıyla) sömürde artar, çünkü iş saatinin fiyatı düşer. Zamana dayalı ücret, saat ücreti, günlük ücret, haftalık ücret ve aylık ücret olarak gerçekleşebilir.

Emeğe dayalı ücretin temel biçimlerinden parça başına (terletme sistemi) ücrette gelince, parça başı ücret (akord ücret) zaman ücretinin değişik bir biçimidir. Ücret, doğrudan doğruya imal edilen parça başına bağlanır. İşgücünün günlük değeri, üretilmesi gereken parçaların sayısına bölünür. Bu durumda emeğin karşılığının ödendiği izlenimi daha da çok artar. Bu biçimde, üretim daha kolay denetlenir. İşin kalitesi parçanın kendisiyle ölçülendirilir, parça kötü olursa, ücret kısılır. İşçi parça sayısını artırarak ücreti çoğaltmak için çalışma kapasitesini sınırına değin zorlar. Derken kapitalist akord çalışmayı uygular, bu ölümdür.

Günümüze ücret sisteminin temel biçimleri, bu iki sistemin değişmiş ya da bileşik şekilleridir. Bunlardan biri de analitik işyeri değerlendirmesidir: Her işçi için ayrı ücret koşulları saptanır. Ücretin yüksekliği randumana göre haklı ücret izlenimi uyandıracak birçok etmene bağlıdır. Bu ücret sisteminde burjuvazinin başlıca amacı işçileri bölüp, dayanışmasını kırmak, görünüşte, ücret dağıtımını adaletini sağlıyor izlenimi vermektir. Ayrıca başarı ikramiyesi, kazançtan pay verme gibi ücret şekillerine de rastlanır. Ücret şekilleri; sömürüyü artırır ve gizler; işçilerin ve sendikaların ücret artışı için yürüttükleri eylemleri zora sokar, engeller, ücret politikasının bilimselleştirilmesi demagojisi ise tüm girişimciler ile tekelleci sermayenin ekonomi politikasının, işçi sınıfının ve sendikaların, tekelleci sermayenin işine gelen bir ücret talebinde birleştirilmeleri hedefini taşır.

Brüt, net ve gerçek ücret nedir? "Brüt ücret", işçinin sözleşmesi gereği alacağı para ücretidir. "Net ücret", işçinin doğrudan vergiler ve giderlerin düşülmesinden sonra alacağı paradır. Bu giderler vergiler, sermayedar tarafından kesilip devlete iletilir. "Gerçek ücret", ücretin satın alma gücüdür, yani fiyat artışları (enflasyon) karşısında net ücretin gelişme

durumdur. Vergiler ve giderler daima net ücretten daha hızlı tırmanırlar:

-Brüt ücret:	100
%25 vergi ve diğer giderler	-25
-Net ücret	75
-Fiyatların % 10 artışı	-10
-Reel-gerçek- ücret	65

Özet olarak emek, yaratılmadan önce pazara gelen bir metadır, pazara getirildiği anda yaratılır. Emekğin ücreti, görüldüğü şey değildir, yani fiyata karşılık olan değer değildir; aksine, sadece işgüçlü fiyata karşılık olan değer maskelenmiş bir biçimdir. İşçilerin sermayeye karşı ortak mücadelesi, kapitalist ücret yasasının kaçınılmaz sonucudur. Bu yasa emek-gücünün karşılığını aldığı iddia eder. Hatta gerçek ücretlerin artmasıyla sınıf karşılığının yok alacağını iddia eden burjuva görüşler bile vardır. İşçi sınıfı, toplumdaki konumu, sayıca yoğunluğu, örgütlenmişliği, disiplini, dayanışması ve mücadele gücü yönünden (toplumun tüm diğer katmanlarından önce) kapitalizmin mezar kazıcısıdır.

Ücretlerdeki ulusal farklılıklar

Ulusal bir ülkede kapitalizmin gelişmesiyle orantılı, emekğin ulusal yoğunluğu ve üretkenliğinde uluslararası düzeyin üzerine çıkar. Çeşitli ülkelerde aynı emek-zamanında üretilen aynı türden metaların farklı miktarları, bu yüzden, farklı fiyatlarla yani uluslararası değerlere göre değişen bir miktar parayla ifade edilen ve eşit olmayan uluslararası değerlere sahip olurlar. Bu nedenle de paranın nispi değeri, kapitalist üretim tarzının daha fazla gelişmiş olduğu bir ülkede, bu üretim tarzının daha az gelişmiş olduğu bir ülkeye göre daha küçük olur. Buradan nominal ücretlerin, emek-gücünün para ile ifade edilen eşdeğerlerinin de birinci ulusta, ikincisine göre daha yüksek olacağı sonucu çıkar. Ne var ki bu, hiçbir zaman, sözü edilen bu yüksekliğin gerçek ücretler, yani emekçinin tüketimine giren geçim araçları için de geçerli olduğunu tanıtlamaz.

Sermaye birikimi

Kapitalist kâr, iki amaçlı kullanılır: Birincisi, kapitalistlerin tüketim ihtiyaçlarının giderilmesi,

yani hisse sahiplerine yapılan kâr payı ödemeleri ile yöneticilerin maaşlarının ödenmesi. Bu, basit yeniden üretimdir. İkincisi, ek üretim araçları ve emek gücü satın alınması. Bu genişletilmiş yeniden üretimdir ve işletmenin üretim ölçeğinin bu genişletilmesine sermaye birikimi diyoruz. Sermaye birikimi genel olarak sistemin bir yandan yeniden üretilmesini ve diğer yandan büyümesini temin eder. Bu kapitalizmin temel hareket yasasıdır.

Kapitalizmin özü ne girişim ruhunda ne de bir kazanç-kâr sağlamak amacıyla bir dizi alım satımın finansmanı için para kullanımdadır. Kapitalizm, bir toplumsal üretim ilişkisidir, öyle ki yalnız piyasaya yönelik bir meta üretim sistemi değil, özellikle içinde emek gücünün kendisinin tüm diğer mübadele araçları gibi alınıp satılan bir meta haline geldiği bir sistemdir. Yani sadece son derece büyük sermayeleri yöneten insanların varlığı yeterli değildir, sermayenin üretimde bir artı değer yaratarak genişlemesi ve ilerlemesi için emeği devreye sokacak şekilde kullanılması gerekir. Yoksa, kapitalizm bir bisiklet gibi devrilir. Kapitalizmi sürekli birikime mahkûm eden neden budur. Çünkü, her girişimciyi aralıksız olarak üretim yöntemlerini iyileştirmeye ve yatırım yapmaya zorlayan rakipleri, diğer kapitalistler vardır. Bu rekabet yanında, işçi-burjuva karşıtlığı da kapitalistleri artı değeri yaratma tarzlarını sürekli yenilemeye itmektedir.

17. yüzyılda tarım kanunları, endüstriye yün yetiştirmek için fakir İngiliz köylerini, köydeki geçim araçlarından çekip alır ve sonra da onları şehirlerde ne iş olursa olsun yapacak hale getirir. Kapitalist sistem her zaman "ücretli işçiyi yeniden üretmeyi" bilmiştir.

Her toplum kendini yeniden üretebilmek için üyelerine "tüketim malları" (giysi, yiyecek, kitaplar, evler, elektrik, vb) ve tüketim malları üretmek için "üretim araçları" (üretken tüketim maddeleri makineler, hammaddeler, elektir, vb) üretmelidir. Bu bile kapitalist toplumda karşıtlık yaratır. İşçiler, tüketim maddesi satın alır, kapitalistler üretim araçlarının sahibidir. Bu ikisi arasındaki üretim ilişkisi, özel mülkiyetin hakim olduğu toplumsal ilişkidir.

Kapitalist birikim (sermayenin yığılması, yoğunlaşması, konsantrasyonu) artan toplumsal zenginliği çok az sayıdaki sermayedarn elinde toplayıp tekelleştirir ve işçi sınıfı üzerindeki baskıyı artırır.

Aynı zamanda, kapitalist birikim, üretimi merkezlerde toplayarak, sosyalizmin maddi önkoşullarını hazırlar.

Kıscacası artı-değerin sermaye olarak kullanılmasına ve tekrar sermayeye dönüştürülmesine, sermaye birikimi denir. Bu, kapitalizme özgü tarihsel bir birikme tarzı ve tarihsel geçicilik özelliği taşıyan, toplumsallaşmış üretimin koşulları altında genişletilmiş yeniden üretim sürecinin oluşmasıdır.

Yeniden üretim nedir? Bir toplumun tüketimi bir yana bırakması nasılsa hemen hemen olanaksızsa, üretimden vazgeçmesi de o denli olanaksızdır. Bu bakımdan sürekli bir ilişki olarak ve devamlı yenilenmesinin akışı içinde, her toplumsal üretim süreci aynı zamanda yeniden üretim sürecidir. Demek ki yeniden üretim salt tüketilmiş üretim araçlarının yeniden yerine konması değil, aynı zamanda toplumun, üretim ilişkilerini yeniden üretmesidir. Kapitalizmde toplumsal ilişkilerin yeniden üretimi: Sermaye erkinin işçi sınıfı üzerindeki egemenliğinin yeniden üretimi ve aynı zamanda bu egemenliğe bağlı olarak kapitalizmin artan tüm çelişkilerinin yeniden üretimidir.

Basit yeniden üretim

Basit yeniden üretimden ne anlamalıyız? Aynı basamakta kalan üretimi anlamalıyız. Tüm artı-değer, yatırıma değil, kapitalist tarafından özel lüks tüketime harcanır. Sözgelimi 80s+20d bileşenli bir sermayede %100 artı değer oranı gerçekleştiğinde 80+20+20=120 eder. Kapitalist bunun 20'sini kendisi için kullansa, başlangıçta sürdürdüğü sermaye ile yine üretime devam eder. Sermaye beş kez devir yapsa 5.20=%100'ünü kendisi için kullanır, yani yatırıdığı sermaye kadarını kendisi için kullanır. Yani işçi ona sermayesi kadarını tamamen yeniden yaratmıştır. Bu mülk, kapitalistin geliştirdiği mülkiyet değil, karşılığı ödenmeden işçiden ele geçirdiği artı-değerdir.

Kapitalist düzende sermaye, kendini emekçinin çalışması ile yeniden üretir. Emek-gücü karşılığında verilen ücret, sermaye gerekli tüketim maddelerine dönüşmekte ve bunların tüketimi ile emekçinin kasları, sinirleri, kemikleri ve beyni yendiren üretilmekte ve yeni emekçiler üretilmektedir. Yani bireysel tüketim, emek-gücü karşılığında sermayeye verilen

geçim araçlarının, tüketilmek üzere sermayenin emrine verilen taze emek gücüne tekrar çevrilmesidir.

Zira emekçinin tüketimi iki yönlüdür. Üretim sırasında, emeğiyle üretim araçlarını tüketir ve bunları yatırılan sermayeden daha değerli ürünlere dönüştürür. Bu "üretici üretimidir" ve aynı zamanda da emek-gücünün, onu satın alan kapitalist tarafından tüketilmesidir. Öte yandan emekçi, emek-gücü için kendisine ödenen parayı geçim araçlarına çevirir. Bu bireysel tüketimdir. Birincisinde emekçi, sermayenin devindirici gücü olarak iş görür ve kapitaliste aittir. İkincisinde kendisine aittir ve üretim faaliyetleri dışında kendi gerekli yaşamsal işlevlerini yerine getirir. Birincinin sonucu ile kapitalist yaşar, ikincininki ile işçi.

Romalı köle prangaya vurulurdu, ücretli emekçi, sahibine, görünmeyen bağlarla bağlanır. Bağımsızlık görüntüsü, işverenin devamlı olarak değişmesi ve bir de bir sözleşmenin varsayılan hükümleriyle sağlanır ve sürdürülür.

Sermaye, serbest emekçi üzerindeki mülkiyet hakkını güvenlik altına almak için gerektiğinde yasal yollara başvururdu. Örneğin, 1815 yılına kadar İngiltere'de, makine yapımında çalışan mekanik işçilerin dışarıya göç etmeleri, ağır cezalar konularak yasaklanmıştı.

İşçi sınıfının yeniden üretimi bir kuşaktan diğerine aktarılan bir hüner birikimini de birlikte getirir. Böyle hünerli bir sınıfın varlığını kapitalistin ne ölçüde kendisinin hakkı olarak bildiği, üretim etmeleri arasında saydığı ve onu hangi ölçüde kendi değişen sermayesinin gerçek şekli olarak gördüğü, kendisini bu sınıftan yoksun bırakmakla tehdit eden bir bunalımın patlak vermesiyle derhal görülür.

Fabrikatörlerin seçkin sözcüsü Potter, her ikisi de kapitaliste ait iki tür "makine" arasında bir ayrım yapıyor: Bunlardan birisi fabrikada duruyor, diğeri ise geceleri ve bir de pazar günleri fabrika dışında kulübelerde kalıyorlar. Bunlardan biri cansız diğeri canlı.

Kapitalist üretim süreci, kendi iç bağıntısı içerisinde ya da bir yeniden üretim süreci olarak düşünüldüğünde, yalnız meta üretmekle artı-değer üretmekle kalmıyor, aynı zamanda kapitalist ile ücretli işçi arasındaki toplumsal ilişkiyi de üretiyor ve yeniden üretiyor. Sürekli hale getiriyor (s. 594)

ANADOLU'DAN ETNİK MANZARALAR: ARTAKALANLAR

A. KARATAŞ

Klasikleşmiş şekliyle söylenecek olursa; Fransız Devriminden bu yana hayatın dominant paradigmaları, kendilerinin neden olduğu sorunlarla uğraşmaktadırlar. Söz konusu devrimden beri siyasal hayatın en temel aktörlerinden olan ulus-devlet, bu paradigmalardan biridir. İmparatorlukların çokuluslu unsurları olan etnik, dini vb gruplar, ulus-devlet paradigmasında ya azınlıklar olarak ve egemen sistemin altına yerleştirilerek, entegratif ya da yok sayılarak asimilatif süreçlere tabi kıldılar. Bu iki kategoriye girmeyenler ise, bir bütün halinde yok edilmek istendiler. Bunun nedeni, egemen paradigmanın, örneğin modernitenin ve ulus-devlet olgusunun herkes için geçerli olacak bir kültür tanımında direnmeleridir. Yaklaşık 300 yıldır görünmezleştirilen etnik kimlikler, günümüzde belli biçimlerde görünürlük kazanmaktadırlar. Daha fazla görünürlük kazanmaları ise, ulus-devlet konseptinde gerçekleşecek -teorik ve reel- çözülmeye bağlıdır.

Artakalanlar, dört genç antropoloğun görünürlük kazandırdıkları belli etnisite ve etnisite içi sınırları incelemektedir. Assmann'ın dediği gibi, etnisiteyi arayan bulur. Bu derece göreceliğe yakın olan bu kavram, kolektif kimlik tasarımcıları ve öz kimlik tanımlayanları için en provokatif tartışma alanlarını sağlamaktadır. Bundan dolayı tartışmanın ne tür bir zemin üzerinden yürütüldüğü önem kazanmaktadır. Artakalanlar, bu tartışmayı bilimsel metotlar çerçevesinde Yezidi, Aşiret, Poşa ve Nusayri kategorilerine uygulamaktadır.

Hacettepe Üniversitesi, Antropoloji Bölümü Araştırma Görevlisi Ç. Ceyhan Suvari, Güneydoğu Anadolu Bölgesinde iz sürerek sayıları azalan Yezidileri inceleyen, Yezidi kimliğinin öz tanımlama biçimine dayanarak etno-din kavramına ulaşır. Etnik ve dini kimliğin sınırlarını birleştirerek, Yahudilik kimliğine benzer bir formu tartışmaktadır. Bu bağlamda Yezidilik kimliğini, uluslaşma sürecindeki Kürt kimliğinden ayırır.

Orta Anadolu Kürtlerinden Şeyhbızın ve Reşvan aşiretlerini karşılaştırmalı olarak ele alan Ayşe Yıldırım, aynı etnik kimlikle tanımlanmalarına rağmen iki grubun hangi bağlamlarda birbirleriyle çatıştıklarını incelemektedir. Ankara'nın Haymana ilçesine bağlı yerleşimlerde yapılan bu çalışma, Kürt diasporasının

bir ayağını ve etnisite sorunlarını, egemen kimlik çerçevesinde vermesi açısından ilginçtir. Etni-içi çatışmayı, etnikler arası çatışma bağlamlarında okumaya çalışanlar için iyi bir örnek sunar.

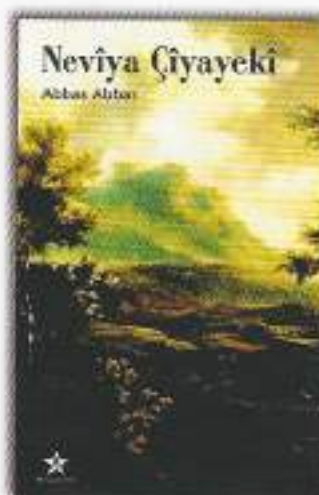
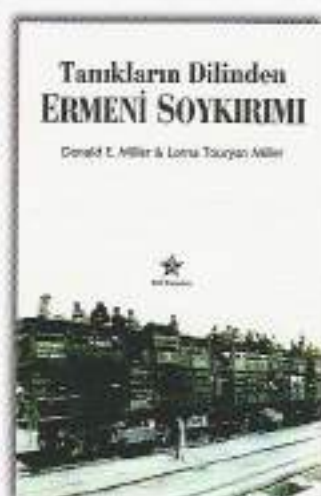
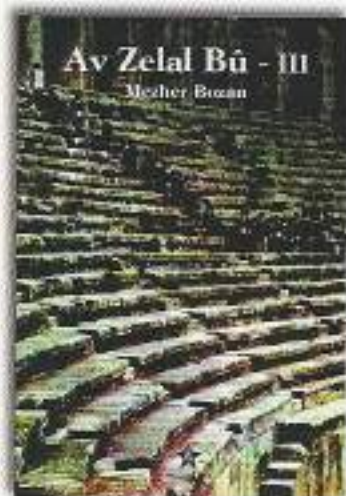
Kocaeli Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü Öğretim Görevlisi Tülin Bozkurt, üretim ve yaşam biçimleri bağlamında Çingene kimliğine dahil olmasına rağmen, grubun kendi öz tanımlama argümanlarına dayanarak 'Poşalık' kimliğini, toplumsal bir 'leke' olarak görülen Çingene kimliğinden ayırır. Ankara İsmet Paşa Mahallesindeki Poşalar üzerine yapılan bu çalışmada damganın (stigma), kimlik kurgulamasında nasıl bir rol oynadığını göstermesi açısından son derece ilginçtir.

Adana ve Antakya Merkez ile Samandağ ilçesinde çalışan İlker M. İsoğlu, Arap ve Alevi kimlikleri çerçevesinde Nusayri etnisitesini incelemektedir. Hristiyanlık, İslamiyet ve daha bir çok inanç yapılarının senkretik bir bileşeni olan Nusayriler, inancın temelinde yer alan 'sır'larıyla, kadının grup içi konumlandırılma biçimiyle Anadolu Aleviliğinden farklılaşan bir etnisite olmaktadır. En az araştırılan ve günümüze kadar kendini gizleyebilen bir Alevilik olarak Nusayriliğin yavaş yavaş görünürlüğüne tanık oluyoruz. İsoğlu, bu kimliğin öz tanımlama biçim ve sınırlarını toplumsal cinsiyet ilişkileri çerçevesinde incelemektedir.

Bu dört inceleme, Barthçi yaklaşımın (transaksiyonalizm), kimliğin kaygan sınırlarına getirdiği, çığır açan yaklaşımı çerçevesinde ele alınmıştır. Kimlik, egemen ulus sistemlerin bize dayattıkları gibi, tarihten gelen değişmez bir öz değildir. Bu yaklaşım, Benedict Anderson'da ifadesini bulan (hayali cemaatler) kurguya dayalı kimlik tasarımına getirilen açıklamanın yanında, daha çok ulus-devletleşmemiş geleneksel grupların kimlik paradigmasını inceler.

Tartışma konusu ne olursa olsun, elde edilen bilgi, bilgiyi elde etmeyi sağlayan metottan daha doğru olmaz. Bu şekilde, araştırmacıların verilerini farklı okumak da mümkündür. Bu da, etnisitenin provokatifliğinin ilginç bir tartışmasını sunmaktadır.

KÜNYE: *Artakalanlar, Anadolu'dan Etnik Manzaralar*, Ç. Ceyhan Suvari-Ayşe Yıldırım-Tülin Bozkurt-İlker M. İsoğlu, E Yayınları, İstanbul, 2006.



Pêrî Yayınları

Söğütlü Çeşme Cad.
Pavlonya Sk.
Nuhoğlu İşhanı
No.10/19
Kadıköy / İstanbul
Tel.: (0216) 488 01 12
perikita@mytel.com

**Pêrî tabu tanımlıyor,
karanlığa ışık tutuyor**

dünyanın dostça kurulduğunu söyleyenlere karşı

böğlesi çok iyi, değiştirmeyelim hiçbir şeyi!
bunu mı diyelim güle onyaya?
bardağı görelim de ölmeyi mi seçelim susuzluktan?
boşunu mu alalım dururken dolu bardak?

soğukta oturup kalmışlar vardır hani,
hani, bir şey istemeyen kişiler,
onlar gibi mi yapalım,
onlar gibi, biz dışarda kalsak? mı diyelim
hoş olsun diye şu bayların gönlü,
bize günlük nafakamızı veren hani şu...

bizce en iyisi,
kalkmak, yeter artık demektir
vazgeçmemek için kırıntısından bile yaşamının
karşı çıkmaktır var gücümüzle
acıyı doğaranlara,
yaşanır hale getirmektir dünyayı
bütün insanlara...

bertolt brecht